

ZUMARRAGA
lagunkoia
Bizitzaz betetako bidea
Un camino, mucha vida

2026ko iraila

Zumarragako Udala
Ayuntamiento de Zumarraga

Zumarraga Amigable-Lagunkoia Zumarragako Udaleko Gizarte Ongizate Sailak sustatutako proiektua da, Bizipoz-en laguntzarekin, azken hau proiektua kudeatzen duen unitatea baita. Eusko Jaurlaritzako Ongizate, Gazteria eta Erronka Demografiko Sailaren *Euskadi Lagunkoia* ekimenaren barruan dago lan hau.

Laguntza teknikoa:

Bizipoz Zahartze Aktiboa S. Coop. Gizarte ekimeneko elkarte txikia

AURKIBIDEA

1. PROGRAMAREN TESTUINGURUA.....	6
1.1 Sarrera	6
1.2 Zumarraga Lagunkoia	6
1.3 Ibilbide historiko laburra	8
1.4 Zumarragako errealitatea	9
2. LAN METODOLOGIA	11
2.1 Bigarren mailako iturriak	14
2.2 Herritarren arteko topaketak	14
3. DIAGNOSIA	18
3.1 Parte-hartzea	18
3.1.1. Herritarren arteko topaketetan parte hartzea	18
3.2 Azterketa-eremuak	19
3.2.1 Aire zabaleko guneak eta eraikinak	20
3.2.1.1. Parkeak eta aire zabaleko eremuak	20
3.2.1.2. Espaloiak eta kaleak	22
3.2.1.3. Segurtasuna Zumarragan	23
3.2.2 Garraioa.....	26
3.2.2.1. Trafikoa eta seinaleak	26
3.2.2.2. Garraio publikoa	27
3.2.2.2.1. Autobusa	28
3.2.2.2.2. Trena	29
3.2.2.2.3. Taxia.....	29
3.2.2.2.4. Oinezkoak.....	30

3.2.3 Etxebizitza.....	31
3.2.4 Parte-hartzea eta gizarte-egitura.....	35
3.2.5 Errespetua eta gizarteratzea	40
3.2.6 Herritarren parte-hartzea eta enplegua.....	42
3.2.6.1 Enplegua eta erretiroa	46
3.2.6.1.2. Erretiroa	52
3.2.6.2. Boluntariora eta asoziazionismoa	52
3.2.7 Komunikazioa eta informazioa.....	57
3.2.8 Gizarte- eta osasun-zerbitzuak.....	62
3.2.8.1. Gizarte zerbitzuak	62
3.2.8.2. Osasun-zerbitzuak	71
4. LAGUNKOITASUN PLANA	73
Bibliografia.....	91
I. ERANSKINA.....	95

1. PROGRAMAREN TESTUINGURUA

1.1 Sarrera

Zumarragako Udalak hainbat urte daramatza herrian gizarte politikak bultzatzen. Zehazki, Gizarte Zerbitzuek Zumarraga Lagunkoia Programa gauzatu zuten. Ekimen hori duela 10 urte hasi zen, adin nagusikoekin eta adin nagusikoentzat Zumarraga lagunkoia eraikitzeke asmoz.

Euskadi Lagunkoia Sustraietatik programari atxikitako lehen udalerrietako bat izan zen Zumarraga. 2014an egindako diagnosi baten ondoren, 53 hobekuntza-proposamen identifikatu ziren. Bestalde, 2023an egindako ebaluazioan, emaitzek adierazi zutenez, proposatutako ekintzen % 92 arrakastaz amaitu ziren, % 6 garatzen ari dira eta % 2 diseinu-fasean daude.

Gaur egun, programaren etapa berri bat hasten da, diagnosi berri bat egitea duena helburu, gaur egungo beharrak ulertzeko eta adin nagusikoekin lagunkoia den Zumarraga eraikitzen jarraitzeko.

1.2 Zumarraga Lagunkoia

Inguruneek adin nagusikoekin duten adeitasun-mugimendua **Osasunaren Mundu Erakundeak** (aurrerantzean OME) sustatu zuen 2005ean. Harrezkero, **Hiri eta Komunitate Lagunkoien Sare Globala** eratu da, OMEk koordinatuta. Estatu mailan, **IMERSO** erakundeak lankidetzak hitzarmen bat sinatu zuen erakunde horrekin, adin nagusikoekin lagunkoia diren hiri eta komunitateen sare iberoamerikarra sortzeko eta, hala, Espainiako eta Latinoamerikako ekimen guztiak bateratzeko.

Euskadi Lagunkoia Sustraietatik Sarea, **Eusko Jaurlaritza**, Zumarraga Lagunkoia Eusko Jaurlaritzako Ongizate, Gazteria eta Erronka Demografikoko Sailak bultzatua, herritarren eta sektore publiko, pribatu eta sozialaren parte-hartzea sustatzea helburu duen programa da, zahartzen diren pertsonentzako bizi-ingurune mesedegarrien fenomenoan Euskadin mugimendu lagunkoia garatzeko helburuarekin.

Inguruneek adin nagusiko pertsonekin duten adeitasun-mugimendua 2005ean sortu zen, **Age-Friendly Cities** izenarekin.

Baina, **zer da** adin nagusiko pertsonekin atsegina den udalerria? Hiri-ingurune integratzailea eta irisgarria da, eta zahartze aktiboa sustatzen du.

Hauek dira **helburu espezifikoak**:

- Adin nagusiko pertsonak Euskadiko herri eta hirietako bizitzan ongizatea sortzeko duten potentziala aprobetxatzea.
- Parte-hartze komunitarioko prozesuak sortzea eta sustatzea.
- Euskadin ekimen lagunkoien sare bat sortzea.
- Inguruneetan aldaketak egiten laguntzea, herritarren bizi-kalitatea hobetzeko.

Munduko herrialde guztietan biztanleria zahartzeak dakartzan **erronkak** bi ikuspegi bateratzailetatik landu daitezke: aberastasuna sortzeko **aukera** gisa, eta **gizarte zahartu** baten ongizateak sortzen duen gastuarekiko **kezka** gisa. Bi ikuspegi horiek uztartu egiten dira prozesu hori **lehentasunezko alderdi** gisa aztertzean, eta aukera sozioekonomikoak sortzeko ikerketan eta esku-hartzean.

Euskadin, **bizi-itxaropen handia** kontuan hartuta, are garrantzitsuagoa da hori. Bizitza aktiboa eta autonomia luzatzea, hein handi batean, hiri-diseinuaren, lagunkoi izatearen, segurtasunaren eta etxeko giroen egokitzapenaren mende dago.

Udalerri lagunkoi batek bere egiturak eta zerbitzuak berrantolatzen ditu, pertsona guztiei kalitate, segurtasun eta erosotasun ezin hobea eskaintzeko, beren gaitasunak edozein direla ere; hala, gizarte-bizitzako eremu guztietan parte hartzea sustatzen du. Azpimarratzekoa da, gainera, **udalerri lagunkoia adin guztietarako diseinatutako udalerria dela**, eta ez dago soilik adin nagusikoentzako hobekuntzak lortzera bideratua.

Hori dela eta, horrela herritar guztientzat dira egituratutako udalerri baten **abantailak eta onurak**:

- ✓ Oztopo arkitektonikorik gabeko eraikinek eta kaleek hobetu egiten dute aniztasun funtzionala duten pertsonen mugikortasuna eta independentzia, bai gazteena, bai adin nagusikoena.
- ✓ Auzoetan ingurune segurua izateak aukera emango die haur, gazte eta helduei kanpora konfiantzaz irteteko, edozein gizarte- edo aisialdi-ekimenetan aktiboki parte hartzeko.
- ✓ Familiek presio gutxiago jasaten dute adinez nagusikoek behar duten laguntza komunitarioa, publikoa eta pribatua eta osasun-zerbitzuak dituztenean.
- ✓ Komunitate osoari mesede egiten dio adin nagusikoek herritarren bizitzan parte hartzeak.
- ✓ Tokiko ekonomiari mesede egiten dio adin nagusikoek hainbat esparrutan modu aktiboan parte hartzeak.

Gainera, Zumarraga Lagunkoia proiektuak sortutako **inpaktu soziala** eta onurak biderkatu egingo dira herritarren, administrazioen, sektore pribatuaren eta gizarte-eragileen hedapen-, onarpen- eta inplikazio-mailaren arabera.

1.3 Ibilbide historiko laburra

Urola ibaia izatea abantaila naturala izan zen, baina Erdi Aroan gizakiak haranaren hondoko lur laueta finkatzeko oztopo ere izan zen. Batetik, ibaiaren ur-goraldi ugariak uholde-arrisku etengabea sortzen zuten; bestetik, ur geldien metaketak intsektuen ugaltzea errazten zuen, eta horrek inguru osasungaitz bihurtzen zuen, etxebizitzak eta nekazaritza-jarduerak garatzeko. Hori dela eta, eremu horretako lehen populazioa ez zen ibaitik hurbil bizi, erdi-**mendi**-eremuan baizik. Gaur egungo udalerrian, garai hartan **lau baserri-auzo** zeuden: Zoraitz, Leturia, Aranburu eta Elgarresta, guztiak haranaren hondotik urrun; Zoraitz auzorik jendetsuenean altxatu zen lehen parroikia-tenplua (Prada, 2019).

XV. mendearen amaieran eta XVI. mendearen hasieran, ia mendi-lur guztiak okupatzeak ez zuen uzten leku horietan bertan demografia hedatzen eta hazten, eta biztanleria bailarara jaisten hasi zen. Okupatu zuten lehen gunea mendi-erdi horren eta bailararen hondoaren arteko erdigunea izan zen: gaur egun **Eizaga** esaten zaiona. Lursail hori etxebizitza, baratze eta bide berriekin okupatu ondoren, XVI. mendearen lehen herenean jadanik lortu zen bailararen hondora jaistea, gaur egun **Kalebarren** den Zufiaurre izeneko eremura (Prada, 2019).

Ordutik eta XX. mendearen lehen hamarkadetara arte, biztanleriaren hazkundera motela izan zen, eta hazkunde naturalaren mende egon zen ia erabat, immigrazioaren ekarpen esanguratsurik gabe. Hala gertatu zen, nahiz eta 1864an **Iparraldeko Trenbidea** martxan jarri —mugarri garrantzitsua eremua eraldatzeko—, nahiz 1889an Vascongadoen Trenbidea, eta 1926an Urolako Trenbidea instalatu, pixkanaka konektibitatea eta eskualde-garapena hobetzen lagundu zutenak.

Hazkunderako oinarriak jarrita zeuden, eta **eztanda demografiko handi** bat izan zen, Gipuzkoako handiena, segur aski, aurreko biztanle-kopuruarekiko proportzioan; 1955-1960 urteetatik aurrera gertatu zen, etorkin askorekin. 1945ean 3.320 biztanle zeuden eta 1965ean 11.002; gainera, Zumarragak izan zuen **industria-garapen** garrantzitsuaren ondorioz, migrazio-prozesu garrantzitsua gertatu zen: 1.977an 12.619 biztanle ziren (Prada, 2019).

Petrolioaren eta, oro har, industriaren **krisia** dela eta, aldatu egin da ordura arteko joera demografikoa, eta **biztanleria pixkanaka jaitsi** egin da (ikus 1. taula).

Udalerriaren historian, **jarduera ekonomiko** nagusia nekazaritza izan da; beraz, batez ere landa-ekonomia du ezaugarri (nekazaritza eta abeltzaintza). Hala eta guztiz ere, trenbideak ekarri zuen bultzadarekin, zerbitzuen sektorea eta industria-jarduera hasiberria garatzen hasi ziren. Hasieran, zume eta ihizko manufaktura eta saskiak ziren industria-jarduera horren adierazgarri.

Geroago, **industria-kontsolidazioa** *Esteban Orbego*z lanategiaren eskutik etorri zen, siderometalurgian espezializatua, eta haren eragina erabakigarria izan zen. Horri beste enpresa garrantzitsu batzuk gehitu zitzaizkion, hala nola, *Rojo, Zaldua y Cía.*. Horri esker, industria-sektoreak gero eta pisu handiagoa hartu zuen, eta nagusitasun ekonomikoari eutsi zion XX. mendearen amaierara arte. Gauza bera gertatzen da 50eko hamarkadatik aurrera **Zerbitzuak** sektorearen hazkundearekin, immigrazio masiboak eraginda; sektore horrek ere leku garrantzitsua hartu zuen, eta XXI. mendean jarduera ekonomiko nagusia zen jadanik (Prada, 2019).

1.4 Zumarragako errealitatea

Zumarraga Urola Garaia eskualdean dago, Aizkorri-Aratz Parke Naturalaren magalean. **18,23 km²-ko azalera** du, eta **9.636 biztanle** (2024ko datuak).

Argixao, Beloki, Irumugarrieta, Izazpi eta Oleta mendiek inguratzen dute herria; eta Antzuola, Azkoitia, Azpeitia, Ezkio-Itsaso, Gabiria, Legazpi eta Urretxu udalerriekin egiten du muga.

1930 eta 1977 urteek **garrantzi handia** izan zuten udalerrian. Lehenengo kasuan, Esteban Orbego S.A. enpresaren finkatzean, udalerrian industria-garapen handia izan eta lanpostu asko sortu baitzen. Bigarren kasuan, 1977an Zumarragak bere lorpen demografikoa lortu zuen, 12.619 biztanlerekin.

Gaur egun, honako **auzoak** ditugu: Aginaga, San Kristobal (Aranburu auzo zaharraren eremua), Eizaga, Santa Maria baselizatik hurbil dauden baserriak, Antigua, eta Azkoitiko udalerritik hurbil dauden baserriak (Leturia baserri-auzo zaharra) (Prada, 2019). 2023ko datuen arabera, **65 urtetik gorako biztanleak** Leturiarren enparantza, Secundino Esnaola, Elizkale, San Gregorio Bidezar eta Buska Sagastizabal kaleetan banatzen dira (ikus I. eranskina).

Zumarragak azken hamarkadetan izan duen **dinamika demografikoaren** bereizgarri 60 pertsonako hazkunde begetatibo negatiboa da; gainera, jaiotza-kopurua heriotza-kopurua baino txikiagoa da (2022ko datuak) (EUSTAT, 2024).

1. taula. Biztanleriaren bilakaera Zumarragan.

	Guztira 2020	Guztira 2021	Guztira 2022	Guztira 2023	Guztira 2024
Guztira	9.821	9.626	9.585	9.573	9.590
0 - 19	1.813	1.782	1.753	1.741	1.720
20 - 64	5.608	5.488	5.477	5.438	5.456
>= 65	2.400	2.356	2.355	2.394	2.414

Iturria: Eustat (2024).

Zehazki, azterketa demografikotik ondorioztatzen diren kopuruek adierazten dutenez, **20 urtetik beherakoak** egungo biztanleria osoaren %17,93 dira, **20-64 urte bitartekoak dira biztanleriaren %56,89, eta 65 urtetik gorakoak %25,17**. Analisi demografiko horrek erakusten du **biztanleriaren zahartzea** 2024an zehar gertatu dela; eta bereziki nabarmentzen da 65 urtetik gorakoen kasuan **emakumeen presentzia** (% 14,17), 0 eta 19 urte bitartekoekin alderatuz (% 8,8) (EUSTAT, 2024).

2. LAN METODOLOGIA

Zumarraga Lagunkoia Lagunkoiaren garapenak OMEk ezarritako lan metodologiari jarraitzen dio, 4 fasek osatzen dutena. Fase horiek etengabeko hobekuntzako **ziklo bat osatzen dute**. Hurrengo irudian jarraitu beharreko etapa bakoitza jasotzen da:

1. irudia. etengabeko hobekuntzako zikloa.

Iturria: guk egina, Euskadi Lagunkoia (2024) oinarri hartuta.

Abiapuntu gisa, Udalak **Euskadi Lagunkoiarekin bat egitea sinatu** zuen, eta talde eragilea sortu zen (udalerriko lagunkoitasuna hobetzeko lan egiten duten adin nagusikoez osatuta, batez ere; talde horrek gidatzen du prozesu guztia, eta udalari laguntzen dio).

Ebaluazio-fasea amaitzean, lehenengo etapatik (diagnostika) ekiten zaio lanari. Hala, etengabeko hobekuntza-prozesua ezartzen da, udalerri lagunkoi bat lortzeko.

1. Diagnostika

Udalerriaren lagunkoitasun-mailari buruzko hasierako balorazioa da. Horretarako, proposatutako 8 ildoei buruz (aire zabaleko eremuak eta eraikinak, garraioa, etxebizitza, parte-hartze soziala, herritarren parte-hartzea eta enplegua, komunikazioa eta informazioa, eta gizarte- eta osasun-zerbitzuak) adin nagusiko pertsonak eta herritarrek duten iritzia jasotzen da, udalerriko lagunkoitasun-maila ebaluatzeko eta **hobekuntza-proposamenak identifikatzeko**, eta **lagunkoitasun-plan bat proposatzeko**.

Zumarraga Lagunkoia proiektuaren lehen fase honen helburua da lagunkotasun-plan bat sortzea, adin nagusikoen ongizatearen eta biztanleriaren zahartze aktiboaren aldeko **ekintza zehatzak definitzeko** asmoz, gaur egun atzemandako beharretan oinarrituta.

Lehen esan bezala, **2014.** urtean egin zuen Zumarragako udalerriak **lehen diagnosia**, Matia Fundazioaren eskutik. Diagnostiko horren ebaluazio-fasea amaitu ondoren, eguneratzeko beharra ikusi zen, tokiko biztanleen premien eta ezaugarrien bilakaerari behar bezala erantzuteko.

Diagnosi hau egiteko, **informazioa biltzeko tresna** hauek erabili dira: (i) bigarren mailako iturrien azterketa eta (ii) herritarren arteko topaketak. Tresna horiekin lortutako informazioari esker, udalerriaren errealitatera modu eguneratu eta errealistan hurbiltzeko aukera dago. Bakoitzak helburu zehatz bat du:

- ✓ **Bigarren mailako iturrien analisia** eginez, udalerriari buruz dagoen informazio guztia bildu nahi da, bai alderdi soziodemografikoei buruzkoa, bai bertan parte hartzen duten eragileei eta garatzen ari diren programei buruzkoa.
- ✓ **Herritarren topaketek** aukera ematen dute herritarrekin batera udalerriko lagunkotasun-mailari buruz hausnartzeko, ideiak jasotzeko eta herritarrengan lidergoa islatzen duten pertsonak identifikatzeko, modu horretan, proiektuarekin jarraituko duen lan-taldeak osatzeko.

2. Ekintza-plana

Diagnosiaren beharrak hauteman ondoren, ekintza-planean **helburuak eta jardueraildoak** zehazten dira, beharrei erantzuteko egin beharreko ekintzen proposamenekin batera. Zumarraga Lagunkoia proiektuaren fase honen helburua da lagunkotasun-plana sortzea, gaur egun hautemandako beharrei begira; horrela, adin nagusikoen ongizateari eta biztanleriaren zahartze aktiboari begirako ekintza zehatzak definituz.

3. Ekintzak ezartzea

Programaren hirugarren fasean, ekintzen ezarpena deiturikoan, **ekintza-plana**, zehaztutako ekintzak eta ekimenak gauzatzekoa, **martxan jartzea** da oinarria.

4. Aurrerapenen ebaluazioa

Programaren laugarren fasean, egindako aurrerapenei buruzko **ebaluazio-txostena** eta udalerrian egindako jarraipen-plana aurkeztu behar dira. Aurrerapenen ebaluazioa egiteko,

urtero egiten diren ekintza-kopurua eta ehunekoa hartzen dira kontuan. Bestela esanda, egindako ekintzen portzentajea, arloka banakatuta, aurrerapenen bilakaera neurtzeko erabili den adierazle nagusia da.

Horretarako, martxan jarritako planean, ezarritako ekintza bakoitza eta udalerrian garatutako prozesu-fase guztiak ebaluatzen dira, ezarpen-maila baloratzeko.

Etengabeko hobekuntza

Ebaluazioaren ondoren lortutako emaitzek etengabeko hobekuntza-prozesua sortzen dute. Azkenik, hirugarren faseko emaitzak lortu ondoren, etengabeko hobekuntza-faseari ekin zitzaion udalerrian. Fase horretan, ekintza-plan berri bat egin zen, 5 urteko gehienez.

Fase guztietako lan-metodologia, gainera, "Bottom up" hurbilketan oinarritzen da, behetik gora. Hurbilketa horretan, **herritarren parte-hartzea, oro har**, eta adin nagusiko pertsonena, bereziki, **oinarri nagusia dira**; ondoren dator administrazio publikoen, gizarte-eragileen eta erakunde pribatuen parte-hartzea. Hori guztia funtsezkoa da prozesuan parte hartzen duten **eragile guztien parte-hartze prozesua** garatzeko:

2. irudia. Bottom Up metodologia.

Iturria: guk egina, Euskadi Lagunkoia (2024) oinarri hartuta.

Adin nagusiko pertsonak eta, oro har, herritarrek parte hartzen dute, haien egungo, iraganeko eta etorkizuneko egoera aztertuz; zahartze-prozesuarekin lagunkoitzat jotzen dutenari, Zumarragako eguneroko bizitzako arazoei eta izan ditzaketen konponbideei buruzko **pertzepzioen bidez**.

Adin nagusikoen informazioarekin batera, administrazioaren, boluntarioen, zerbitzu-hornitzaileen eta tokiko komunitateko merkatarien parte hartzeari esker, udalerri batek lagunkoitzat hartzeko dituen **indarguneen eta oztopoen irudi osoagoa** eman daiteke.

Ikerketaren arduradunek tokiko ebaluazio hori arduradun politikoei, plangintza-egileei, adin nagusikoei eta, oro har, herritarrei **helarazten diete**, adinarekin lagunkoiagoa den udalerria lortzeko, eta bertan esku hartzeko, **abiapuntu gisa**.

Prozesu hori ikerketa-ekintzaren jarraibideen arabera arautzen da, eta **zortzi esku-hartze arlo ditu**: aire zabaleko espazioak eta eraikinak, garraioa, etxebizitza, parte-hartze soziala, errespetua eta gizarteratzea, herritarren parte-hartzea eta enplegua, komunikazioa eta informazioa, eta gizarte- eta osasun-zerbitzuak. Hiri-bizitzaren **zortzi alderdi** horiek **gainjarri egiten dira** eta elkarri eragiten diote, halako moldez non, adibidez, parte-hartze soziala gizarteratzeari lotuta agertzen baita, eta informazioa eskuratzearekin ere oso lotuta.

Hala, **erabaki politikoen erdigunean dago** zahartzea, eta gizarte-zerbitzuetatik eta osasun arlotik haratago jarduten du, ikuspegi osoko eta zeharkako batetik.

2.1 Bigarren mailako iturriak

Bigarren mailako iturrien **azterketan** udalerriari buruz dagoen informazio guztia biltzen da, bai alderdi soziodemografikoei buruzkoa, bai bertan parte hartzen duten eragileei eta garatzen ari diren programei buruzkoa.

2.2 Herritarren arteko topaketak

Foku-taldeen bidez egiten diren herritar topaketak “herritarrekin udalerriaren lagunkoitasun-maila eztabaidatzeko, ideiak jasotzeko eta herritarren lider diren pertsonak identifikatzeko gune bat izatea da asmoa, proiektua garatzeko lan-taldeak osatze aldera” (Tomasena eta beste, 2014, 12. or.).

Herritarren topaketak 2024ko martxotik azarora bitartean egin ziren. Horien ondorioz jaso zen informazioa, guztira **bi orduko 10 bileratan**. Espazioei dagokienez, topaketa horiek **Zelai Arizti**-n egin dira, eta, horri esker, agente berriek parte hartu ahal izan dute. Jarraian, aurrez aipatutako gaiak landu zituzten foku-taldeek egutegia eta datak jasotzen dira.

2. taula. Foku-taldeak egiteko egutegia.

Elkartzeko data	Landutako gaiak
2024ko martxoaren 7a	Landutako gaiak: aire zabaleko espazioak eta eraikinak.
2024ko martxoaren 21a	Landutako gaiak: segurtasuna.
2024ko apirilaren 11	Landutako gaiak: garraioa.
2024ko apirilaren 25a	Jorratutako gaiak: etxebizitza.
2024ko maiatzaren 16a	Landutako gaiak: parte-hartzea eta gizarte-ehuna.
2024ko maiatzaren 30a	Landutako gaiak: errespetua eta gizarteratzea.
2024ko ekainaren 6a	Landutako gaiak: herritarren parte-hartzea eta enplegua.
2024ko ekainaren 13a.	Landutako gaiak: komunikazioa eta informazioa.
2024ko uztailaren 11	Landutako gaiak: zerbitzu soziosanitarioak.
2024ko azaroaren 27a	Ondorioak eta ekintza-plana berrikustea.

Iturria: egileek egin.

Lehenik eta behin, **adin nagusikoen gizarte-espazioak** antolatzeko topaketetan adin nagusiko pertsona guztiak gonbidatu ziren, baita gainerako herritarrak ere. **Egutegia** modu **bisualean** transmititu zen, irudi hauekin; **gizarte-sareak** ere zabalduta ziren.

1. irudia. Herritarren topaketak hedatzeko erabilitako kartelak.

Iturria: egileek egina.

Ildo horretan, hau izan da, komunikazioaren esparrutik, proiektuari buruzko informazioa lortzeko eta helarazteko **estrategia**:

- Batetik, **kartelak** zabaltzea. Herritarren topaketei buruzko informazioa zabaltzea sustatu da, kartelak diseinatu eta eginez (ikus 1. irudia).
- Bestetik, **prentsa-ohar** bat zabaltzea. Herrian proiektua abiatu dela jakinarazi asmoz, prentsa oharra egin zuten, proiektuaren helburua eta metodologia azalduz; eta herritarrak parte hartzera gonbidatu ziren eta hedabideei dei egin zitzairen (ikus 2. irudia).
- Era berean, **Berrikusi APPa** ere hedatu zen. Proiektua zabaltzeko Zumarraga Berrikusi erabiltzea egokitzen jo zuen, kultura-, kirol-, turismo- eta merkataritza-proposamenei buruzko informazioa eta zerbitzu-informazioa emateko diseinututako aplikazioa.
- Azkenik, **Adin nagusiko Pertsonen Kontseilua**, berez, hedapenerako kanala ez bada ere, erreferentziazko gune gisa funtzionatu du, parte-hartzea sustatzeko eta proiektuari buruzko informazioa hedatzeko. Kontseiluan deialdiak partekatu dira, eta kideak motibatu dira aktiboki parte har dezaten.

2. irudia. Proiektuari buruzko prentsa-oharra.

Zumarraga Lagunkoia avanza hacia una nueva etapa de participación ciudadana en 2024

Zumarraga, 29 de febrero de 2024 - El Ayuntamiento de Zumarraga anuncia un nuevo comienzo para Zumarraga Lagunkoia. Tras una década de compromiso con el objetivo de mejorar la calidad de vida de la ciudadanía, con especial atención en las personas mayores, el programa se prepara para un nuevo ciclo para conocer las necesidades actuales.

En la presentación han participado: Mikel Serrano, alcalde de Zumarraga, Arantxa Gonzalez, concejala de Servicios Sociales; Ane Osés, técnica de Servicios Sociales y Eider Etxebarria, representante de Bizipoz. También han participado representantes del Consejo de personas mayores de Zumarraga: Marian Caballero y Serafín Molina.

En esta nueva etapa de Zumarraga Lagunkoia, el Ayuntamiento reitera su compromiso con el bienestar de la ciudadanía, fomentando la colaboración institucional y la participación activa de la ciudadanía. A través de esta presentación, se invita a toda la ciudadanía a que vuelva a participar activamente en este proceso de mejora continua que se inicia, subrayando la importancia de que cada voz y cada idea, cuentan.

El Ayuntamiento tiene plena confianza en que la colaboración colectiva durante las 10 reuniones abiertas al público, programadas de marzo a noviembre, contribuirá de manera significativa en construir un futuro más próspero y cohesionado para Zumarraga.

Resumen del Proyecto Zumarraga Lagunkoia

Desde su adhesión en marzo de 2013 a la Red Euskadi Lagunkoia, promovida por el Departamento de Igualdad, Justicia y Políticas Sociales, Zumarraga Lagunkoia se ha comprometido a construir una Zumarraga más amigable con y para las personas mayores.

El programa se fundamentó en un proceso de diagnóstico, que incluyó el análisis de 378 cuestionarios y la participación de 64 asistentes en encuentros ciudadanos, contando con la colaboración de aproximadamente 422 residentes del municipio. Esta fase concluyó en agosto de 2014.

Iturria: egileek egina.

3. DIAGNOSIA

3.1 Parte-hartzea

Zumarraga Lagunkoia proiektua herritarren topaketen bidez garatu da.

3.1.1. Herritarren arteko topaketetan parte hartzea

Informazioa 10 bileretan jaso zen, herritarren arteko topaketen bidez. Topaketa bakoitzean, Bizipoz enpresako profesionalak elkartu ziren **gaiarekin interesatutako herritarrekin eta gaiarekin zerikusia duten profil teknikoekin** batera, aurrez aipatutako arloak aztertzeko.

Hala, herritarren topaketetan **104 pertsona parte-hartzaile** izan dira guztira. Topaketetan izandako parte-hartzeari begira, nabarmentzekoa da generoen araberako desberdintasuna, hurrengo taulan ikus daitekeen eran. Parte-hartzaileen% **72,2 emakumeak** izan ziren (75), eta **% 27,8 gizonak** (29).

3. taula. Parte-hartzaileak, herritarren topaketa bakoitzeko.

1. foku-taldea	11 pertsona (10 emakume eta gizon 1)
2. foku-taldea	7 pertsona (4 emakume eta 3 gizon)
3. foku-taldea	9 pertsona (7 emakume eta 2 gizon)
4. foku-taldea	5 pertsona (3 emakume eta 2 gizon)
5. foku-taldea	12 pertsona (9 emakume eta 3 gizon)
6. foku-taldea	23 pertsona (16 emakume eta 7 gizon)
7. foku-taldea	9 pertsona (7 emakume eta 2 gizon)
8. foku-taldea	7 pertsona (4 emakume eta 3 gizon)
9. foku-taldea	11 pertsona (9 emakume eta 2 gizon)
10. foku-taldea	10 pertsona (6 emakume eta 4 gizon)

Iturria: egileek egina.

3.2 Azterketa-eremuak

Lagunkoitasun-prozesu hori ikerketa-ekintzaren jarraibideen arabera zuzentzen da, zortzi esku-hartze eremutan oinarrituta eta hiru espaziotan banatuta: ingurune fisikoa, ingurune soziala eta zerbitzuak.

3. irudia. Esku-hartze eremuak espazioen arabera multzokatuta

Iturria: guk egina, Euskadi Lagunkoia (2024) oinarri hartuta.

Arlo horiek guztiak elkarlotuta daude, halako moldez non, esate baterako, ingurune fisikoak osasunean edo parte-hartze sozialean eragin baitezake, eta informazioak baliabide eta zerbitzuen erabileran.

Lehenengo hiru gaiek (**aire zabaleko espazioak eta eraikinak, garraioa eta etxebizitza**) **udalerrriaren ingurune fisikoaren** ezaugarri nagusiak jasotzen dituzte. Alderdi horiek eragin handia dute pertsonen mugikortasunean, segurtasunean, osasunaren sustapenean eta parte-hartze sozialean.

Hurrengo hiruretan (**parte-hartzea eta gizarte-sarea, errespetua eta gizarteratzea, herritarren parte-hartzea eta enplegua**), nagusiki, pertsonen **parte-hartzearekin eta ongizate subjektiboarekin** lotutako gizarte-ingurune eta kulturako hainbat elementu islatzen dira.

Azken bi arloetan (**komunikazioa eta informazioa eta gizarte-zerbitzuak eta osasuna**), aurretiaz dauden **komunikabideak eta komunikatzeko eta informatzeko moduak** aztertzen dira, bai eta herritarrek hirian eskuragarri dauden laguntzen eta **osasun-gizarte-zerbitzuen** gaineko ezagutza-maila eta horiek erabiltzeko modua ere.

Jarraian, bigarren mailako iturrien eta herritarren arteko topaketen azterketaren ondorioz lortutako emaitzak aurkezten dira, diagnosi-eremuka.

3.2.1 Aire zabaleko guneak eta eraikinak

Etxebizitza da espazio pribatuaren (indibiduala edo familiakoa) adierazgarri nagusia, baina **aire zabaleko espazioak soziabilitatearen, publikoaren eta norbanakoaren eta taldearen arteko loturaren eremua dira**. Osasunaren Mundu Erakundeak (2007) azpimarratzen duenez, “kanpoko inguruneak eta eraikin publikoek eragin oso garrantzitsua dute adin nagusikoen mugikortasunean, independentzian eta bizikaltatean” (12. or.). Aurrekoa aintzat hartuta, argi dago, udalerrri lagunkoi baterako garrantzitsua dela aire zabaleko gune erosoak izatea, aisialdiaz gozatzeko eta harremanak izateko. Horrenbestez, funtsezkoa da gune horiek eratzea herritarrek udalerririko eguneroko bizitzan **parte har dezatela sustatzeko**, eta, azken batean, **zahartze aktiboa** sustatzeko.

Leku irisgarriak, seguruak, ongi argiztatuak eta ondo mantenduak izatea funtsezkoa da hiriko eta herriko komunitate-bizitzarako.

Jarraian, aire zabaleko guneen eta eraikinen eremuan herritarrek identifikatutako gai nagusiak landu eta jasotzen dira: (i) parkeak eta aire zabaleko eremuak, (ii) espaloiak eta kaleak, eta (iii) segurtasuna.

3.2.1.1. Parkeak eta aire zabaleko eremuak

Zumarragan **20 parke** daude guztira (GeoZumarraga, d.g.). Jolaserako **haur-parkeei** dagokienez, udalerrriak **17 jolas-eremu** ditu. Bestalde, **2 parke osasungarri** ditu, hau da, paseoak eman eta kirola egiteko ekipamenduz hornituta; eta haur-eremua eta parke bioosasungarria (Eitza Berri) uztartzen dituen parke bat (Zumarragako Udala).

Aurrekoaz gain, Zumarragako Udalak, Gipuzkoako Foru Aldundiarekin batera, Eitzako ibarra berritzeko proiektuaren bigarren fasea jarri du martxan. Proiektuaren helburua da gaur egun kanalizatuta dagoen erreka berreskuratzea eta ingurua berdegune, irisgarri eta funtzional bihurtzea, herritarren gozamenerako. Fase honetako funtsezko elementuetako bat **babesleku klimatiko baten sorrera** da. Bero handia denerako, klima-aldaketak gero eta maizago ekartzen dituen egoeretan, ongizate termikoa eskaintzeko diseinatutako espazio publiko gisa sortu da. Aterpe horretan, naturan oinarritutako irtenbideak (landarediak emandako itzala, lorategiak eta ura) eta atsedenerako eta aisiarako guneak uztartu dira. Ingurumen-funtzioaz gain, saskigintzaren tokiko tradizioan inspiratutako diseinua ere izango du, eta identitate kutsua emango dio, ingurunearekiko lotura kulturala sendotuz. Esku-hartzea, beraz, erantzun berritzailea da, jasangarritasuna, klima-

egokitzapena eta tokiko ondarearen berreskurapena barne hartzen dituen (El Diario Vasco, 2025eko martxoaren 26a).

Informazioa eskura egon arren, herritarren topaketetan jasotako pertzepzioen arabera, Zumarragako pertsona askok **berdegunea falta** dute (bereziki, udalerraren erdigunean), bai eta **itzal**-eremuak ere. Parte-hartzaileen arabera, Zelai Arizti plaza da ia berdegune bakarra, eta udan gehienbat adin nagusiko jendea ibiltzen dela adierazi dute.

Agerian geratzen dira herritarrek, aire zabaleko espazioen gainean egindako topaketetan, jasotako **kexa nagusiak**: espazio horien egoera eskasa, zikinkeria pilaketa, irisgarritasun falta eta zainketa eskasa. Oro har, nahikoa **banku** dagoela uste da, eta, beraz, behar bezala hornituta daudela; hala ere, haietako asko egoera txarrean daude, eta pintadak dituzte. Bankuen hondatze-egoera oso handia da, eta zenbait parketan, zaila da herritarrek horiek behar bezala erabili eta bertan ibiltzea. Hori gertatzen da, adibidez, Txurruka kalean. Besteak beste, honako hauek nabarmentzen dira:

- **Antiguako baselizarako pasealekua**: herritarrek adierazitakoaren arabera, gunearen ezaugarri nagusia da mantentze-lanak ez direla behar bezala egiten, eta ez dela behar bezala zaintzen. Egoera txarrean dago, kontrolatu gabeko landaretza ugariarekin. Eguraldi txarrak nabarmen eragiten die ibilbidean zehar dauden argazkiei. Gainera, saskigintzara bideratutako saskiak apurtuta daude.
- **Txurruka kaleko parkea**: irisgarritasun mugatua eta zikinkeria ugaria nabarmentzen dira.
- **Urtubi parkea**: irisgarritasun-arazo nabarmenak daude, eta mantenu-lanik eza eta arreta-falta handia nabari da espazioan.
- **Zelai Arizti parkea**: parkeko lore eta landareak ez direla zaintzen antzematen da, eta haurren artean gizalegezkoa ez den jarrera agertzen da zuhaitzekiko tratuan.
- **Lubakiko parkea**: parkea gutxi erabiltzen da, oro har egoera txarrean dagoelako; horren ondorioz, komunitatearen aldetik erabilera eta aprobetxamendua mugatua da.
- **Izazpiko parkea**: parkea egoera onean dago, baina arazoak ditu txakur-kopuru handia dela eta. Txakur horien jabeek ez dituzte gorozkiak jasotzen, eta, topaketetan parte hartzen dutenen arabera, horrek ez du giro oso higienikoa sortzen.

Laburbilduz, esan daiteke itxuraz Zumarragak **parkeen eta jolasguneen eskaintza kuantitatiboa** izan arren, herritarren pertzepzioak agerian uzten dituela **gabezia kualitatiboak**. Hirigunean berdegune gutxi egoteak, mantentze-egoerak, irisgarritasun

faltak, zikinkeriak eta gizalegerik ezak guñe horien erabilera eta gozamina mugatzen dutela dirudi.

3.2.1.2. Espaloiak eta kaleak

Udalerriko kaleak eta espaloiak zein egoeratan dauden kontuan hartzeko faktore garrantzitsua da, hiria lagunkoia izan dadin; izan ere, eragina izateaz gain, **pertsonek udalerrian zehar mugitzeko duten gaitasuna** zehaztu dezake. Zehazki, espaloiak egoera txarrean badaude, pertsonak ezin izango dira udalerrian autonomiaz mugitu.

Hori dela eta, foku-taldeetan horiek berrikusi egin behar direla azpimarratu da, **egoera txarrean dauden espaloi asko** hautematen baitira (adibidez, Urola eta Elizkale). Gainera, irisgarriak ez izatea eragiten duten oztopo arkitektonikoak (ikus Urola eta Jai Alai kaleak), desnibelak eta aldapak (Arcelor Mittaleko aldapa, Izazpi, Orbegozoko aldapa eta ospitalerako igoera) daude.

Herritarrek, oro har, **beren kexak edo gorabeherak Udalari helarazi ohi dizkiote**, egoera txarrean dauden azpiegiturak ikusten dituztenean, edo bide publikoan ezbeharren bat gertatzen zaienean (estropezu egitea, adibidez). Adibide bereziki adierazgarria da Esteban Orbegozo kalekoa; izan ere, erorikoak izan dira kiroldegia inguruan dagoen ureztatzeko aho baten egoera txarrak eraginda, eta horrek agerian uzten du Udalak lehenbailehen esku hartu behar duela oinezkoen segurtasuna bermatzeko.

Bestalde, badirudi **terrazak** ez direla erabiltzen, euria denean. Era berean, kontuan hartu behar dira horien presentzia eta **kaleen irisgarritasunean duten eragina**. Ordenantza bat egon arren, badirudi ez dela eraginkorra berau bete ez dadin prebenitzeko. Bereziki, nabarmentzekoak dira geltokiaren inguruan dauden tabernetako terrazak, Leturia plazako izkinako tabernak eta Antonino Oraá eremuak (*ezkiak* ere deitzen zaie) sortzen duten zarata.

Plaza zenbait hobeto ekipatu behar direla azpimarratu dute batzuek, hala nola Lubaki plaza; izan ere, plaza horrek zuhaitzak behar ditu, edo, eguzkia edo euria egiten duenerako beste elementuren bat. Baliteke horrek guztiorrek lotura izatea plazak **gutxiegi erabiltzen diren espazioak** izatearekin; izan ere, herritar asko ez da horietan ibiltzen.

Auzoen artean ere antzematen dira **desadostasunak lokal, denda, parke eta zerbitzuen banaketan**. Biztanleriari so, Zumarragan bereizketa egiten da, auzoak bitan banatuz: "Goiko auzoak" eta "beheko auzoak". "Goiko auzokoak" diren eremuek gabezia bereziak dituztela dirudi, adibidez, arrandegi bat eta taberna bat.

Azkenik, **eraikin publikoak** positiboki baloratzen dituzte, esate baterako, Udaletxea eta Zelai Arizti Kultur Etxea. Herritarren pertzepzioak agerian uzten du, gehienek, egoera onean daudela eta irisgarriak direla. **Kexa nagusiak** eraikin publiko hauekin lotzen dira:

- ✓ Kiroldegiak gabeziak ditu irisgarritasunari dagokionez, premiaz eraberritu behar da, eta itogin ugari ditu.
- ✓ Osasun Zentroko itxarote-eremua txikia da, eta igogailuak dardara handia du; beraz, igogailu berri bat jarri behar da.
- ✓ Zinemetako instalazioetako komunek ez dituzte betetzen irisgarritasun-baldintzak, eta mantenu-lanak eskasak dira.
- ✓ Egoitzara doan bidera iristeko zailtasun handiak daude, eta horrek zirkulazioa zailtzen du.
- ✓ Gizarte Zerbitzuak antolatzeke espazioak ez du pribatutasunik, eta horrek eragina izan dezake erabiltzaileen esperientzian.
- ✓ Segurtasun arazoak antzematen dira Gure Txokoko eskaileretan, eta hori arriskutsua izan daiteke erabiltzaileentzat.

Azken batean, espaloien, kaleen eta zenbait eraikin publikoren egoerak, zerbitzuen banaketa desorekatuarekin eta hiri-espazioaren erabilera desegokiarekin batera, herritarren irisgarritasuna eta ongizatea mugatzen duela dirudi, hiri-ingurunea hobetzeko premia agerian utziz.

Herritarren arteko topaketetan areagotu egiten da premia hori, eta oinezkoen artean **segurtasunik eza** dagoela nabarmentzen da, batez ere, oinezkoentzako lehentasunezko bidegorri gisa seinaleztatutako eremuetan. Jende askok arrisku-eremutzat hartzen ditu, ez bakarrik bizikletak eta patinak ere bertan ibiltzen direlako, baita txakurrak kontrolik gabe ibiltzen direlako ere; horrek segurtasunik ezaren sentrazio orokorra eragiten du espazio publikoaren erabilera partekatuan.

3.2.1.3. Segurtasuna Zumarragan

Segurtasunak, gizakien oinarrizko premiak, **eragin handia du etxetik kanpo mugitzeari** dagokionez. Segurtasun gabeziak, zalantzarik gabe, auzotarren eguneroko errutina aldatu dezake, eta, gainera, haien independentzia, osasun fisikoa, osotasuna eta ongizatea kaltetu ditzake.

Azken urteotan udalerrian jazotako **delitu-kopurua nabarmen jaitsi da**, hala nola iruzurrak eta lapurretak. Zehazki, Zumarragan ez zen sexu-deliturik salatu iaz, eta Urola Garaian, guztira 26 sexu-eraso salatu ziren. Hori dela eta, Ertzaintza gauero ibiltzen da udalerrian

eta inguruetan, eta berehala joan daiteke istripua izan den lekura. Gaur egun delitu gehienak bitarteko zibernetikoak erabiliz egiten diren arren (ordenagailuak edo bestelako teknologia telematikoak erabiliz), oinezko poliziaren presentzia funtsezkoa da herritarren artean segurtasun-pertzepzioa indartzeko.

Herritarren arteko topaketek erakusten dutenez, **udalerri segurua** da, oro har, nahiz eta **segurtasun-ezaren sentsazioa** sortzen duten **zenbait gune edo puntu** izan: Secundino Esnaola kalea eta Artiz auzotik geltokirainoko tartea segurtasunik gabeko eremuak dira, patinetea eta bizikletak erabiltzen direlako. Gainera, kiroldegitik Orbegozorako lurpeko pasabideak argi gutxi du, eta segurtasun-ezaren sentsazioa ematen du.

Hala ere, bada herritarren arteko topaketetan “goiko auzoetan” segurtasun sentsazioa dela nagusi azpimarratzen duenik; erdigunean, aldiz, segurtasun falta handiagoa sentitzen da, “goiko auzoak” segurtasun gutxiagokotzat jotzen dituen uste orokorraren aurka.

Argiztapena funtsezko elementua da herritarren segurtasunari dagokionez. Hori dela eta, herritarren arteko topaketetan, gune hauek azpimarratu dira, argi gutxi dutela baiturudi:

- ✓ Kiroldegia eta Orbegoa auzoa lotzen dituen lurpeko pasabidea.
- ✓ Eskaileretan gora, Urtubi alderaino.
- ✓ Bidezahar eta Txurruka kalea lotzen dituzten eskailerak, igogailuaren ondoan.
- ✓ Kale Zaharra.
- ✓ Beilatokitik Orbegozoraino doan aldapa.
- ✓ Lorategi Hiriko aldea.
- ✓ Urola ibaiaren ingurua.
- ✓ Txalet-eremua.

Ildo beretik, foku-taldeek azpimarratzen dutenez, **eremu jakin batzuk ez dira ikusten**, toki batzuetan espaloirik ez dagoelako, ikuspenik ez dagoelako edo ibilgailuak ibiltzen direlako.

- Iparragirre kaleko zebrabideak ez dituzte oso ongi ikusten gidariekin, eta horrek zaildu egiten du oinezkoak antzematea.
- Jai Alai kalea erdi-oinetzko bidea da, oinezkoek lehentasuna dute; hala ere, antolaketa horrek nahasmena sortu dezake. Seinaleztapen argiagoa gomendatzen da, gaizki-ulertuak saihesteko.
- Jai Alai kalean, frontoiaren parean, espaloi bat falta da, eta horrek oinezkoen zirkulazio segurua zailtzen du.

- Urola kaleak ez du espaloirik, eta, gainera, biribilgune gisa erabiltzen den espazio estua du. Horrek zailtasunak sortzen ditu ibilgailuen nahiz oinezkoen zirkulazio segururako.
- Zelai Ariztikoa aparkalekuaren irteeran ispilu bat dago gidariek kalean oinezkorik badagoen egiaztatzeko; hala ere, gune hori arriskutsua da oinezkoentzat.

Bestalde, kexa, arazo eta alderdi negatibo ugari daude **animaliekin lotutako jarrera** dela eta. Alde batetik, parte-hartzaileek agerian uzten dute animalien errespetu eta gizalegari buruzko ordenantzarik ez dagoela; zehazki, txakurren kasuan, gorozkiak jaso eta garbitzen ez dituztenak zigortzeko ordenantza falta da. Txakurrentzako parke espezifiko bat egon arren, animaliak zaintzeak arazo bat sortzen duela nabaritzen da. Era berean, kaleetako zikinkeria (gernuaren emaitza) eta bizilagunek elikatzen dituzten katu abandonatuak dira nabarmendutako beste alderdi batzuk. Ordenantza faltaren ondorioz, poliziak arretoa deitu arren, herritarrek ez dute jaramonik egiten.

Aurrez azaldutakoaz gain, foku-topaketetan jaso zen Zumarragan ohikoa dela herritarrek katuak eta usoak elikatzea, eta hori, itxura batean, arratoiak ugaritzen laguntzen ari da, batez ere, Elizkale eta Lorategi Hiriko eremuetan. Aipatu behar da, bere garaian, gune berezi bat gaitu zela felidoen kolonia baterako, Lau Katu Elkartek borondatez kudeatzen zuena.

Laburbilduz, **Zumarraga udalerri segurutzat** ikusten bada ere, eta azken urteetan delituak gutxitu diren arren, **badirudi eremu zehatz batzuetan segurtasun-ezaren sentsazioak irauten duela, batez ere argiztapen eta bide-azpiegitura faltagatik**. Zenbait puntutan espaloirik, seinale argirik eta ikuspenik ez egoteak oinezkoentzako arriskua handitzen du.

Gainera, animaliak zaintzearekin eta hiri-garbiketarekin lotutako **zibismo**-arazoak identifikatu dira, eta arazo horiek are larriagoak dira araudi eraginkorrik ez dagoelako. Alderdi horiek ikusita, azpimarragarria da bide-segurtasuna, argiteria publikoa eta herritarren errespetuaren kudeaketa hobetzeko premia, ingurune seguruagoa eta bizigarriagoa ahalbidetzeko.

3.2.2 Garraioa

Garraioa funtsezko elementua da zahartze aktiboari begira. Gai honek hainbat eztabaida-eremurekin du zerikusia, batez ere, parte-hartze sozialarekin eta zerbitzu publikoetarako sarbidearekin. Ondorengo lerroaldean, udalerri barnean nahiz kanpoan mugitzeko erabiltzen diren ibilgailu publiko eta pribatuei buruzko informazioa jasotzen da.

Hiriko Mugikortasun Planaren arabera, badirudi ibilgailu-parkea “eskualdeko, probintziako eta autonomia-erkidegoko batezbestekoa baino askoz txikiagoa” dela. Hori ohikoa izaten da hirigune trinko eta dentsitate handiko udalerri bateko motorizatze-maila (Zumarragakoa, adibidez) landa-eremuekin alderatzean, han mendekotasun handiagoa baitago jabetzan dituen ibilgailu motordunekiko” (Gea 21 eta Zumarragako Udala, 2015, 43. or.).

Hurrengo epigrafeetan, herritarrek garraio arloan identifikatutako gai nagusiak landu eta jasotzen dira: zirkulazioa eta seinaleak, eta garraio publikoaren aukerak.

3.2.2.1. Trafikoa eta seinaleak

Zirkulazio-abiadurak herritarren artean eztabaida sortzen du, eta ibilgailuen zirkulazio-abiaduran dagoen errespetu falta azpimarratzen da. Era berean, udalerriko zenbait gunetan semafororik ez egoteak (ikus Kalebarren kalea, Eizaga auzoa) eta seinalerik ez egoteak (Eitza auzoa, San Gregorio kalea) arrisku gune bihurtzen dituztela azpimarratu dute.

Foku-topaguneetan adierazitakoaren arabera, **Zumarragako errepideen egoera orokorra egokia da**, eta azken urteetan zirkulazio-istripurik ez izatea seinale positiboa da. Hala ere, beharrezkotzat jo da alderdi batzuk berrikustea, batez ere **oinezkoen pasabideak**. Bereziki, eliza ondoko eremuan, zuhaitzek ikuspena oztopatzen dutela antzeman dute, oinezkoak ikustea eragotziz. Era berean, “Saskigileen” aldapan (Piedad kalea) berrikusketa bat egitea komeni dela adierazi dute.

Lehen, Izazpi kaleak bazituen sakanguneak, horietako bat taberna aurreko oinezkoen pasabidetik gertu, eta beste bat trenbidea ez den beste zati batean. Hala ere, elementu horiek kendu egin dira, eta horren ondorioz zonaldean ibilgailuen abiadura handitu egin dela dirudi. Era berean, Antiguako baselizarako igoera, tradizionalki paseatzeko erabili ohi zena, ez da egokia oinez ibiltzeko, autoak abiadura handiegian ibiltzen baitira.

Azken batean, ezbehar-kopurua txikia bada ere, herritarrak kezkatuta daude gehiegizko abiaduragatik, semafororik eta seinalerik ez dagoelako puntu gakoetan, eta sakanguneak kendu dituztelako; horrek arriskua sortzen du oinezkoentzat, eta bide-segurtasuna hobetzeko neurriak eskatzen ditu.

3.2.2.2. Garraio publikoa

Udalmap-etik lortutako informazioaren arabera, Zumarragako biztanleria udalerritik kanpo mugitzen da, probintziako gainerako tokietan eta Euskal Autonomia Erkidegoan baino gehiago, eta, beraz, garraioak garrantzi handiagoa hartzen du (Tomasena eta beste, 2014).

Ilido horretatik, garraio publikoaren eskaintza hainbat garraiobidek ematen dute: autobus-zerbitzuak (hirikoa eta hiriartekoa) eta trenarenak (Gea 21 eta Zumarragako Udala, 2015). Gipuzkoako autobus-eskaintza Pesa-Lurraldebus enpresa publikoaren kontrolpean dago, eta enpresa horrek probintziako operadoreek eskaintzen dituzten zerbitzuak barneratu eta bateratzen ditu. Autobus eskaintzaz gain, Zumarragak badu aldiriko zerbitzua eskaintzen duen trenbide-sarea, baita RENFEren baitako distantzia ertain eta luzekoa ere (Gea21 eta Zumarragako Udala, 2015).

Taula honetan, udalerriko garraio-zerbitzuak jaso dira:

4. taula. Zumarragako garraio-zerbitzuak.

GARRAIOA	LERROA
Autobusa	PESA: 3 linea hiriartekoak: - Bergara/Zumarraga/Legazpi/Oñati - Egoitza/Zumarraga/Legazpi - Arrasate/Oñati/Legazpi/Zumarraga. - Distantzia luzeko linea: Donostia / Bilbo
	EUSKOTREN Zumarragan geralekua duten bi linea ditu. - Zumarraga / Zumaia - Ospitalea/Zumarraga/Zumaia
	GOIERRIALDEA Goierriko eskualdean soilik eskaintzen du zerbitzua. Zumarragan geralekua linea bat dauka: Zumarraga (ospitalea) eta Legorreta lotzen dituen 3. linea, Ordizia eta Beasaindik pasatzen dena.

Trena	RENFE • Aldirikoak: Donostiako aldiriko linea, Irun eta Brinkola artekoa. • Regional Express: Irun eta Miranda de Ebro arteko ibilbidea duen trena. • Distantzia Ertaina: Irun eta Madril arteko ibilbidea duen trena. • Intercity: Donostia eta Gasteiz arteko edo Madrilerainoko ibilbidea duen trena. • Alvia: Donostia eta Bartzelona edo Irun eta Madril lotzen dituen ibilbide luzeko trena.
--------------	---

Iturria: Gea 21 eta Zumarragako Udala (2015) eta Renfe (2025).

Foku-taldeetatik ateratako emaitzen arabera, ez dago adostasunik gehien erabiltzen den garraiobideari dagokionez, nahiz eta, dirudienez, trena izan parte-hartzaileek gehien aipatzen dutena.

3.2.2.2.1. Autobusa

Herritarren arteko topaketetan egindako ohar nagusiek agerian uzten dituzte hiriarteko mugikortasunari buruzko zailtasunak eta kexak, eta bereziki azpimarratzen dute **“goiko auzoetan”** loturarik ez dagoela. Horren harira, geraleku eta konexiorik ez dagoela azpimarratu dute, geraleku jakin batzuetako markesinen egoerarekin (geltokiari sabaiaren zati bat falta zaio, eta Elizkalen ez dago markesinarik) eta autobusen ordutegi eguneraturik ez egotearekin batera.

Garraio-mugikortasunari dagokionez, **udalerriak Bizkaiarekin duen konexio eta komunikazio txarra** nabarmentzen da (zuzeneko garraioa ez den zerbitzu bakarra dago erabilgarri), **Arabak** (eskualdeko tren bat dago) eta **Nafarroak** udalerriarekin duten lotura onaren aldean. Horrez gain, GPS bidez eguneratutako autobusen ordutegi falta sumatzen da. Bergara eta Zumarraga artean autobusen maiztasuna handia da, baina elkartutako herritarrek adierazten dutenez, maiztasun hori eten egiten da autobus bat berandu iristen denean.

Gidariekin hartutako esperientziari eta tratuari dagokienez, pertsonaren arabera dago dira pertzepzioak. Hala ere, autobusen ilararen zain egotean, **hezieraz jokatzearen eta errespetua sustatzearen garrantzia** azpimarratzen da.

Bestalde, **irisgarritasun ekonomikoa eta fisikoa** nabarmentzen dira taldeetan. Lehenengoari dagokionez, parte-hartzaileek azpimarratu dute MUGI txartela erabili gabe garraioaren prezioa garestia dela.

Bestalde, badirudi tren- eta autobus-zerbitzu guztietan ez dagoela irisgarritasun fisikoa, trenetan eta autobusetan arrapalak falta direla nabarmentzen baita. Azpimarratu behar da autobusean arrapala erabili behar dutenek aldeztu aurretik jakinarazi behar dutela, eremu intermodaleko geldialdia bihurgune batean egiten baita, ibilgailua ezin delako sartu behar diren neurriak betetzen dituen toki batera. Hor zailtasun gehigarria da gorpil-aulkian doazen pertsonak igotzeko, eta modu seguruan jaisteko, ingurune desegokia baita.

Herritarren arteko topaketetan, **eskaera nagusiak** mugikortasunarekin lotutako alderdiei buruzkoak dira (ikus 6. taula).

3.2.2.2.2. Trena

Trenari dagokionez, ohar nagusien artean, **jarrera nagusiki kritikoa** nabarmentzen da. Gasteizera doan eskualdeko trena ez dela aldirikoa azpimarratu dute, eta horrek garestiagoa izatea dakarrela. Bestalde, Iruñera bidaiatzeko loturak eskasak direla azpimarratu zuten topaketetan.

Azpimarratu da **Renfe-en gorpil-aulkiarekin sartzeko diskriminazio** argia dagoela: ibilbide luzeko trenetan eta aldirietan joateko bakarrik dago gaituta, baina baliteke hara sartzetik ez izatea. Gainera, sartzeko plataforma aldeztu aurretik eskatu behar da; beraz, berehalako beharra izanez gero, ezin da bidaiatu.

3.2.2.2.3. Taxia

Zumarragako udalerrian, taxi zerbitzua ondo ezarrita dago, **geltoki nagusia tren geltokiaren aurrean** baitago. Erabiltzaileak zuzenean jar daitezke harremanetan 943 720 307 edo 690 151 526 telefono-zenbakira deituz, ibilgailu bat eskatzeko. 2025ean, Udalak % 2,9ko igoera onartu zuen tarifetan; beraz, udalerrri barruko ibilbideak 10 eta 20 euro bitartekoak izaten dira, ibilbidearen eta aplikatu beharreko erretegiaren arabera.

Zerbitzua modernizatu egin da, Free Now, Joinup, Taxi Click eta Pidetaxi **aplikazio mugikorrek gehitu** baitira. Horiekin, erreserbak aurretik egin daitezke, txartelarekin edo txartel digitalen bidez ordaindu daiteke eta ibilgailua denbora errealean jarraitu daiteke. Zumarragak, gainera, **taxi egokitu** bat dauka, bederatzi lagunentzako lekua duena, arrapala hidraulikoz hornitua, mugikortasun urriko pertsonentzat pentsatua.

Azken hilabeteotan, Gipuzkoako Foru Aldundiak **eskaripeko taxi proiektu pilotu** bat jarri du abian udalerrian, nagusiki mugitzeko edo garraio publikoa erabiltzeko zailtasunak dituzten kolektiboek zuzenduta. Martxan egondako lehen asteetan, harrera ona izan du zerbitzuak, eta bereziki emakume gazteek erabili dute.

Zerbitzu-multzo horrek **apustu argia** egiten du irisgarritasuna hobetzeko, teknologia berrietara egokitzeko eta tokiko biztanleek egun dituzten mugikortasun-premiei erantzuteko.

3.2.2.2.4. Oinezkoak

Azkenik, **oinezkoak** direla eta, udalerriko **irisgarritasunarekin eta mugikortasunarekin lotutako zenbait arazo** azaleratu dira ideia nagusi horietan. Zumarragak **desnibelak** ditu, eta hainbat eskailera-gune, herritarren joan-etorria zailtzen dutenak. Irisgarritasun falta, Argixaotik erdigunera jaisteko hirugarren igogailu baten premia, herrian arrapalak jartzea eta Etxeberri eta Eitza inguruak lotzea azpimarratzen dira.

Laburbilduz, herritarrek hainbat **muga** jarri dituzte Zumarragako mugikortasunaren esparruan, batez ere “goiko auzoetan” eta mugikortasun murriztua duten pertsonentzat. Hiriarteko loturak **zailtasunak** ditu, baita garraioaren **irisgarritasun fisiko eta ekonomikoa** ere. Geralekuei, ordutegiei eta seinaleztapenari dagokienez hobetu beharreko alderdiak ere aipatzen dira. Gainera, kezkak azaldu dituzte eskualdeko trenaren baldintzen, bidegorrien segurtasunaren, oinezkoen irisgarritasunaren eta taxi zerbitzu operatiborik ez egotearen inguruan. Horrek guztiak agerian uzten du **garraioaren eta hiri-mugikortasunaren sistema** goitik behera hobetzeko bidean aurrera egiteko beharra.

3.2.3 Etxebizitza

Etxebizitza pertsonen oinarrizko beharra da, etxebizitza *sine qua non* baldintza baita “autonomiari eta bizi-kalitateari eusteko” (Tomasena eta beste, 2014, 39. or.). Etxearen ezaugarriek eragin erabakigarria dute norbanakoak udalerriko kanpoko baliabideekin duen harremanean (Tomasena eta beste, 2014, 39. or.).

Euskadiko adin nagusikoen bizi-baldintzei buruzko inkestaren arabera (2010, hemen aipatua: Tomasena eta beste, 2014), **EAEko adin nagusiko biztanleriaren %60k nahiago du bere ohiko etxebizitzan bizi, mendekotasun-egoera baten ondorioz laguntza behar izan arren** edo laguntza behar izan arren.

Zumarragako bizitoki-egoerari dagokionez, taula honetan udalerriko etxebizitza-kopuruaren bilakaera jasotzen da. EUSTATen azken datuak 2023. urtekoak dira:

5. taula. Udalerriko etxebizitzaren bilakaera, tipologiaren arabera.

	2015	2016	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Guztira	4.721	4.706	4.735	4.736	4.812	4.828	4.813	4.804
Familia-etxebizitza	4.718	4.704	4.732	4.733	4.809	4.825	4.810	4.801
Etxebizitza nagusia	4.062	4.066	4.080	4.092	4.119	4.115	4.127	4.176
Gainerakoak	656	638	652	641	690	710	683	625
Establezimendu kolektiboa	3	2	3	3	3	3	3	3

Iturria: Eustat (2024).

Zumarragako etxebizitza-parkean neurrizko hazkundera izan da azken urteotan. EUSTATen azken datuen arabera (2024), udalerrian **4.721 etxebizitza zeuden 2015ean, eta 4.804 2023an**; horrek esan nahi du **% 1,75 igo dela 8 urtean**. Hazkunde mugatu horrek eta etxebizitzaren **49,5 urteko batez besteko antzintasunak** erakusten dute etxebizitzaren parkea **zaharkitua** dagoela, eta horrek ondorioak izan ditzakeela **irisgarritasunari, energia-eraginkortasunari eta bizitoki-baldintzei** dagokienez.

2023an erregistratutako etxebizitza guztietatik, **4.801 familia-etxebizitzak dira**, eta horietatik **4.176 ohiko bizileku gisa erabiltzen dira**, hau da, etxebizitza guztien% 87. Gainerakoa bigarren mailako etxebizitzetzi, etxebizitza hutsei edo bestelako erabilera ez-iraunkorrei dagokie. Testuinguru horretan, Zumarragak **% 2,9ko desokupazio-tasa (139 etxebizitza huts)** du, Gipuzkoako (% 3,7) eta Euskadiko (% 4,4) batezbestekoa baino

txikiagoa; horrek **egoera nahiko ona** iradokitzen du antzeko udalerriekin alderatuta (EUSTAT, 2024; Zumarragako Udala, 2025).

Hala ere, **“Zumarragan hutsik dauden etxebizitzei buruzko azterketa”** azterlanak desoreka bat identifikatzen du etxebizitzari lotutako eskaintzaren eta eskariaren artean: 358 eskatzaile daude planifikatutako babes ofizialeko 229 etxebizitzaren aurrean (Zumarragako Udala, 2025). Gainera, alokairu-eskaria nabarmen nagusitzen dela azpimarratu da, eskatzaileen % 80k baino gehiagok nahiago baitu alokatu erosi baino (Zumarragako Udala, 2025). Datu hori bereziki garrantzitsua da kontuan hartzen bada eskatzaile gehienek diru-sarrerara mugatuak dituztela, eta horrek alokairuko etxebizitzaren eskaintza eskuragarria sustatzeko beharra indartzen duela.

Jarraian, herritarrek etxebizitzaren arloan identifikatutako gai nagusiak aurkezten dira. Herritarren topaketetan jasotako informazioak **udalerriko etxebizitzei buruzko iritzien aldakortasuna** erakusten du. Auzo eta etxe asko 60ko hamarkadan eraiki zituztela nabarmentzen da, “boom” garaiko etxebizitzatzat hartuak kaleetan: Etxeberri, Orbegozo, San Isidro, Artiz, Antonino Oraá, Argixao eta Eitzaga. Kostu ekonomiko txikiko etxebizitzak izan zirela azpimarratzen da, eta, beraz, etxe simple, funtzional eta oinarrizkoak.

Gaur egun, leku jakin batzuetan, ez dago igogailua jartzerik etxe horietako batzuetan. Adibidez: Argixaon eta Obergozon. Lehen aipatu bezala, bai datuak eta bai herritarren iritzia kontuan izanik, Zumarragan etxebizitza zaharkitu ugari dagoela pentsatu daiteke.

Irisgarritasun-prozesuari dagokionez, oro har, badirudi **etxebizitzetan egokitzapen-prozesuak egiten direla**. Oro har, etxebizitza-prezio altuenak dituzten guneetan igogailuz hornitutako eraikinak egoten dira. Etxebizitzak egokitzeko aukerak erabilgarri daude, nahiz eta batzuetan eskaera zaila izan eta inbertsio ekonomikoa oso handia, foku-topaketetan jaso denez. Kasu batzuetan 0 kotan instalatu da, eta oso aurrekontu handia du.

Gune batzuetan igogailuak eraikinen kanpoaldetik jarri dira, Jai Alaien kasu. Hala ere, instalazio horietako asko muga teknikoekin egiten dira, eta horrek funtzionamendu egokia eragozten du. Beste kasu batzuetan, **etxebizitza egokitzea zaila da**, adibidez, Urdaneta kaleko etxebizitzetan, Renferen Lubakirako bidean, edo Argixao eta Orbegozon.

Ondoren, “Ipar Haizea” etxebizitza sozialak eraiki ziren, irisgarritasunaren ikuspegia kontuan hartu gabe. Esan beharra dago, gainera, askotan igogailua edukitzeko **oztopo**

nagusia **bizilagunen komunitatea** bera izaten dela: bizilagunek aurka egiten badute edo nahikoa baliabide ekonomikorik ez badute, arazoa sortzen da obra egiteko.

Ekipamendu-kopuruari dagokionez, **Zumarragako etxebizitza, oro har, nahiko handia** dela dirudi (nahiz eta gelak txikiak izan). Adin nagusiko pertsona batzuek ez dirudi hain etxebizitza handia behar dutenik gaur egun duten familia-egoerarako. Batzuek ez dute bainutik dutxara aldatzeko beharrik ikusten, beste batzuek heldulekua erabiltzen dute bainuontziarekin ere, eta badira dutxa dutenak ere. Horri dagokionez, ideia nagusien artean azpimarratzen da pertsonak berak sentitu behar duela egoera horren premia. Horri dagokionez, egin ohi diren berrikuntza nagusiak dira gas-sukaldearen aldaketa, instalazio elektrikoa eta bitrozeramikaren edo indukzioaren instalazioa.

Etxebizitzaren prezioa ere oso garrantzitsua da. Horren harira, ondorio nagusiek nabarmentzen dute, alde batetik, **prezioak izugarri igo direla azken urtean** (140.000 €-tik 180.000 €-ra, gutxi gorabehera). Bestalde, **alokairu-aukera eta -eskaintzen eskasia eragozpen dira**, eta, horri Zumarragako biztanleen batez besteko erosteko ahalmenari gehitzen bazaio (lehen ere aipatu ditugu), zaila da etxebizitza bat eskuratzea; izan ere, horrek zaildu egiten du gazteak beren kabuz bizi ahal izatea, eta udalerrira joan eta bertan bizitzen jarri nahi duten migratzaileentzat ere egoera zaila da.

Ilido horretan, **Alokabide**-k egungo etxebizitza alokairuan jartzeko aukera ematen duen programa bat du, igogailuz hornitutako etxebizitza batera joatea errazteko. Hala ere, ekimen oso ezaguna izan arren, parte hartzen dutenen zailtasun nagusia da beren ohiko ingurunea utzi behar izatea, eta horrek deserrotze-sentsazioa sortu diezaieke.

Bestalde, “A tiempo: servicios y prevención” zerbitzu-agentziak datu interesgarriak ematen ditu **ke-detektagailuak jartzeari** eta horiek suteekin duten loturari buruz. Horri dagokionez, nabarmendu dute etxean gertatutako 10 istriputik 8 suteak direla, eta, besteak beste, Frantzia eta Finlandian ke-detektagailuak jarri behar direla istripu horiek saihesteko.

Laburbilduz, Zumarragako etxebizitzak eraikuntza-parkearen zati handi baten **antzinatasunari lotutako erronkak** ditu aurrez aurre, batez ere 60ko hamarkadako eraikinak. Horrek zaildu egiten du igogailuak instalatzea eta **irisgarritasunean hobekuntzak** egitea. Zailtasun horiek areagotu egiten dira, **muga ekonomikoak** eta **bizilagun-komunitate batzuetan adostasun falta** direla eta. Etxebizitzak handiak izan ohi diren arren, **prezioen azken igoera** eta **alokairu-erregimeneko eskaintzaren eskasia** eragozpen dira gazteen eta migratzaileen emantzipaziorako. Halaber, norberaren beharretara egokitutako **barne-erreformen beharra** azpimarratzen da, baita **ke-**

detektagailuak instalatzearen garrantzia ere, segurtasuna indartzeko eta etxeko suteei aurrea hartzeko.

3.2.4 Parte-hartzea eta gizarte-egitura

Gizarte-harremanak garrantzitsuak dira norbanako guztien bizitzan. Pertsonak, oro har, eta adin nagusikoek, bereziki, laguntza-sareak behar dituzte beren ongizaterako. **Familia**, bizikidetza-taldea eta **bizilagunak** dira **laguntza-sare** nagusiak, eta, horregatik, giltzarritzat jotzen dira azterketarako.

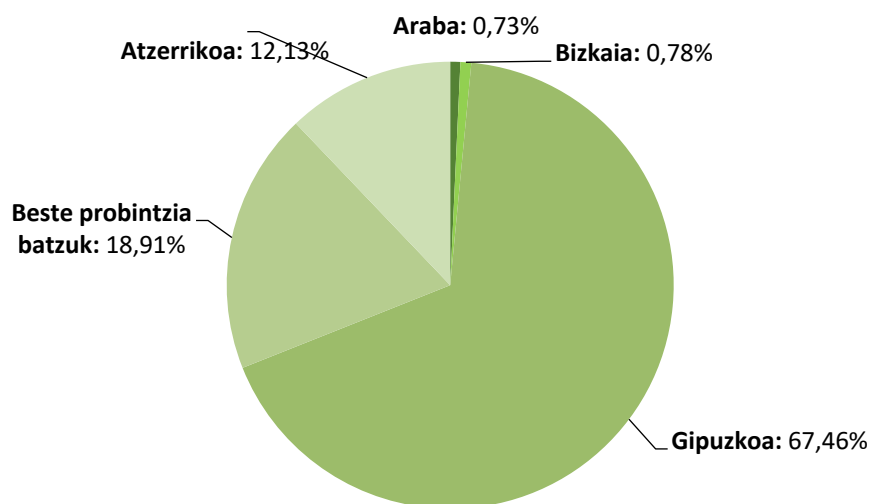
Zehazki, zahartzaroan, harreman horiek are garrantzi handiagoa dute, une erabakigarria baita, eta galerak izaten baitira hainbat zentzutan (osasunean, gizartean eta fisikan). Gizarte-ehunaz hitz egiteak **babesak** trukatzearen ideia dakar berekin, sistema formalak estaltzen ez dituen beharrak asetzera jotzen duen **sistema informal** batekin hornitzen baikaitu.

Familia izan ohi da **laguntza-sare nagusia**, eta, euskal gizarteak familia-sare indartsua du ezaugarri; beraz, familiaren elkartasuna da gizartea definitzen duten elementu garrantzitsuenetako bat. Jarraian, herritarrek parte-hartzearen eta gizarte-sarearen arloan identifikatutako gai nagusiak aurkezten dira.

Oro har, **udalerriko gizarte-sareko kide izatearen sentimendua** nabaritzen da. **Oro har, parte-hartze sozialerako behar adina espazio** egotearen sentipena dago, baina, askotan, herritarrek modu aktiboan inplikatzeko halako mesfidantza eta borondate falta erakusten dute. Topaketetan hainbat pertsonak adierazi dute parte-hartzeari eta altruismoari lotutako **baliorik ez dagoela**, eta parte-hartzea erantzukizun zibikotzat hartzearen garrantzia azpimarratu dute. Herritarren arteko topaketetan nabarmentzen da kolektibo esanguratsu baten inplikazio urria dela, atzerritarrena, hain zuzen ere. Kolektibo horren parte-hartzea mugatzen du, batik bat, hizkuntza-oztopoak, horrelako topaketetan integratzea zailtzen baitu.

Gai horri dagokionez, parte-hartzaileen iritziak adierazten du ez dirudiela udalerrian jaiotakoen artean udalerrri **kidetasun-sentimendu** bat dagoenik (hurrengo grafikoan ikus daitekeenez). Zumarragaren kasuan, biztanleriaren %32,5 Gipuzkoako probintziatik kanpo jaiotakoa da (Eustat, 2024).

1. grafikoa. Zumarragako biztanleria jaioterriaren arabera, 2024.

Iturria: guk egin Eustat (2024) erakundearen datuetan oinarrituta

Familia, auzotar eta lagunei dagokienez, badirudi Zumarragan familia-harremanek bere horretan dirautela, baita mobilizatutako biztanleak udalerrira itzultzen direla ere. Gazte eta haurren eskasia eta maila komunitarioan zaintza falta nabarmentzen dira. Herritarren arteko topaketek **auzotarren arteko harremanetan izandako aldaketa** erakusten dute: lehen garrantzi handiagoa ematen zitzaien, eta orain jardueretan eta kirol taldeetan ematen dira harremanak. Topaketetan, auzokideak ez ezagutzea azpimarratzen dute batzuek, eta horrek auzotarren arteko harremanetan aipatutako aldaketa hori adierazten du.

Gaur egun, **Tau Taupada Proiektua** egiten ari dira, udalerrian herritarren arteko bizikidetza sustatzeko. Proiektu horretan, auzoa entzuteko eta mapan kokatzeko prozesua egin da. Proiektu hau beste gune batzuetara eramateko aukera iradokitzen da, eragile guztiak inplikatur: dendak, ostalaritza eta farmaziak.

Bestalde, boluntariotzari, asoziazionismoari eta parte-hartzeari buruz lortutako **ideia nagusiak** aldaketaren ingurukoak dira, parte-hartzeak balioa galdu duela eta gizartean lan egiteko kontzientzia galdu dela ikusten baita.

Oro har, **boluntariotza eskasia** antzematen da, nahiz eta ez dirudien Zumarragako arazoa bakarrik denik. Boluntariotza sustatzeko premia erronka eta errealitate bat da udalerri askotan. Boluntario faltak Zumarragan bakarrik eragiten ez duenez, Gizarte Zerbitzuen sailak hainbat ekimen egin ditu elkarte-sarea indartzeko. Egoera horri erantzuteko asmoz, **Sare Solidario Interaktiboa** aurkeztu da udalaren esparru teknikoan.

Haur Kontseilua eta Adin nagusiko Pertsonen Kontseilua dira nabarmentzeko beste ekimen batzuk. Sinergiak sortzeko asmoz, parte-hartze bateraturako bidea errazten hasi dira, bilerak eginez. Gainera, Udalak hainbat elkarterekin hitzarmenak sinatu ditu, besteak beste, GAUTENA, Contra el Cáncer edota ASVIAMIE elkarteekin.

Kirola , berriz, jende gehien biltzen duen eta parte-hartze tasa **handienak** dituen jardueretako bat da. Gauza bera gertatzen da urtaroen auzoko eta Eitzagako jaietan parte hartzeko konpromisoarekin eta antolaketarekin, non asko batzen baitira gizarte-sarea, familiak eta adin desberdinetako pertsonak. Hala ere, udalerriko parte-hartze orokorrean belaunaldien arteko konpromiso eta errelebo falta azpimarratzen da. Gainera, herritarren parte-hartzea herritarren kulturaren eta balioen arabera aldatu egiten dela dirudi. Batzuek azpimarratzen dute parte-hartzea kontu kulturala dela, eta egungo bizimoduak zaildu egiten duela. Hori dela eta, Udala zenbait gai lantzen ari da, hala nola, **boluntariora** eta **belaunaldi-erreleboa**.

Bestalde, **Zumarragako tokiko merkataritzaren egoera zaila** da, hainbat faktorek zaildu egiten baitute merkataritza horren lehiakortasuna saltoki handien aurrean. Herritarrek saltoki txikien kalitatea eta arreta baloratzen duten arren, bariedade faltaren ondorioz, batez ere arrandegi eta gizonezkoen modan, pertsona batzuek nahiago dute erosketak udalerritik kanpo egin.

Gainera, **belaunaldi-erreleborik eza** dela eta, zenbait negozio itxi egin dira, eta horrek are gehiago nabarmentzen du tokiko merkataritzaren galera hori. Prezioak garestiagoak izan ohi dira merkataritza txikian, eta, laguntza-ekimenak badauden arren, merkataritza-gune handiak nahiago izateak eta tokiko erosketen ohitura faltak erronka izaten jarraitzen dute. Hori dela eta, Zumarragako Udalak tokiko merkataritzaren garrantzia laguntzen eta indartzen jarraitzen du, bere ekintzen bidez.

Joera horri aurre egiteko, hainbat **ekimen** jarri dira martxan, **tokiko kontsumoa indartzea** eta erosketak eskuragarriago egitea helburu dutenak. Zumarragako Udalak **“Lokala, konfiantzazkoa eta orain zure etxeraino”** kanpaina jarri du abian, tokiko kontsumoa sustatzeko, eta etxean entregatzeko doako zerbitzua eskaintzeko. Zerbitzu honek aukera ematen die egoiliarrei atxikitako saltokietan egindako erosketak bidaltzea eskatzeko; modu horretan, tokiko erosketak-ohiturak sustatzen dira. Txita bizikletako zerbitzu jasangarriaren bidez egiten dira entregak. Ekimen honek, tokiko merkataritzarako sarbidea errazteaz gain, iraunkortasunari laguntzen dio, garraiobide garbi eta zuzena erabiltzen baitu.

Ahalegin horrekin batera, Zumarragako Udalak eta tokiko eragileek beste ekintza batzuk ere egin dituzte, **aukera egokiak eta jasangarriak** eskainiz ekonomia suspertzeko. Zenbait ekimenekin, hala nola, etxez etxeko doako banaketarekin eta saltoki txikietarako bonuekin (Zumarragarekin, Azoka...), erosketa-ingurune irisgarri bat sortzea eta tokiko merkataritzaren eta komunitatearen arteko lotura indartzea lortu nahi da.

Era berean, Bi-tartean merkatarien elkarteak edo Singular Denda ekimenek deskontu-txartelak eta azokak erabiltzen dituzte bertako erosleak erakartzeko, kontsumo kontziente eta hurbilagoa sustatuz.

Bestalde, berriki egin diren **hirigintza-hobekuntzak** lagungarriak izan dira hiri-espazioa irisgarriagoa eta erakargarriagoa izan dadin. Funtsezko eremuak oinezkoentzat bihurtuta eta espaloiak konponduta, irisgarritasuna hobetu da, oinezkoen mugikortasuna sustatu da eta egoiliarrentzako eta bisitarientzako ingurune atseginagoa sortu da. Aldaketa horiek erdigunean jarduera sustatzea dute helburu, merkataritzarako eta aisialdirako espazio erosoak eskainiz. Hala ere, ostalaritzak plazan eta Kalebarren kalean pilatuta jarraitzen du, eta horrek aukerak mugatzen ditu beste auzo batzuetan, eta udalerriko aisialdiaren banaketa murrizten du. Ostiraleko pintxopoteak jendetza erakartzea lortzen badu ere, aste barruko ohiko poteoak indarra galdu du, herriko hainbat zonaldetan ostalaritza eta gizarte jarduera murriztuz.

Zumarragak, oro har, **tokiko ekonomia suspertzeko osoko ekintzen** aldeko apustua egin du. Hurbileko kontsumorako pizgarriak, berrikuntza jasangarrian inbertitzea eta hiri-ingurune hobekuntzak konbinatuz, udalerriak bere merkataritza eta komunitate-bizitza zaindu eta indartu nahi ditu. Ikuspegi horren helburua da Zumarraga garapen ekonomikoko eredu bihurtzea, jasangarritasuna, herritarren parte-hartzea eta hurbileko ekonomia bateratuko dituen, eta, modu horretan, bertako biztanleentzat ingurune inklusiboagoa eta orekatuagoa bultzatuko duena.

Zumarragako **aisialdi-eskaintza** nahiko **zabala** (zinema, zinekluba, opera, antzerkia...) eta anitza da, baina **parte-hartze falta** azpimarratzen da. Prezioak merkeak eta eskuragarriak dira, eta, batzuetan, doako jarduerak izaten dira. Gainera, kultura, kirol, turismo eta merkataritza bonu ezberdinak daude.

Informazio-bideak direla eta, Zumarragako jarduerak nagusiki Kultur Etxearen webgunean argitaratzen dira, kroniken eta gizarte-sareen bidez. Baliabide aipagarri bat "**Berrikusi APP**" aplikazioa da, kultur, kirol, turismo eta merkataritza proposamenei

buruzko informazioa ematen duena, baita zerbitzu orokorreko buruzkoa ere. Era berean, Kultur Etxera jende asko bertaraten da, %90 inguru atzerritarrek.

Azkenik, Zumarragan, kirola eta kirol jarduerak integrazioarako espaziotzat ulertzen dira. Herritarren topaketek adierazten dute **kirol-jardueren eskaintza** zabala dela, eta, aisialdiko gainerako jarduerekin gertatzen den bezala, prezioa ez dela ez parte hartzeko arrazoi, laguntzak eta diru-laguntzak baitaude. Adin nagusikoentzako doako kirol-jardueren artean, nabarmentzekoak dira **Ttipi-Etapa eta** goialdeko **paseoa El Salvador-en**, asteazken goizetan, 11:00etatik 12:00etara.

Ttipi-Etapa ibiltarien ibilbideak sortzeko proiektua da, Osasun Sailak sustatua, eta udalerriko hainbat eragileren parte-hartzea eta komunitatearen parte-hartzea sustatzea ditu helburu. Ttipi-Etapak lan koordinatuari eta udalerriko komunitate-aktibo ugariaren parte-hartzeari esker antolatzen dira, eta horrek gizarte-kohesioa, belaunaldien arteko lana edo dibertsitate funtzionala duten pertsonen integrazioa bultzatzen du (Eusko Jaurlaritzak, d.g.).

Zumarragako **kirol-eskaintza** Ispillan adin nagusikoentzako parke osasungarriak eta gimnasia-jarduerak barne hartzen ditu. Berariaz aipatzen da mugikortasun murriztua duten pertsonentzako kirol-jarduera inklusiboak daudela Gipuzkoako Kirol Egokituen Federazioaren bitartez: asteen bi saio (astelehen eta asteazkenetan) Ispillako igerilekuan, eta gastua Mankomunitateak hartzen du bere gain. Ildo horretan, Aspace erakundeak (Garun-paralisiari Aurre Egiteko irabazi-asmorik gabeko erakundea) kirol egokitua txertatzeko ekintzak ere egiten ditu.

Laburbilduz, Zumarragan gizartean parte hartzeko guneak daude, baina herritarren inplikazioa txikia dela nabarmentzen da, batez ere atzerritarren artean. Auzotarren arteko harremanak ahuldu egin dira, eta boluntario gutxi dago. Herriko merkataritzak pairatzen du konpetentzia eta errelebo falta direla eta, beraz, Udalak hori sustatzeko kanpainak eta hirigintza hobekuntzak bultzatzen ditu publikoa erakartzeko. Kultur eta kirol eskaintza zabala eta eskuragarria da, baina parte-hartze gutxikoa. Jarduera inklusiboak eta proiektu komunitarioak sustatzen dira (hala nola, Ttipi-Etapa) integrazioa eta kohesio soziala hobetzeko.

3.2.5 Errespetua eta gizarteratzea

Adin nagusikoekiko pertzepzioak, jokabideak eta jarrerak garrantzi berezia duten alderdiak dira errespetuari dagokionez, bai eta hiri baten lagunkotasuna hobetzeari dagokionez ere. Gizartean **adinkeria** asko dago, eta adin nagusikoei kalte handia egin diezaieke, gaur egun ere adin nagusikoak zahartzeko aurreiritzietan oinarritutako estereotipo ugari baitaude. Horrek nabarmen zailtzen ditu norberaren errealizazioa eta gizarte-ongizatea.

Jarraian, herritarrek errespetu eta gizarteratze arloan ateratako ondorio nagusiak aurkezten dira. Horri dagokionez, parte hartzen duten herritarren **sentsazioa**, oro har, adinaren edo generoaren arabera **errespetua** nagusitzen dela da. Hala ere, bi gauza argitu behar dira.

Batetik, herritarren **pertzepzioa** da **antzina adin nagusikoekiko errespetua handiagoa zela** gaur egun baino. Autobusetan eta trenetan eserlekuak uztea ala ez jarri zuten adibide gisa. Adin nagusikoentzat edo mugitzeko arazoak dituztenentzat eserlekuak markatuta egon arren, adinarekin lotutako estereotipo negatibo batzuk hautematen dira; izan ere, oro har, gazteek edo zailtasunik gabekoek eserlekua errazago uzten dutela azpimarratzen da.

Bestalde, udalerrian eta, oro har, gizartean **jarrera paternalistak** eta adimen- edo gorputz-**desgaitasuna duten pertsonetikiko** diskriminazioa zeudela ere adierazi zen topaketetan.

Erabaki eta kudeaketa administratiboak direla eta, **negatibo** iritzi diote adin nagusikoekiko tratuari buruz. Kudeaketa eta izapideen **zailtasuna** eta horiek ez direla inklusiboak azpimarratzen da. Horren harira, pertsona askok, arazo ekonomikoak direla-eta, Internetera sartzeko zailtasunak dituztela adierazi da, eta Interneteko doako aukerak eskaini behar zaizkiela, hala nola, KZgunea gunek. Zumarragak horietako bat du Zelai Arizti Kultur Etxean.

Jatorri atzerriarreko pertsonak edo migratzaileak direla-eta, topaketetan kolektibo horrekiko **interakzio urriari lotutako problematika** bat identifikatu da, bai eta komunitateko espazioetan eta parte hartzeko espazioetan duten parte-hartze mugatuari lotutakoa ere. Duela 60 urte, gutxi gorabehera, jende asko joan zen udalerrira, eta haietako askok garai hartan diskriminatuta sentitzen zirela adierazi zuten. Gaur egun, bere ondorengoek hirugarren belaunaldia osatzen dute Zumarragan.

Esperientzia horretatik abiatuta, herritarren arteko topaketetan **gaur egun udalerrira iristen diren pertsonetikiko beste ikuspegi eta komunikazio modu bat hartzeko premia** onartzen da. Gogoeta hori atzerriarreko edo beste nazionalitate bateko pertsonetikiko

harremanetan dauden oztopoak identifikatzean sortzen da, eta kidetasun sentimendua bizikidetzarako funtsezko ardatz gisa sustatzearen garrantzia azpimarratzen da.

Horrez gain, herritarren arteko topaketetan ikusi da tokiko komunitatearen onarpen-maila aldatu egiten dela migratzaileen nazionalitatearen arabera, eta horrek agerian uzten du **lanean sakondu behar dela berdintasunez eta diskriminaziorik gabe barnera daitezen**. Elkartasun saretik gidatutako **elkarteen azoka** joan den irailean antolatu zen Azokan, eta hori jardunbide egokitzat jo da. Gaur egun, ekintza horri eustea planteatzen da, gizarte-elkarteak eta -erakundeak herritarrengana hurbiltzeko duen eraginagatik.

Gainera, **Aspace**-k, udalerriko 3 ikastetxeetan dinamika desberdinetan parte hartzen du. Hezkuntza-etapan, adin desberdinetan egiten dituzte ekintzak. Ekintza horiek aukera ematen dute haien errealitatea ikusarazteko, eta txiki-txikitik sentsibilizazioa sustatzeko. Dinamika horien gaineko **balorazio oso positiboa** egin du hezkuntza-komunitateak.

Laburbilduz, herritarrek errespetua antzematen dute, batez ere adin nagusiko pertsonetikiko eta desgaitasuna duten pertsonetikiko, lehen baino gutxiago bada ere. Administrazio-kudeaketak ez dira oso inklusiboak eta zailak dira, eta jasotako ekarpenek iradokitzen dute pertsona migratzaileen integrazioa eta parte-hartzea falta dela. Azoka eta Aspace jarduera hezigarriek herrian inklusioa eta sentsibilizazioa sustatzen dute.

3.2.6 Herritarren parte-hartzea eta enplegua

Prestakuntza-mailaren eta enpleguaren arteko lotura argia da. Zehazki, Ekonomia Lankidetzeta eta Garapenerako Erakundeak (aurrerantzean, ELGE) *Education at a Glance 2023* azken txostenean azpimarratzen duenez, **zenbat eta prestakuntza-maila handiagoa izan, orduan eta hobeak izango direla aplikatu ahal izango diren lan-aukerak**.

Horri dagokionez, 11. taulan ikus daitekeenez, Lanbidek bildutako azken datuek erakusten dute 2014-2024 aldian aldaketak egon direla **Zumarragako biztanleriaren prestakuntza-mailan**.

6. taula. Zumarragako biztanleen prestakuntza-mailaren bilakaera (2014-2024).

	2014	2015	2022	2023	2024
Analfabetoak	51	57	40	36	28
Izenbururik gabe	3967	4246	3551	3436	3363
Lehen Hezkuntza	2006	2134	2183	2134	2095
Bigarren hezkuntza profesionala	2024	2172	2422	2482	2567
Ikasketa maila ertaina	361	385	327	320	322
Goi-mailako ikasketak	638	671	938	953	982
Sailkatu gabeak	30	30	0	0	0

Iturria: Lanbide (2024).

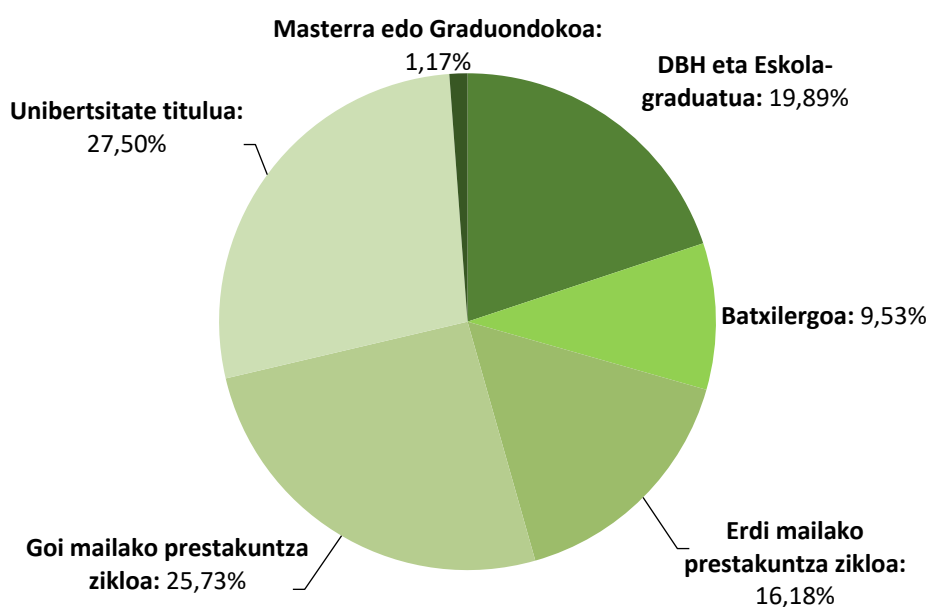
Aurreko taulatik hainbat ondorio atera daitezke. Batetik, 2014tik 2024ra bitartean, **analfabetoen eta ikasketarik gabekoen kopurua jaitsi egin da Zumarragan: 51-28 analfabeto gutxiago daude, eta ikasketarik gabeko 3.967-3.363 pertsona gutxiago**. Horrek esan nahi du aurrerapausoak eman direla alfabetizazioan eta oinarrizko hezkuntzan. Aldi berean, **bigarren mailarekiko eta lanbide-heziketarekiko interesa handitu egin da, 2.024tik 2.567ra**. Goi-mailako ikasketetan igoera 638tik 982ra izan da, eta horrek zerikusia izan lezake unibertsitate mailako hezkuntzan gehiago inbertitzearekin eta lan-merkaturako espezializazio handiagoa bilatzearekin.

Zumarragako biztanleen **prestakuntza-maila handiagorako pixkanakako bilakaera** oso interesgarria da; izan ere, prestakuntza-maila handiagoa izateak ondorio positiboak izan ditzake enplegu-tasa handiagoetan eta, ondorioz, biztanleen eros-ahalmena handiagoa izan daiteke. Berriz ere, ELGak (2023) azpimarratzen du **hezkuntza-maila altuak langabezia-tasa baxuak** izatearekin lotura estua duela. Hala ere, Zumarragaren kasuan,

goi-mailako ikasketekiko lehentasuna nabari da ikasketa-maila ertainarekin alderatuz (erdi-mailako ikasketa profesionalei dagokienez) (ikus 11. taula).

Lanbide-heziketan eskaria handitzen ari den arren, batez ere industriaren sektorean (The Adecco Group eta Infoempleo, 2023), badirudi unibertsitate-ikasketek balio sozial eta kultural handiagoa izaten jarraitzen dutela, lan-aukera hobeak hautemateari lotuta. Zehazki, "Infoempleo Adecco 2023" txostenak islatzen du argitaratutako lan-eskaintzen % **41,91ak Lanbide Heziketa** eskatzen zuela, eta % **27,5ak**, berriz, **unibertsitate-titulua** eskatzen zuela (ikus 2. grafikoa).

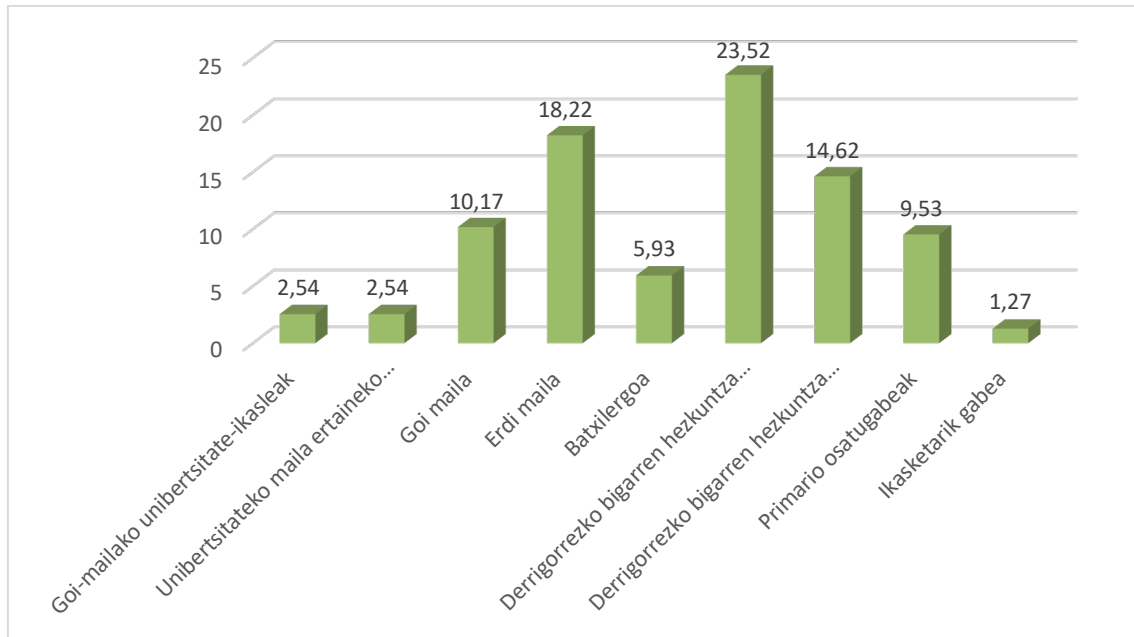
2. grafikoa. Lan-eskaintza desberdinetan eskatutako ikasketa-maila.

Iturria: guk eginia The Adecco Group eta Infoempleo (2023) erakundearen datuetan oinarrituta.

Espainiako enpresen eskarian **Lanbide Heziketa** nagusitzen bada ere, zenbait autonomia-erkidegok (Madril, Katalunia, Andaluzia, Euskadi eta Gaztela eta Leon) "azken urtean unibertsitate-tituludunak bilatzen dituzten lan-eskaintzen ehuneko handiagoa" erregistratu dute (The Adecco Group eta Infoempleo, 2023, 17. or.), eta horrek azaldu lezake Zumarragako biztanleek horrelako ikasketak lehenestea.

3. grafikoa. Udalerrian langabezian dauden pertsonen profila, ikasketa-mailaren arabera, 2024.

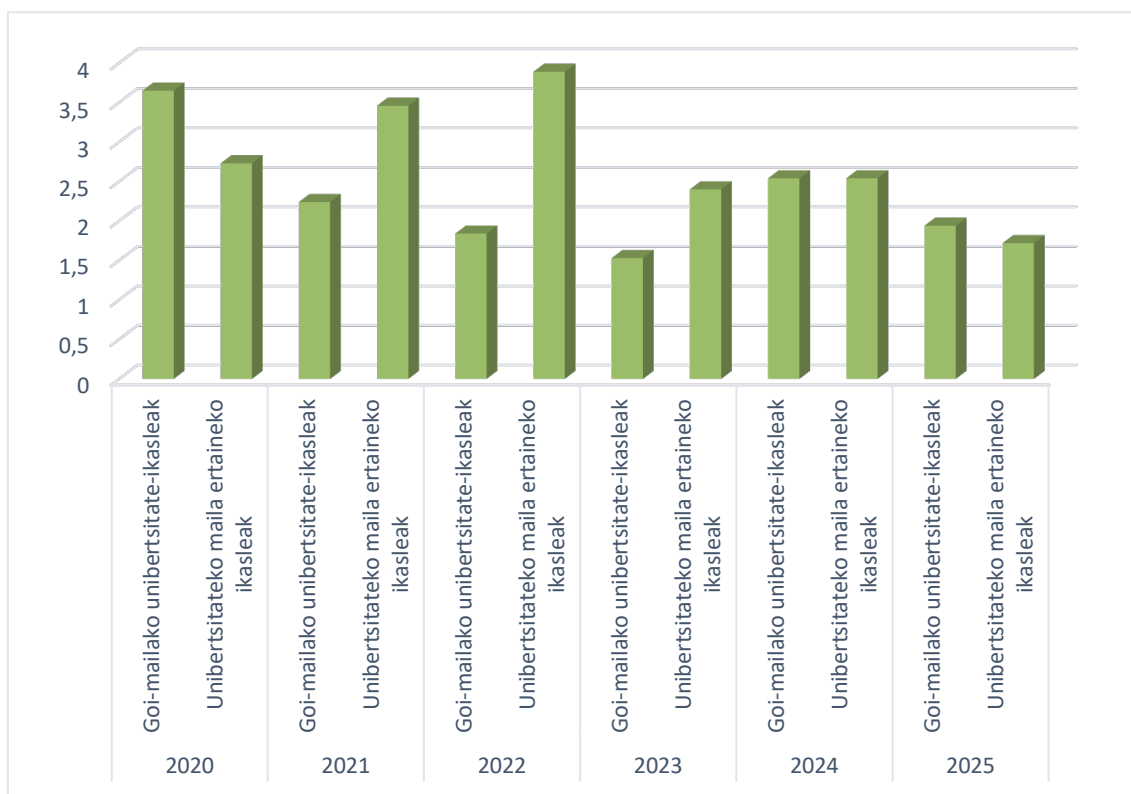

Iturria: guk egin Lanbideren datuetan oinarrituta (2025).

2024an, Zumarragako langabeen profila aldatu egin da, eta, ikasketa-mailaren arabera, gehienek **Bigarren Hezkuntza** (% 23,52 eta % 14,62) eta **erdi-mailako LH** (% 18,22) egin dute (ikus 3. grafikoa). Aldiz, **unibertsitate-ikasketak dituzten langabeak** gutxiago dira, % 2,54 baino ez (Lanbide, 2025).

Hala ere, 2020ko abendutik 2025eko martxora bitartean, **Zumarragan** unibertsitate-ikasketak dituzten biztanleen arteko **langabezia-tasak bilakaera desberdina izan du ikasketa-mailaren arabera**, eta goi-mailako eta erdi-mailako unibertsitate-ikasleen arteko bereizketa egin behar da (Lanbide, 2025). Hurrengo grafikoan ikus daitekeenez, 2020tik 2025eko martxora bitartean, Zumarragan unibertsitate-ikasketak dituzten biztanleen langabezia-tasak beheranzko joera orokorra izan du, baina aldeak daude ikasketa-mailen artean.

4. grafikoa. Unibertsitate-profila duten pertsonen langabezia-tasaren bilakaera.

Iturria: guk egin Lanbideren datuetan oinarrituta (2025).

Goimailako unibertsitate-ikasleen kasuan, langabezia % 3,64koa zen 2020an, eta % 1,53koa 2023an. 2024an gora egin ondoren (% 2,54), 2025eko martxoan % 1,94ra jaitsi zen berriro. Bestalde, erdi-mailako unibertsitate-ikasketak dituzten ikasleen langabeziak gora egin zuen 2022ra arte (% 3,89), eta, ondoren, pixkanaka jaitsi egin zen, 2025eko martxoan % 1,72ra iritsi arte, epealdiko baliorik txikiena. 2021era arte, goimailako unibertsitate-ikasleek langabezia-tasa handiagoak zituzten, baina 2022tik aurrera erlazio hori irauli egin da. 2025ean, antzeko kopuruak, eta kopuru txikiak, erakusten dituzte bi profilek.

Laburbilduz, Zumarragako **enplegu kualifikatuan hobekuntza nabarmena izan dela islatzen dute datuek**, batez ere azken bi urteetan, unean uneko gorabehera batzuk izan arren.

Ondoren, herritarren arteko topaketetan i) enpleguari eta erretiroari, (ii) boluntariotzari eta asoziazionismoari eta (iii) aisialdiari dagokienez lortutako emaitzak aurkezten dira.

3.2.6.1 Enplegua eta erretiroa

3.2.6.1.1. Enplegua

lido horretan, EUSTATen (2023) eta Lanbideren (2024) arabera, lan-merkatuari buruzko datuetan aldaketa esanguratsuak ikusten dira langabezia-tasen bilakaeran 2010-2024 urteen artean: 2010-2016 aldian, langabezia-tasak igoera nabarmena izan du; punturik altuena 2015ean izan zen, % 15eko langabezia-tasarekin; 2016tik aurrera, berriz, pixkanaka behera egin du tasak, eta zifrarik baxuenak 2023an izan dira (% 8,47); 2024an % 10,24.

7. taula. 16 urte eta gehiagoko biztanleen langabezia-tasa (Zumarraga).

	2010	2015	2016	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Guztira	10,0	15,0	14,4	11,4	10,2	9,4	11,0	9,4	8,5	10,4
Gizonezkoak	10,3	14,2	11,0	8,7	8,2	8,0	9,9	7,9	7,4	9,25
Emakumeak	9,6	15,9	18,5	14,8	12,5	11,1	12,2	11,1	9,6	11,75

Iturria: EUSTAT (2023) eta Lanbide (2024).

Aurrekoaren harira, **2024.** urtean Zumarragako biztanleriaren enplegu-tasa % 51,4koa zen (EUSTAT, 2024). Hala ere, urte berean langabezian zeuden biztanleen ehunekoa %10,47ra iritsi zen. Horrek esan nahi du biztanleria aktiboaren zati handi bat ez dagoela enplegatuta, eta horrek esan nahi du herriko lan-merkatuan erronkak daudela.

8. taula. 16 urte eta gehiagoko biztanleen enplegu-tasa, sexuaren arabera (Zumarraga).

	2010	2015	2016	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 ¹
Guztira	47,4	46,5	46,5	48,2	48,6	49,7	48,3	49,5	50,7	51,4
Gizonezkoak	54,6	52,9	54,1	55,3	55,0	54,9	53,3	54,2	55,6	*
Emakumeak	40,2	40,4	39,2	41,5	42,5	44,8	43,5	44,8	46,1	*

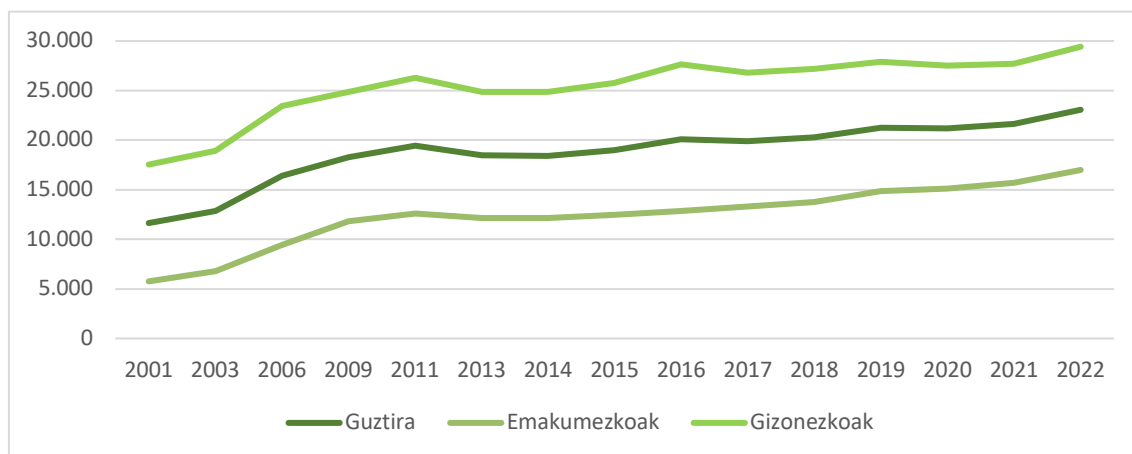
Iturria: EUSTAT (2023) eta EUSTAT (2024).

2010az geroztik, **guztizko okupazio-tasa pixkanaka handitu** den arren, batez ere 2018tik aurrera, sexuaren arabera aldeak daude, eta **emakumeen kasuan** gizonezkoetan baino **tasa apalagoak** ageri dira. 2024ko abenduan, emakumeen langabezia-tasa% **11,75**ekoa

¹ 2024. urteko okupazio-tasei buruzko datuak, sexuaren arabera bereizita, ez daude eskuragarri kontsulta egin den datan, ez Eustaten, ez Lanbiden. Ikus: Eustat (2024). EAEko 16 urteko eta gehiagoko biztanleen okupazio-tasa euskal Autonomia Erkidegoa, udalerriak, denboraren arabera (%) (1)(2). 2022-2024. Eguneratze-data: 2025eko martxoaren 31.

da; aurreko hilabeteekin alderatuta, hobekuntza bat da, baina oraindik ere erronkak islatzen ditu datu horrek lan-merkatuan.

5. grafikoa. Batez besteko errenta pertsonala, sexuaren arabera banatuta, Zumarragan.

Iturria: geuk egina, Udalmap-en datuetan oinarrituta (2025).

Bestalde, Zumarragako batez besteko errenta pertsonala 19.720 eurokoa da biztanleko (2022. urteko datuak² hartuta), eta **goranzko joera izan du 2001-2022 aldian**; horrek erakusten du biztanleen errentak, oro har, hobera egin duela urteetan zehar. Hala ere, genero-arrakala esanguratsua dago oraindik gizonen alde (ikus 5. grafikoa); izan ere, **generoaren arabera errenta-desberdintasunek** adierazten dutenez, adierazitako hamarkadetan emakumeen errentak gora egin badu ere, hazkunde horrek txikiagoa izaten jarraitzen du nabarmen: 2022an, gizonen errenta 25.106 € da, eta emakumeena, 14.574 €. Azken finean, badirudi eten hori zertxobait murriztu dela termino absolutuetan, baina oraindik ere kezka handia da soldata-ekitateari dagokionez.

Udalerriko **enplegua eta lan-aukerak** begiratzuz, herritarren arteko topaketetan lortutako emaitzek **langabezia-tasa handi samarra** erakusten dute. Puntu honetan, fabriken itxiera Zumarragan mugarri izan zela azpimarratzen da. Herritarrek sumatutako beste arazo nagusietako bat biztanleriaren prestakuntza-maila da: goi-mailako ikasketarik ez izatea, eta prestakuntzarik ez duten pertsonen presentzia handia.

Garrantzitsua da azpimarratzea diagnosi hau egiteko prozesuan parte hartu duten **herritar** gehienen kasuan **Orbegozoren itxieraren eragina** nabaritu dela, eta horrek langabezia-tasari buruzko pertzepzioan joera jakin bat sortu dezakeela. **Eustat-ek (2023 eta 2024)** emandako datuak ez datoz bat herritarren pertzepzio orokorrarekin; izan ere, 2010 eta

² Ez dago datu eguneratuagorik.

2023 artean, Zumarragako langabezia-tasa % 10-15 bitartean ibili zen, eta 2023an % 8,5 izatera iritsi zen, nahiz eta 2024an igo egin zen. Jasotako pertzepzioak, batez ere, adinagatik lan-merkatutik kanpo dauden pertsonen dagozkie.

Adina faktore erabakigarria da lan-merkatuan sartzeko, batez ere 50 urtetik aurrera; izan ere, une horretan, integrazioa konplexuagoa da (ikus 14. taula). Hala ere, funtsezkoa da adinkeriak eskualde guztietan berdintsu eragiten duela ulertzea. Bien arteko desberdintasuna da zerrenda horretako pertsonen alde aurretik lotuta egon ez diren sektoreetan egokitu, prestatu eta lan egiteko azaltzen duten prestasuna, enpresek eskatzen dituzten lan-gaitasunak eskaini ahal izateko, eta horrek erraztu egiten du lan-merkatuan sartzea.

9. taula. Zumarragako biztanleria langabearen bilakaera (adinaren eta sexuaren arabera banatuta).

	2010	2015	2016	2018	2019	2020	2021	2022	2023
45-54 urteko biztanleak, guztira	69	167	151	119	116	120	143	107	96
Gizonak 45-54 urte	43	81	62	52	53	52	74	52	51
Emakumeak 45-54 urte	26	86	89	67	63	68	69	55	45
55-64 urteko biztanleak, guztira	14	94	81	103	87	85	88	105	85
Gizonak 55-64 urte	8	55	29	43	41	43	41	51	39
55-64 urteko emakumeak	6	39	52	60	46	42	47	54	46

Iturria: Eustat (2023).

45 urtetik gorako biztanleak lan-merkatuan txertatzeari dagokionez, Zumarragan **45-54 urteko biztanleria langabearen** kopurua nabarmen murriztu da 2015etik, eta hobekuntza nabarmena izan da gizonen zein emakumeen kasuan, nahiz eta emakumeek langabezia-tasa altuagoei aurre egin behar izan. Hala ere, **55-64 urteko biztanleria langabeak** gorabehera gehiago izan ditu, eta gizonen egoerak hobera egin du etengabe; emakumeek, berriz, zailtasun handiagoak dituzte oraindik. Oro har, adin-talde horietan langabezia murrizteari dagokionez, badirudi arrakasta handiagoa izan dela gizonen kasuan emakumeen kasuan baino. Bi taldeetako gorabeherak kanpo-faktoreek eragin ditzakete, hala nola, lan-politiken aldaketek edo eskumenak ez eguneratzeak.

Aurrekoari gehitu behar zaio balitekeela lan-eskatzaileek dituzten **eskaintza eta gaitasun pertsonalen artean desoreka** egotea, eta udalerritik kanpo lan egiteko mobilizatzeari uko egitea (% 70-80k adierazi du ez duela mugitu nahi). Ildo horretan, Argixaok egindako azterketa bat aipatu dute herritarrek. Azterketa horren arabera, **eskumen falta** dago, eta enplegu batzuetan belaunaldi-erreleborik eza da nagusi. Horren adibide da iturgintzako

denda batzuk itxi izana, ez bezero faltagatik, baizik eta **belaunaldi-erleborik ez dagoelako**.

Bestalde, herritarrek **unibertsitate-ikasketak dituztenen artean langabeen presentzia hautematen dute**. Hala ere, ñabardura garrantzitsua dirudi populazio-talde horrek ezaugarri berezi bat duela: termino absolutuetan talde esanguratsua iruditu arren, bere lan-errotazio indizea oso altua da. Hau da, egoera horretan dauden pertsona gehienak ez dira denbora luzez langabezian egoten. Fenomeno hori dela-eta, unibertsitate-ikasketak dituztenen langabeziari buruzko pertzepzio soziala ez dator bat datu errealekin.

Sarritan, unibertsitate-tituludunek lana aurkitzeko zailtasun luzeak dituztela antzematen da, baina, egia esan, datuek talde hori azkar birlaneratzen dela islatzen dute. Unibertsitateko Tituludunen Laneratzeari buruzko 2019ko Inkestak (EILU) agerian uzten du **enplegu-tasa handia, oro har**: unibertsitateko graduatu gehienak (% 93,6) egoera aktiboan daude lan-merkatuan, generoen arteko alde txiki batekin, eta gizonen kasuan enplegu-tasa handiagoa da emakumeen kasuan baino. Hala ere, zehaztu beharra dago graduatuen erdiek baino gehiagok lana aurkitzen dutela ikasketak amaitu eta hiru hilabetera, eta horrek iradoki lezake enplegua azkar lortu badaiteke ere, lan horien kalitatea eta egonkortasuna ez direla onenak izango, batez ere enplegua aurkitzeko denbora gehien behar dutenentzat, **lan-prekarietatea agerian utziz** (INE, 2019).

Bestalde, **prestakuntza-eskaintza** dela eta, herritarrek azpimarratzen dute profesionaltasun-ziurtagiriak lan-pizgarri ona direla, prestakuntza sustatzen baitute (600 prestakuntza-ordu daude).

Alde horretatik, Lanbide Heziketari buruzko azken erreformek profesionaltasun-ziurtagirietan eragin dituzten aldaketak nabarmendu behar dira. Zehazki, Espainiako **Lanbide Heziketa (LH)** asko aldatu da 2025ean onartutako **LHren lege berriarekin**, lan-merkatuaren beharretara hobeto egokitzeko eta enplegarritasuna hobetzeko (Lanbide Heziketako eta Kiroletako Ministerioa, 2025).

Berrikuntza nagusietako bat **Profesionaltasun Ziurtagiriak** dira, gaitasun espezifikoak baliozkotzekoak. Ziurtagiri horietan aldaketa handiak izan dira; esaterako, **enpresako derrigorrezko prestakuntza** programa guztietan **sarbide-baldintza** berriak ezarri dira, hala nola adinez nagusia izatea eta, kasu batzuetan, esperientzia edo aurretiko prestakuntza izatea (Lanbide Heziketako eta Kiroletako Ministerioa, 2025).

Bestalde, Gizarte Zerbitzuen eta enpleguaren arteko barne koordinazioak duen garrantzia azpimarratu du taldeak. Gainera, hainbat sistemek (Lanbide, UGLE, EPA, Zumas

gizarteratze-enpresa, Udala, Gizarte Zerbitzuen arloa eta Ekonomia eta Enplegu Sustapenaren arloa, UGGASA, Osakidetza, Osasun mentala, besteak beste) osatutako **tokiko gizarteratze- eta laneratze-mahaiak koordinazio gehiago** ahalbidetzen du, eta pertsonak **arreta pertsonalizatua** jasotzen dute. Horri esker, pertsona horien oztopo nagusiak aztertzen dira, enplegua ebaluatu eta sistemetatik jarduten da.

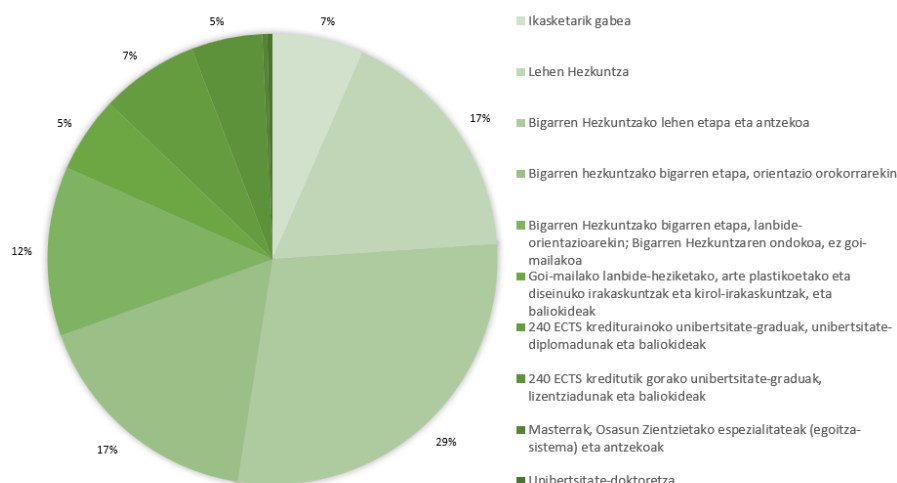
Ilido beretik, Lanbide-k **"Lehentasunezko arreta behar duten kolektiboentzako Enplegu Proiektu Integralak"** bultzatu ditu 45 urtetik gorako langabeentzat eta egoera ahulean edo bazterketa-arriskuan dauden pertsonentzat (Lanbide, 2025), hala nola, kualifikazio apaleko langabeentzat, iraupen luzeko langabeentzat eta desgaitasuna duten pertsonentzat. **Zumarragako Udala** 2015ean hasi zen estrategia baten barruko proiektua da. Orduan, **sustapen ekonomikoko berariazko arlo** bat sortu zen, langabezia-tasa murrizteko helburuarekin, eta 2025era arte, 8 pertsonak jaso dute laguntza; hain justu, joan den 2025eko martxoaren 24an igeltserotzako, pinturako eta lan-arriskuen prebentzioko prestakuntza amaitzen ari zirenek (Zumarragako Udala, 2025eko martxoaren 24a).

Orain arte azaldutakoa bereziki garrantzitsua da, langabezian dauden pertsonak profil desberdinetakoak izan daitezkeelako, eta egoera, behar eta zailtasun zehatzak dituztelako. Hori dela eta, ezinbestekoa da osoko arreta, sailen arteko koordinazioan eta lankidetzan oinarritua. Batzuek ez dituzte amaitzen beren ikasketak (DBH, Batxilergoa, LH), eta badirudi ibilbideak herentziaz hartzen direla: ikasketarik ez duten gurasoen seme-alabek probabilitate gutxiago dute ikasketak egiteko.

Era berean, enpresan bertan, **bizitza osoko (edo horren zati esanguratsu bateko) lan-egonkortasuna desagertzen ari da**. Gaur egungo dinamiken ezaugarri nagusia da lan-etapan hainbat postu betetzen dituzten profesionalak izatea. Horri dagokionez, garrantzitsua dirudi kontuan hartzea emakumeek oso zama handia dutela eta **kontziliazioa** ahalbidetzeko postuetan laneratzeko beharra dutela. Laguntza hori emateko, 2022an, Zumarragako Udalak kontziliazio-zerbitzu berri bat jarri zuen martxan, udalerriko langabeei enplegua lortzen eta/edo prestakuntza ematen laguntzeko, ZU+ laneratze-enpresarekin sinatutako hitzarmen baten bidez (Zumarragako Udala, 2022ko azaroaren 5a).

Azkenik, ez da ahaztu behar **immigrazioa eta enplegua** binomioa. Etorkinak Euskadin eta, bereziki, Zumarragan laneratzeko hainbat erronka daude. Zumarragan, lan egiteko adinean dauden atzerritarrak (16 eta 64 urte bitartekoak) asko badira ere –guztira 563 pertsona daude INEren datuen arabera (2022)–, enplegua eta prestakuntza egokia lortzea zaila da oraindik ere.

6. grafikoa. Ikasketa-maila atzerritarren kasuan Zumarragan, 2022.

Iturria: guk egin INEren datuetan oinarrituta (2022).

Hezkuntza-mailari dagokionez, Zumarragako atzerritarren profil nagusia bigarren hezkuntzakoa da (ikus 6. grafikoa), orokorra zein profesionala, batez ere, bigarren hezkuntzako bigarren etapan eta lanbide-orientazioan (INE, 2022). Unibertsitate-prestakuntza mugatua da, eta migratzaile gutxik lortu dituzte unibertsitateko graduak, masterrak edo doktoregoak. Hala ere, prestakuntza teknikoa nabarmentzen da, ehuneko handi batek bigarren mailako ikasketak edo lanbide-heziketa osatu baititu, eta horrek erraztu egin lezake sektore teknikoetan integratzea (INE, 2022).

Horri dagokionez, **Atzerritarrei buruzko Legean** berriki egindako aldaketak, besteak, beste, prestakuntzarako errotzea (edo errotze sozioedukatiboa), integrazioa erraztea eta kolektibo horren lan-aukerak hobetzea bilatzen ditu. Horren bidez, prestakuntza-programa jakin batzuk egiten ari diren edo egin dituzten pertsonen bizileku- eta lan-baimena lortzen dute (adibidez, aurrez aipatutako profesionaltasun-ziurtagiriak) (Estatuko Aldizkari Ofiziala, «BOE», zk.280, 2024/11/20koa).

Azkenik, garrantzitsua da **TicketBAI** (aurrerantzean TBAI) eta erretiro aurreratuaren arteko harremana aipatzea. Proiektu hau hiru Foru Aldundiek eta Eusko Jaurlaritzak partekatzen dute, eta hainbat betebeharrak legal eta tekniko ezarri nahi ditu; hala, TBAI indarrean sartzen denetik aurrera, jarduera ekonomiko bat egiten duten pertsona fisiko eta juridiko guztiek argitaratutako baldintza teknikoak betetzen dituen fakturazio-software bat erabili beharko dute (Eusko Jaurlaritza, d.g.). Sistema horrek establezimenduen **egokitzen teknologikoa** eskatzen du, eta, horren ondorioz, zenbait populazio-taldeek erretiroa

aurreratu behar izan dute: 2021eko abenduaren 31n 60 urte beteta zituzten eta jarduera ekonomikoa egiten ari ziren pertsonak (Eusko Jaurlaritza, d.g.).

Laburbilduz, Zumarragan, 2015etik **pixkanakako susperraldia** izan du lan-merkatuak, baina 2024an zertxobait egin zuen gora langabeziak (% 10,47). Genero-ezberdintasunak oraindik badaude jarraitzen lanean eta errentan, baita 45 urtetik gorakoentzako eta etorkinentzako oztopoek ere. Herritarren pertzepzioak kezka islatzen du, prestakuntza eta belaunaldi-errelebo faltagatik eta tokiko industrien itxieraren eraginagatik. Erakunde arteko koordinazioa, laneratzeko proiektuak eta profesionaltasun-ziurtagiriak positiboki baloratzen dira, enplegarritasuna hobetzeko bide gisa, bereziki kolektibo ahulenak.

3.2.6.1.2. Erretiroa

Pentsioak kezka handiko gaia dira parte hartzen duten herritarren artean. Zenbaitek ohartarazi dute gero eta pertsona erretiratu gehiago sartzen direla ezkutuko ekonomian, pentsioa ez delako nahikoa.

Horri dagokionez, **erretiro-pentsioak** direla eta, foku-taldeetan ateratako ondorioek agerian uzten dute desberdintasunak daudela sexuaren arabera: **desberdintasunak daude gizonen eta emakumeen arteko pentsioetan** (gizonek emakumeek baino hobeto baloratutako lan-postuak bete dituzte). Gainera, hainbat parte-hartzailek azpimarratzen dute gehienezko pentsioa kobratzen duten 10 pertsonetatik 2k gutxienezko kobratzen dutela (hala nola, autonomoek, nekazariak...).

Aurrekoa, dirudienez, betetako lanpostuetatik eratorria da: normalean ondoen baloratuak gizonek betetzen dituzte, emakume askok ezkutuko ekonomian (etxean edo ordaindu gabeko lanaren bidez) lan egin duten bitartean. Ohikoena da emakumeek zerbitzuen eta zainketen sektorean jardutea: ospitalean, egoitzan, dendetan... Aipatzekoa da urte batzuetan metalurgiaren sektoreak emakumeen parte-hartze nabarmena izan zuela. Ondoren, emakume horietako asko beste enpresa edo kooperatiba batzuetan sartu ziren.

3.2.6.2. Boluntariotza eta asoziazionismoa

Asoziazionismoari dagokionez, Zumarragak gizarte-izaerako erakunde hauek ditu (Zumarragako Udala, d.g.):

10. taula. hirugarren sektore sozialeko erakundeen zerrenda.

ACABE	Elikadura-nahasteak dituzten pertsonentzako eta haien familientzako laguntza
ADAHIGI	Arreta Defizitaren eta Hiperaktibitatearen Gipuzkoako Elkarte
ADEMG	Esklerosi Anizkoitzaren Elkarte
ZUMARRAGAKO AECC	Urola Garaia minbiziaren aurka
AFAGI	Gipuzkoako Senitartekoen, Lagunen eta Alzheimerra edo beste dementziaren bat duten pertsonen elkarte
AGI	Ikusmen urritasunen Gipuzkoako Elkarte
AGIFES (UROLA GARAIA)	Osasun mentaleko arazoak dituzten pertsonak eta haien familiak.
AGIPASE	Familia Gatazkak Konpontzeko Gipuzkoako Elkarte
ALCER	Giltzurruneko Gaixoen Gipuzkoako Elkarte
ARANSKI	Gipuzkoako pertsona gorren familien elkarte
Odol emaileen elkarteak	Odol emaileen elkarteak
ASPACE GIPUZKOA	Garun Paralisia eta Antzeko Asalduren Laguntza Elkartea Gipuzkoarra
ASPARGI	Aspargi Parkinson elkarte
ATECE	Kalte zerebrala duten pertsonen elkarte
ATZEGI	Adimen-minusbaliotasuna duten pertsonak
AVAIM	Tratu txarrak jasaten dituzten haurrei laguntzeko euskal elkarte
ELIKAGAIEN BANKUA	Elikagaien bankua
BEGISARE	Erretinako herentziazko distrofiak dituzten pertsonen elkarte
BIDEGIN	Gipuzkoako Azpiegituren Agentzia
BIHOTZEZ	Sortzetiko kardiopatiaren elkarte
BIZIBIDE	Gipuzkoako FM elkarte, EM/SFC, SQM eta EHS
GOIERRIKO CARITAS	Elizbarrutiko Caritas
Urola Garaiko Gurutze Gorria	Gurutze Gorria
ZEURE BURUA ZAINTEA	Garapen eta zaintza integraleko zentroa
ESKU HUTSIK	Irabazi-asmorik gabeko elkarte, seme-alaben haurdunaldiko, jaiotza-inguruko edo jaioberrien heriotzagatiko doluan laguntzeko
Gautena.	Urola Garaiko Autismoaren Espektroko Nahastea duten pertsonen senideen elkarte
Gure Txoko eta El Salvadorreko pentsiodun eta erretiratuen elkarte	Zumarragako erretiratu eta pentsiodunentzako zentroa
IZAN	IZAN Fundazioa: adikzioen tratamenduaren arloa

Juneren hegoak	Egoera ahulean dauden familiei LAGUNTZEKO SAREA, gaixotasunei, dibertsitate funtzionaleko egoerei eta/edo beren ADINGABEKOEN doluari aurre egin behar dietenei zuzendua
KATXALIN	Bularreko minbizia eta/edo ginekologikoa duten emakumeei laguntzeko Gipuzkoako elkarteak
NAGUSILAN	Adin nagusiko pertsonen borondatezko lan soziala
ORTZADAR	Ortzadar fundazioa. Gizarte-berrikuntzako elkar-erakuntzarako gunea
Itxaropenaren telefonoa	Entzute aktiboa, akonpainamendu emozionala eta aholkularitza/laguntza psikologikoa emateko zerbitzuak.

Iturria: Zumarragako Udala (d.g.).

Horietako batzuk eskualdekoak dira, besteak beste, herriaren tamaina eta ezaugarriak direla-eta, eta, beraz, ez dira Zumarragan bakarrik aritzen.

Herritarren arteko topaketek agerian uzten dute **parte-hartzea eta boluntarioak gero eta gutxiago** direla, eta gero eta zailagoa dela pertsonen parte hartzea. **Kirola eta kultura** esparruetan boluntariotza eta parte-hartzea **handiak** dira, sektore **sozial txikiagoa** den sektorearekin alderatuta. Horri dagokionez, genero desberdintasunak nabari dira: zehazki, kirol arloko parte-hartzea gizonezkoena da batez ere. Parte-hartzea sustatzen duten beste esparru eta sektore batzuk ostalaritzarekin (pintxo-potea) eta auzoetako jaiekin lotzen dira.

Elkarteak ezagutarazteko eta jendeak parte hartzeko modurik eraginkorrena erakunde horiek ezagutaraztea ahalbidetzen duten jarduerak antolatzea dela uste da; adibidez, **elkarteen azokak edo ate irekien jardunaldiak**.

Hona hemen **eragin negatiboa izan dezaketen zenbait arrazoi**: batzuetan, jarduera profesionalizatu egin da boluntariotza faltagatik, eta, beste batzuetan, beste era batera konpentsatu dira pertsonak: prestakuntza, bazkariak, etab. Zalantzarik gabe, konpromisoa eta denbora beharrezkoak dira boluntarioak egiteko.

Era berean, azpimarratutako ideietako bat da **pandemia** eragin negatiboa izan duen faktore bat izan dela, eta, horren ondorioz, gaur egun balizko boluntarioak modu zuzenagoan erakarri behar direla, parte-hartzearen eta konpromisoaren garrantziaren kontzientziazioan oinarritutako estrategien bidez, eta ez publiko guztiarentzako zabalkunde-kanpaina orokorren bidez.

Zumarragako udalerrriak **Sare Solidario Interaktiboa** du, eta bertan parte hartzen dute udalerriko irabazi-asmorik gabeko elkarteek. 2023an sortu zen sare hori **Elkarzainduz**

planaren barruan dago, eta hainbat **gizarte-arloko elkartek** osatzen dute, bai tokikoak, bai eskualdekoak, bai probintziakoak, eta helburu argia dute: Zumarragako pertsonen bizikalitatea hobetzea, arreta berezia jarritz egoera ahulean daudenei, eta elkarrekin lan eginez gizarte-bazterkeriari aurrea hartzeko (Zumarragako Udala, 2024ko irailaren 6a). Ekimen horien bidez, tokiko elkarten lana ikusarazi nahi da, haien ekintzak herritarrengana hurbiltzeko, elkar ezagutzeko eta lankidetzan aritzeko gune bat eskainiz (Zumarragako Udala, 2024ko irailaren 6a).

Sare Solidario Interaktiboa honako erakunde hauek osatzen dute:

- **AA** - Alkoholiko Anonimoen Erkidegoa
- **ACABE** - Anorexiaren eta Bulimiaren aurkako Elkartea
- **ADEMG** - Gipuzkoako Esklerosi Anizkoitzaren Elkartea
- **AGI** - Ikusmen Urrituen Gipuzkoako Elkartea
- **AGIAC** - Pertsona Antikoagulatuen Euskal Elkartea
- **AGIFES** - Osasun Mentaleko Arazoak dituzten Pertsonen eta Senideen Gipuzkoako Elkartea
- **ARNASA** Gipuzkoako Fibrosi Kistikoaren Elkartea
- **ASEBIER** - Gaixotasun Arraroen Euskadiko Elkartea (EBH)
- **Aspace Gipuzkoa**
- **ASPARGI** - Gipuzkoako Parkinson Elkartea
- **ASVIAMIE** - Amiantoaren Biktimen Euskadiko Elkartea
- **ATZEGI** - Adimen Ezintasuna dutenen aldeko Gipuzkoako Elkartea
- **Begisare** - Retina Gipuzkoa
- **BIHOTZEZ** - Sortzetiko Kardiopatiaren Elkartea
- **BIZI BIDE** - Gipuzkoako FM, EM/SFC, SQM eta EHS elkarteak
- **Gipuzkoako Caritas**
- **Cuidarte elkarteak**
- **Minbiziaren Aurka** - Urola Garaia Goierri (Minbiziaren aurkako Elkartea)
- **ESKU-HUTSIK** - Euskadiko eta Nafarroako Haurdunaldiko, Jaioberrien Dolu Elkartea
- **Odol Emaileak**
- **GAUTENA** - Autismoaren Espektroko Nahastea duten pertsonen senideen Gipuzkoako elkarteak
- **GAZTEDI** - Esku-hartze Sozialeko Elkartea

- **Gipuzkoako Itxaropen Telefonoa** - Arrisku Egoerei Aurrea Hartzeko Laguntza Zerbitzua
- **Gizalde** - Gipuzkoako boluntariotza
- **Gurutze Gorria**
- **KATXALIN** - Bularreko Minbizia edo Minbizi Ginekologikoa duten Emakumeei Laguntzeko Gipuzkoako Elkarte
- **MAIRI** - Emakumeen Elkarte
- **NAGUSILAN** Adin nagusikoen Gizarte Boluntariotza
- **ONCE** - Espainiako Itsuen Erakundea
- **PAUSOKA** - Behar Bereziak dituzten Seme-alaben Gurasoen Elkarte

Azpimarratzekoa da, gainera, 2024ko irailaren 13an Elkarteen 2. Azoka egin zela (lehen aipatua), eta herritarrei aukera eman zitzaizela herriko elkarteen lana bertatik bertara ezagutzeko. Gainera, Mesa Red Solidaria Interaktibak **elkarteen 1. gida inprimatua** aurkeztu zuen. Bertan, harremanetarako informazioa, helbideak eta erakunde bakoitzaren jardueren deskribapena agertzen dira (Zumarragako Udala, 2024ko irailaren 6a).

Ildo horretan, foku-taldeak **asoziazionismoaren arazoa zerbitzuak hiriburuetan kontzentratzearekin** lotzen du, hala nola AGIFESekin eta Nagusilaneekin. Lehen, herri edo eskualde mailan kudeatzen zen, eta probintzia mailan zentralizatzen hasi zen; horrek, antza, tokiko arazoei heltzeko dinamika haustea ekarri zuen. Halaber, ikusten da zenbait gizarte-erakundetan profesionalizatu egin dela boluntario-lana.

Azken finean, Zumarragan elkarte sozialen sare zabala dago, nahiz eta parte-hartzea eta boluntariotza gutxitu egin diren, bereziki arlo sozialean. Sare Solidario Interaktiboaren helburua da tokiko elkarte-sarea indartzea, egiten duen lana ikusaraztea eta lankidetzaz sustatzea. Hala ere, hainbat faktorek, esate baterako, zerbitzuen zentralizazioak eta belaunaldi-erreleborik ezak, erronka garrantzitsuak izaten jarraitzen dute.

3.2.7 Komunikazioa eta informazioa

Informazioa behar bezala transmititzea eta komunikazio-fluxu sendoak izatea, informazioa pertsona guztiengana irits dadin, ezinbestekoak dira zahartze aktiboa eta, ondorioz, udalerri lagunkoia bultzatzeko.

Ilido horretatik, herritarren arteko topaketetan adierazten da Zumarragako biztanleei informazioa emateko erabiltzen diren **hedabide nagusiak** askotariko informazio-bideak hartzen dituztela: gizarte-sareak (Facebook, Instagram), WhatsApp bidezko hedapena, Udalaren web-orrialdea, kartelak, prentsa (Zumarragako, Urretxuko eta Legazpiko Diario Vasco kronika, Otamotz Online, Goierriko Hitza online...), Urola Telebista eta Urola App aplikazioak (Berrikusi).

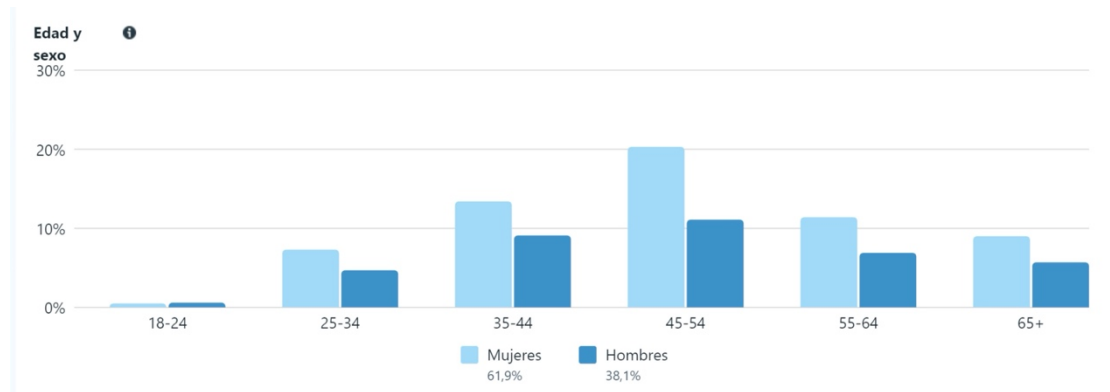
Gainera, udalaren web-orrialdean **jakinarazpen pertsonalizatuko zerbitzu batean harpidetzeko aukera dago**. Harpidetza honen bidez, pertsona bakoitzak gehien interesatzen zaion informazioa aukeratu dezake, eta horri buruzko aldizkako eguneratzeak jaso ditzake. Horrek barne hartzen ditu tokiko albisteak, ekitaldiak, deialdiak, eta herriarekin zerikusia duen beste edozein informazio garrantzitsu. Horrela, Zumarragako egoiliarrek edo bisitariek zuzenean eragiten dieten edo gertutik jarraitu nahi dituzten gaien berri izan dezakete, informazio hori eskuz bilatzen aritu beharrik gabe. Zerbitzu honek Udalaren eta herritarren arteko komunikazio zuzenagoa eta eraginkorragoa ahalbidetzen du, parte-hartzea eta udal-informaziorako sarbidea hobetuz.

Azpimarratu beharreko ideia nagusietako bat **da arlo edo programa bakoitzeko informazioaren komunikazioak eta hedapenak bere funtzionamendua duela**. Komunikazio-egitura bateratua bat falta da, udaleko arlo guztien komunikazioa koordinatzen saiatu arren. Horri dagokionez, informazioa modu ezberdinean hedatzen da, eta bereiz egiten da. Alde batetik, Zelai Ariztiren webgunea eta sare sozialak Udalarenak baino lehenagokoak dira; horietan, lehenatasuna ematen zaio udalerriko jarduera orokorreko buruzko informazioa emateari, eta Azokaren komunikazioak (ikus <https://www.zumarragakoazoka.eus/>) estrategia komertzialagoa erabiltzen du. Eskola-eremuari dagokionez, interesgarria da azpimarratzea ikastetxeetan eskuragarri dagoen aplikazioa, informazio osoa segmentatuta baitago.

Garrantzitsua da kontuan izatea Zumarragako biztanle gehienak 40 eta 80 urte bitartekoak direla. Horri dagokionez, **aldaketa eta bilakaera sumatzen da herritarrei informazioa emateko moduan**, bai eta belaunaldien arteko banaketan ere, komunikazioari dagokionez. Herritarren iritziz, lehen Facebookek gehiago funtzionatzen

zuen (gaur egun, batez ere, helduek erabiltzen dute); gaur egun, berriz, Instagram indartu nahi da (gazteek gogokoen duten plataforma).

7. grafikoa. Facebooken erabiltzaileak Zumarragan, adinaren eta sexuaren arabera.

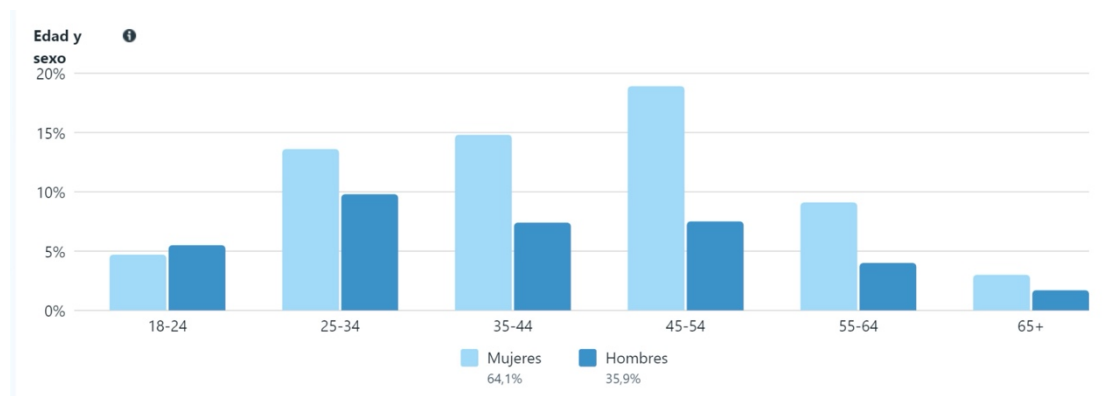

Iturria: Zumarragako Udala (2025).

Zumarragako Udaleko Komunikazio Saitetik lortutako datuek berretsi egiten dute hori. Aurreko grafikoan ikus daitekeen eran, **Facebooken**, gizonak eta emakumeak **presentzia handiagoa dute adin aurreratuenetan**, batez ere 45-54 urte bitartekoetan. Generoen arteko desberdintasunek erakusten dute gizarte-sare hori emakumeak gehiago erabili eta kontsumitzen dutela adin-tarte desberdinetan. Aitzitik, 18-24 urte bitarteko erabiltzaile-kopurua oso txikia da.

Bestalde, **Instagramen**, **gazteen presentzia nabarmenagoa da**, nahiz eta heldu-kopurua esanguratsua ere badagoen (ikus 8. grafikoa). Emakumeen kasuan, adin-talde ugariena 45-54 urte bitartekoa da; gizonen kasuan, berriz, 25-34 urte bitartekoa. 65 urtetik gorakoek kasuan, kontrakoa gertatzen da: Instagramen erabiltzaile gutxiago dago talde horretan, eta Facebooken dago adin horretako jende gehien.

8. grafikoa. Instagrameko erabiltzaileak Zumarragan, adinaren eta sexuaren arabera.

Iturria: Zumarragako Udala (2025).

Webguneak dira gorabehera txikiena agertzen dutenak, tokiko kronikak jende heldua hartzen du (argitalpenetan askatasun gutxi dago). Informazioa bilatzeko Internet erabiltzeak agerian uzten du adinaren arabera dagoen jarrera ezberdina: belaunaldi berriek zuzenean bilatzen dute interesatzen zaien informazioa, eta adin nagusikoek, berriz, informatuak izatea espero dute.

Ukaezina dirudi gizarte-sareak direla komunikabiderik hurbilenak, baina **postontzietan** sartzeak **herritar guztiak** sartzea ziurtatzen du (nahiz eta batzuek uste duten gutunak zuzenean zaborretara botatzen direla). Hala ere, **ahoz ahokoak** komunikazioaren transmisioan funtsezko zeregina betetzen jarraitzen duela azpimarratzen da.

Gainera, **komunikazio-aldaketa** bat ere sumatzen da. Lehen, modu instituzionalean egiten zen lan, gaur egun egiten den **proiektukako lana** alde batera utzita: horrek esan nahi du albiste edo eduki bakoitza bere helburuaren, izaeraren eta testuinguruaren arabera aztertu behar dela. Bestalde, lehen aipatutako elkarten sare interaktiboak informazio-jarraibideak behar ditu, elkarte horien barne-informazioa edo Udalarekin zerikusia duena bidaltzeko.

Informazioa, oro har, **eskuragarritzat jotzen da**, eta informazioa eskuratu nahi dutenek zailtasun handirik gabe lortzen dute. Hala ere, **belaunaldi-eten** bat hauteman da: gazteek gehiago jasaten dituzte gailu mugikorren bidezko informazio-fluxu etengabeak, eta horrek informazioarekin lotutako haien kontsumo-ohiturak baldintzatzen ditu.

Era berean, **landuak** diren **informazio-edukiak gutxiago irakurtzen dira**, beharbada arreta-formatu eta -denboretan izandako aldaketen ondorioz. Informazioa eskuratzearekin lotutako zailtasunen artean, hizkuntza-oztopoak daude, bai eta desgaitasunen bat duten pertsonentzako edukien egokitzapen eskasa ere. Erabiltzen

diren **estrategiak** dira, besteak beste, karteletan edo jaietako programan **QR kodea** sartzea.

Zenbaitek hedabide inprimatuen eragina nabarmentzen dute, hainbat egunkaritan, esate baterako, *Noticias de Gipuzkoa* edo *Diario Vasco* egunkarietan, agertzen ez den informazioak ez duela garrantzirik uste dutela adieraziz, gertaera jazo ez balitz bezala.

Bestalde, **pertzepzio** bat dago: batzuetan, jardueretara joatea **interes-kontua** da, ez da hedatzen. Horren adibide da batzuetan edukiera osoko antzezlanak egin direla publizitaterik egin gabe; beste batzuetan, berriz, karteladak egin dira, sarrerak zozketatu dira, sare bidezko dibulgazioa egin da... eta jende gutxiago bertaratu da.

Horri dagokionez, azpimarratu behar da udalerriak **kultura irisgarriagoa sustatzeko** duen interesa, ideia eta ekintza hauekin:

- ✓ Udalak Gertu Kulturarekin bat egin nahi du.
- ✓ Irakurketa errazeko klubak egotea.
- ✓ Edukia elebidun egiten da.
- ✓ Zineman, entzumen arazoak dituztenentzako begizta magnetiko bat egotea.
- ✓ Piktogrametara egokitutako informazioa egitea pentsatu zuten.

Informazioaren azterketari dagokionez, **foku-taldeetan** nabarmentzen denez, **gai hauei buruzko desadostasunak** adierazten dira:

- ✓ Erakunde eta elkarte batzuek ez dute bitartekorik komunikazioa sustatzeko. Udala estaldura horretan laguntzen saiatzen ari da. Hala ere, hainbat eragile eta erakunde pribatuk antolatutako ekitaldiak eta jarduerak komunikatzea eta zabaltzea ez dagokio Udalari. Helburu nagusia herritarrek parte hartzea denez, babesa eman dezake, baina ezin du beregain hartu zabalkundearen erantzukizuna.
- ✓ Herritarrek Udalera deitu eta galdetzeko errezeloa dute, eta osoko bilkuretan landutako gaien inguruko interes falta nabari da.

Parte-hartzaileek adierazi dute **sail guztietarako zeharkako bitartekoak egiteko beharra**: komunikazio-zinegotzigo bat izatea, herritarrengana iritsiko den zeharkako komunikazio hori koordinatuko eta landuko duen pertsona-talde batekin. Egungo egitura, zein baliabide ekonomikoen eta giza baliabideen eskasia ikusita, etorkizunean komunikazio-sail bakar batean zentralizatzea aurreikusten da. Hala ere, lantalde teknikoek herritarren proposamenak entzuteko **prestutasun** osoa agertu dute.

Azken batean, Zumarragan, komunikazioa hainbat plataformaren bidez egiten da, hala nola, gizarte-sareen, Udalaren webgunearen eta tokiko prentsaren bidez. Hala ere, ez dago estrategia bateraturik, eta horrek informazioa modu desorekatuan zabaltzea dakar. Gazteek Instagram nahiago dute, eta helduenek Facebook erabiltzen dute. Informazioa eskuragarria bada ere, kontsumitzeko motan belaunaldi-jauzia dago. Komunikazio talde zentralizatu bat sortzea proposatzen da, koordinazioa eta moldagarritasuna hobetzeko, informazioa guztiengana modu inklusiboan iritsiko dela ziurtatuz.

3.2.8 Gizarte- eta osasun-zerbitzuak

Gizarte- eta osasun-zerbitzuak **ongizate-estatuaren oinarriak** dira. Zehazki, "lurralde bateko osasun-sistemak eta gizarte-zerbitzuek osatzen dute pertsonen osasuna eta independentzia mantentzeko funtsezko laguntza-egitura formala. Baliabide horien garapenak, ezagutzak, irisgarritasunak eta erabilerak udalerri lagunkoiaren funtzionamendu onari laguntzen diote" (Tomasena eta beste, 2014, 62. or.).

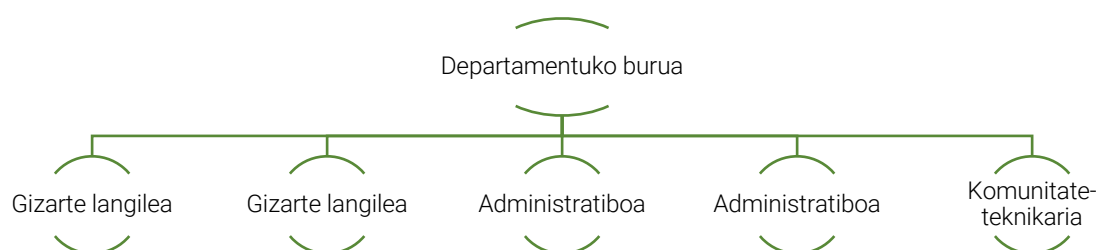
Ondoren, gizarte- eta osasun-zerbitzuen arloan herritarrek identifikatutako gai nagusiak landu eta jasotzen dira.

3.2.8.1. Gizarte zerbitzuak

Lehenengoei dagokienez, **Zumarragaren** kasuan, udal gizarte-zerbitzuek **Gizarte Zerbitzuei** buruzko urriaren 5eko 12/2008 Legean aitortutako eskubidea gauzatzea dute helburu, hau da, autonomia, gizarteratzea eta gizarte-ongizatea hobetzeko zerbitzuak, prestazioak eta laguntza profesionala izateko eskubidea gauzatzea.

Autonomia, integrazioa edo gizarte-ongizatea hobetzeko talde profesional baten **laguntza eta babesa** behar duen **udalerriko edozein auzokideri** zuzenduta daude gizarte-zerbitzuak. Lantaldea gizarte-laneko profesionalek (erreferentziazko pertsonak) eta beste profil batzuek (administrazioa, psikologia, gizarte-hezkuntza...) osatzen dute, irudi honetan ikus daitekeen moduan.

4. irudia. Gizarte Zerbitzuen saileko organigrama.

Iturria: geuk egina, Zumarragako Udala oinarri hartuta (2023).

Horri buruzko datu interesgarri batzuen arabera, Zumarragako herritarren beharrei erantzuteko, 2024an, Gizarte Zerbitzuek programatutako 1.581 hitzordu hartu dituzte guztira, eta honela banatu dituzte hitzaldiok (Zumarragako Udala, 2024):

- 212 kasu berri: Oinarrizko Gizarte Zerbitzuetara lehenago joan ez diren pertsonei arreta ematea (129 emakume eta 83 gizon).
- 1.369 jarraipen-elkarriketa: oinarrizko gizarte-zerbitzuetan espedientea duten eta erreferentziazko gizarte-langilea duten pertsonei arreta ematea.
- etxez etxeko 11 bisita: etxez etxeko laguntza zerbitzua eskatzen duten pertsonen edo muturreko egoeran dauden etxera egindako bisitak.
- Erroldarik ez duten pertsonen eta/edo senideen arreta: 19.

Arreta indibiduala da nagusi, 1.191 kasurekin, guztizkoaren % 75,33; familientzako arretan, berriz, 390 kasu (% 24,67).

Era berean, Zumarragako Udalak Gizarte Zerbitzuen eta Berdintasunaren Memorian (2023) eskainitako datuen arabera, gizarte-baliabide nagusiak honako taula honetan bilduko lirateke:

11. taula. Zumarragako Gizarte Zerbitzuak eta Baliabideak.

Arreta pertsonalizatua eta gizarte-laguntza	Gizarte Zerbitzuen sistemara sartzeko atea. Gizarte-laneko profesionalek informazioa, orientazioa, balorazioa eta akonpainamendua ematen dute, pertsonak aukera izan dezaten diagnosi indibidualeko eta esku-hartzeko ibilbidea oinarritzat dituzten programa, prestazio eta baliabideetara iristeko.		Informazio-, orientazio- eta aholkularitza-zerbitzua
			Balorazioa eta laguntza
Mendekotasunaren eta desgaitasunaren kudeaketa	Gizarte-langileek mendekotasuna eta desgaitasuna baloratzeko eskaerak izapidetzen dituzte, baita beren premiei erantzuten dieten zerbitzu edo prestazio ekonomikoenak ere. 2024an, 214 MBB eskaera izapidetu dira: eskaeren % 63 emakumeek egindakoak dira, eta % 37, gizonek egindakoak. Era berean, 65 urtetik gorakoek foru	Prestazio ekonomikoak	Mendekotasunerako arreta • Familia barruko zaintzetarako prestazio ekonomikoa (FIZPE). 2024an 35 FIZPE eskaera bideratu dira eta Zumarragak gaur egun 187 prestazio ditu indarrean. • Laguntza pertsonalerako prestazio ekonomikoa (LPPE). 2024an, 49 LPEE eskaera izapidetu dira, eta Zumarragak 124 prestazio ditu gaur egun indarrean. • Zerbitzuari lotutako prestazio ekonomikoa (ZLPE). 2024an 8 ZLPE eskaera bideratu dira, eta gaur egun Zumarragak 5 prestazio ditu indarrean.
			Desgaitasunari arreta • Kotizatu gabekoen pentsioa (KGP) • Ongizate Funttsaren babesa

	zerbitzu batzuk (GEA - MBB) (egoitza zentroa eta eguneko zentroa) erabili ahal izateko 43 balorazio-eskaera izapidetu dira.	Zerbitzuak	Etxez etxeko laguntza (ELZ): Mendekotasun-egoeran edo mendekotasun-arriskuan dauden pertsonen zuzendutako laguntza- eta prebentzio-zerbitzua da, eta etxeko laguntza eta laguntza pertsonala eskaintzen ditu. 2024an, 77 erabiltzailerik eman zaie arreta. Horietatik, 13 alta berri (5 urgenteak) eta 17 baja. 2023an 88 pertsona artatu zituzten.
	2024an, 122 desgaitasun-eskaera izapidetu dira: % 44 gizonentzat eta % 56 emakumeentzat.		Telelaguntza Erabiltzaileek etengabeko arreta-zerbitzua izan dezakete eguneko 24 orduetan eta urteko 365 egunetan. 2024ko ekitaldia amaitzean, 426 pertsona izan ziren onuradunak (320 emakume eta 106 gizon) Zumarragako Telelaguntza zerbitzuan, eta 2024an 89 izan ziren alta berriak.
			Laguntza teknikoak eta etxebizitza egokitzea: Eguneroko bizitzako jarduerak egiteko autonomia pertsonala bultzatu nahi du, laguntza-produktuak eskatuz eta etxebizitza egokituz.
			Etxebizitzetan suteak prebenitzeko eta gizarte-premiak hautemateko zerbitzua: Adin nagusikoen etxeetan segurtasuna areagotzea du helburu, ke-detektagailuak instalatuz eta mantentze lanak eginez. Gainera, gizarte-premien jarraipena eskaintzen du, adin nagusikoen udal behatokiaren bitartez. 2024an, 65 alta berri izan dira; beraz, gaur egun, 417 etxebizitza-erabiltzaile daude mantentze-zerbitzuan.

		Mendekotasuna duten pertsonei eta zaintzaileei laguntzeko zerbitzua • Laguntza-programa • Familia-programa	
		Aparkatzeko txartela: aparkatzeko txartel indibiduala ematen da, mugitzeko zailtasunak zehazteko baremoaren arabera.	
	Baliabideak	Ikastetxea egunez	Desgaitasunen bat duten pertsonentzako eguneko zentroa. Gaitzeko osoko arreta ematen du, desgaitasunen bat duten pertsonen garapen pertsonalera, sozialera, autonomiara eta integratziora bideratuta.
			Mendekotasuna duten adin nagusikoentzako eguneko zentroa. Mendekotasun-egoeran dauden pertsonei osoko arreta ematen die, egunez. 2024an, Eguneko Zentroko 23 eskaera izapidetu dira. Gehienak 80 urtetik gorako emakumeentzat dira.
		Egoitza	Laguntza behar duten adin nagusikoentzako egoitza: Autonomia funtzionalik ez duten pertsonei osoko arreta jarraitua eskaintzen die. 2024an, profil nagusitzat 80 urtetik gorako emakume eta gizonak dituzten 26 egoitza-zentro izapidetu dira.

			RESPIRO programa: Mendekotasuna duten 65 urtetik gorako pertsoneri aldi baterako egoitza batean sartzeko aukera ematen die (gehienez, urtean hilabete bat). 2024an Aldi Baterako Egonaldietarako 16 eskaera bideratu ziren. Desgaitasuna duten pertsonentzako egoitza zentroa: Desgaitasunen bat duten pertsonen ohiko etxebizitza edo etxebizitza iraunkorra, eta, hala badagokio, aldi baterakoa, izateko helburua duen bizikidetza-zerbitzua da, pertsona horiek dituzten premiak beren etxebizitza pertsonalean edo familiakoan behar bezala bete ezin dituztenean.
Gizarte zein hezkuntza arloan eta arlo psikosozialean esku hartzeko zerbitzua	Gizarte eta hezkuntzako esku-hartzea etxean: Hezkuntza-, afektibitate- eta harreman-zailtasunak dituzten haur eta gazteei zein familiei zuzendutako zerbitzua. Hainbat testuingurutan, integratzeko trebetasunak eta gaitasunak eskuratzen laguntzen duten gizarte-hezkuntzako profesionalen esku-hartzea eskaintzen da familientzat.		
	Esku-hartze psikosoziala: laguntza psikologikoan oinarritutako baliabidea, krisi-egoeretan, gatazketan, jarrera-aldaketetan, portaeretan eta garapen pertsonalerako eta/edo familiarerako disfuntzionalak izan daitezkeen pertzepzioetan laguntza eskaintzeko.		
	Adin txikikoei eta gazteei begirakoa, ingurune irekian (komunitarioan) gizarte eta hezkuntza arloan esku hartzeko: Adin txikikoei eta gazteei zuzendutako zerbitzua, beren ingurunean: Gazte Txokoa eta Topaleku.		

Gurasoen erantzunkidetasunerako orientazio-zerbitzua eta zerbitzu juridikoa	Familia-krisian dauden eta seme-alabekiko orientazioa eta laguntza behar duten gurasoei arreta eskaintzen die, baita egoera horretan egon daitezkeen gai guztiei buruzko legezko orientazioa eta aholkularitza ere.
Genero indarkeriaren biktima diren emakumeentzako arreta zerbitzua	Gizarte langileak informatzeaz, orientatzeaz eta, beharrezkoa denean, zerbitzu hori erabiltzeko eskaerak tramitatzeaz arduratzen dira, Gipuzkoako Foru Aldundiaren eskumena baita. Zerbitzu honek banakako zein taldeko arreta psikologikoa eskaintzen du, laguntza sozio-juridikoa emateaz gain.
Prestazio ekonomikoak	• GIZARTE-LARRIALDIETARAKO LAGUNTZAK (GLL) • UDALEN LAGUNTZA EKONOMIKOAK (AEM) • UDAL TASETARAKO DIRULAGUNTZAK
Alokairuko udal etxebizitza soziala	Aldi baterako udal alokairu sozialean ostatua eskaintzen du, aldi baterako ostatu gabeziari aurre egin ahal izateko. Zumarragako Udalak bere jabetzako 20 etxebizitza alokairuko etxebizitza sozialetara bideratzen ditu, gizarteratzeko beste tresna bat balitz bezala, alokairuko etxebizitzaren merkatu librerara sartzea eragozten dien egoera ekonomiko eta soziala duten pertsonen etxebizitza baldintza duinak ziurtatuz. 2024an bi etxebizitza esleitu ziren, eta, guztira, 2024ko abenduan, 10 etxebizitza daude okupatuta.
Gizarte-larrialdiko etxebizitza	Larrialdi edo urgentzia sozial baten ondorioz, ostatu gabeziari aurre egin ahal izateko, egonaldi laburra behar dutenei ostatua eskaintzen die.
Beste zerbitzu eta prestazio batzuk	• “Gure Txoko” Jubilatuen eta Pentsionisten Elkarte eta El Salvador - Gizarte Etxea • Zumarraga Lagunkoia • Partaidetza eta gizarteratzea sustatzeko zerbitzua

Iturria: Tomasena eta beste, (2014), Zumarragako udala (d.g.); Zumarragako Udala (2024).

Herritarren topaketetan jasotako informazioaren arabera, parte-hartzaile gutxi joan dira Zumarragako Gizarte Zerbitzuetara, eta beharra sentitu dutenean soilik joan dira. Azpimarratzekoa da horien esperientzia positiboa izan dela. Ildo horretatik, sumatzen da **pertsonak arazoa bada hor dagoenean ekiten dutela eta hartzen dituztela neurriak.**

Batzuek diote Gizarte Zerbitzuei balioa eman behar zaiela eta oraindik ere jasaten duten estigmaren aurka borrokatu behar dela. Horrek, antza, herritar batzuek udal zerbitzuetara jotzeari muzin egitea eragiten du. Pertsona batzuek "badirudi eskatzera natorrela" esaten diote gaitzespen horri, mendekotasunaren eta familia-zaintzaren **pertzepzio kulturala** dela eta, dirudienez, bi faktore nagusi daude horren oinarrian: mendekotasunari lotutako estigma, autonomia-galera gisa ikusten dena; eta Gizarte Zerbitzuak baliabiderik ez dutenei soilik zuzendutako zama gisa ikustea, bizi-kalitatea hobetzeko tresna gisa ikusi beharrean. Zerbitzu horien onurei buruzko sentsibilizazio falta islatzen du horrek. **Bere garaian, herritarrei zuzendutako hainbat informazio-ekimen sustatu ziren**, hala nola, oinarritzko gizarte-langileen Udal Zerbitzu Gida bat argitaratzea eta zabaltzea, eta prestazioei, baliabideei eta zerbitzuei buruzko informazio-hitzaldia ematea.

Aurrekoarekin lotuta, **adin nagusiko pertsonen aurkako tratu txarrak prebenitzeko protokolo bat dago**, baita **jarduera-planak** eta **proba bat** ere (test modukoa), **ebaluatzeko eta neurtzeko**. Puntu honetan, garrantzitsua da azpimarratzea tratu txarren pertzepzioa nabarmen aldatu daitekeela nagusiko pertsonen eta zaintzaileen artean. Baliteke adin nagusiko pertsonak, batez ere, luzaroan mendekotasun-dinamiketan egon direnek, ez onartzea jokabide batzuk tratu txartzat; izan ere, tratu egokiaren pertzepzioa desitxuratu egin daiteke urte askotako elkarreraginaren ondorioz. Bestalde, zaintzaileek edo senideek tratu egokiari buruzko beste ikuspegi bat izan ohi dute, beren erantzukizun- eta zaintza-zentzuan oinarritua. Pertzepzio aldetiko ezberdintasun horrek bidezko laguntzaren eta tratu txarren arteko mugei buruzko kontzientzia falta sortu dezake, bereziki estresa edo akidura dagoenean.

Gainera, herritarren arteko topaketetan batzuek nabarmentzen dutenez, adin nagusiko pertsonak **uda** partean urduri sentitu daitezke, beren senideak falta direlako (oporraldietan), zerbait gertatu dakiekeen beldurrez.

Era berean, Zumarragako herritarrek adierazi dute **eskainitako baliabideak eta zerbitzuak ezagutzen dituztela**, bai kanpainen bidez, bai herritarrei informazioa transmitituz: auzokoak, familiakoak, lagunak... Horri dagokionez, **genero-desberdintasunak** ikusten dira udaleko Gizarte Zerbitzuetara jotzen dutenen profil nagusiari so: ez dira erabiltzaileak

berak izaten, seme-alabak izaten dira. Eta ondorengoan artean emakumerik bada, alabak izaten dira.

Hauek dira herritarrek gizarte-arloko zerbitzuei buruz dituzten **datu garrantzitsuenak**:

- ELZ: 77 pertsona artatzen ari dira.
- Eguneko arreta-zerbitzua: 10 plaza (normalean osoa).
- Parte-hartzaileentzako prestazio ekonomikoa: 300 inguru.
- Telelaguntza: herritarren iritziak desberdinak dira telelaguntzaren erabilerari berari zein erabilera egokiari buruz. Pertsona batzuek funtsezkotzat jotzen dute beren segurtasun eta ongizaterako; beste batzuek, berriz, ez dute erabili beharra ikusten, autonomia, mesfidantza edo praktika direla eta. Telelaguntza-zerbitzua ondo erabiltzen denean, oso balioetsia izan daiteke, baina haren eraginkortasuna zuzenki lotuta dago erabiltzaileak zerbitzu hori bereganatzeko eta egoki erabiltzeko duen gaitasunarekin. Hala ere, erabiltzaileen balorazioa positiboa da.

Besteak beste, **izapidetzean itxaron beharreko t**-ak nabarmentzen dira. Laguntza eskatzen, ebazten eta eskaintzen denetik hainbat hilabete igaro daitezke, nahiz eta ambulatorioko Gizarte Zerbitzuak saiatzaren diren familien artean zerbitzu eta izapideei buruzko sentsibilizazioa egitea, prozesua azkartu ahal izateko.

Norberaren irrika eta balioen arabera bizitzeko nahia funtsezko helburua da pertsona askorentzat, baina hori lortzea ez da beti erraza izaten. Horri dagokionez, parte-hartzaileek mahai gainean jarri dute **"Jakin dezazun nahi dut..."**, Bizitzaren zaintza modu partekatuan planifikatzeko gida, Gipuzkoako Gizartean Esku Hartzeko Etika Batzordeak egina, Gipuzkoako Foru Aldundiko Gizarte Politiken Departamentuaren laguntzarekin (2023), oso dokumentu erabilgarria. Aurrekoaz gain, Osakidetza **"Genero-indarkeriaren biktimak diren seme-alaben aurrean osasun arloko profesionalek jarduteko gida"** du (Eusko Jaurlaritzak, 2024). Herritarrek modu positiboan baloratzen dute baliabide hau, ahalik eta arretarik onena eskaintzeko asmoa duena.

Beste alderdi aipagarri bat **ondarerako sarbidea** da. Baimenaren prozesua errazteko diseinatutako zerbitzuak daude, Udala bera Ogasunarekin zuzenean koordinatzeko aukera ematen dutenak. Hala ere, zerbitzu horien kostua pertsona bakoitzaren ondarearen arabera da. Alde horretatik, badirudi adin nagusiko pertsonen artean, oro har, **mesfidantza** dagoela datu pertsonalak partekatzean eta ondarerako sarbidean, hainbat zerbitzu edo baliabidetan baterako ordainketa kalkulatzeko.

Azkenik, **berdintasun arloa** eskualdekoa da, ez udalerrikoa. Urretxuko emakumearen etxean dago, eta laguntza psikologikoa eta juridikoa eskaintzen du. Genero-indarkeriaren biktimei zuzendutako laguntzari so, udalerriak protokolo orokor bat eta jai-garaietarako protokolo espezifiko bat ditu. Genero-indarkeriaren biktima diren emakumeentzako eta haien seme-alabentzako arretak banakakoa eta anonimoa izan nahi du, eta, ondorioz, zerbitzuak eta baliabideak ez dira oso ezagunak.

Laburpen gisa, Zumarragako Gizarte Zerbitzuek laguntza zabala eskaintzen diete herritarrei, autonomia, integrazioa eta gizarte-ongizatea ardatz hartuta. Baliabideak eskura egon arren, estigma sozialak hor jarraitzen du, eta horrek erabiltzea eragozten du, batez ere adin nagusikoen artean. Zerbitzuen pertzepzioa positiboa da gehienbat, baina baliabideak, zerbitzuak eta prestazioak ezagutarazteko premia nabarmentzen da.

3.2.8.2. Osasun-zerbitzuak

Osasun arloan, **Goierrri-Urola Garaiko ESI Zumarraga**-k ospitale bat, osasun-zentro bat eta osasun mentaleko zentro bat ditu.

Lehen kasuan, **Zumarragako Ospitalea** honako zerbitzuekin dago hornituta (Zumarragako Udala, d.g.):

- Espezialitateetako larrialdiak.
- Kanpo-kontsulta espezializatuak.
- 8 oheko eguneko ospitale mediko kirurgikoa.
- 106 oheko ospitaleratze-gaitasuna, barne medikuntza eta espezialitateak, kirurgia orokorra, traumatologia, urologia, tokoginekologia, ORL, oftalmologia, pediatria, erditzeak, kirurgia laparoskopikoa, kirurgia osteko erreanimazio-unitatea (8 ohe) hartzen dituenak.
- Erradiologiako, laborategiko, errehabilitazioko, farmaziako, hemodialisiko eta osasun-liburutegiko zerbitzu zentralak.

Osasun-zentro honek, bestalde, honako osasun-baliabide eta -zerbitzu hauek ditu, aurretiko hitzorduaren bidez: medikuntza orokorreko kontsultak, pediatria, erizaintza (helduak eta haurrak), emagina, erditzeko prestakuntza, ama-hezkuntza, etxeko arreta, odontologia eta aho-hortzetako osasuna, eskola-osasuna, botikina eta ikuskaritza medikoa.

Azkenik, **osasan mentaleko zentroak** zerbitzu hauek eskaintzen ditu: arreta psikiatrikoa eta psikologikoa (helduei eta hurrei zuzendua), toxikomaniei arreta ematea (alkohola eta beste batzuk) eta terapeuta baten tailer okupazionala.

Herritarren arteko topaketek agerian uzten dute ez dituztela **eskura dauden osasun-zerbitzuak ezagutzen**. Hala ere, informazioa eta interesa itzultzen hasten dira biztanleriak horien beharra duenean eta horiek erabiltzen dituenean.

Jasotako ideien artean, prozesu berri bat azpimarratzen da **Osakidetzan, mendekotasun-balorazio** bat behar denerako: pertsona ospitaleratuta badago eta balorazio bat behar badu, koordinazio zuzena egiten da udalarekin, Aldundiari balorazio-eskaera egiteko. Egunekeo zentroetan daudenentzat, prozedura antzekoa da.

Ildo beretik, Zumarragako ospitaleak bi gizarte-langile ditu. Ospitaletik Udaleko Gizarte Zerbitzuetara bideratzea eta koordinatzea egokia eta ondo baloratua dela antzematen da.

Gainera, herritarren arteko topaketek agerian uzten dute 2018az geroztik Gizarte eta Osasun Zerbitzuetako **hileroko bilerak** egiten direla, eta profil desberdineko profesionalak parte hartzen dutela bilera horietan: pertsonal fakultatiboa, erizaintzakoa eta gizarte-lanekoa. Bilera horien helburua da herritarrei arreta osoko eta koordinatua ematea, eta aukera ematen dute eremu bakoitzak eskaintzen dituen zerbitzuak ezagutzeko, eta, hala, prozesuak arintzeko.

Parte hartu duten herritarrek aipatutako **alderdi negatiboak** dira, besteak beste, **udan baliabideak murriztea**, nahiz eta gero eta pertsona gutxiagok uzten duten udalerrria hilabete horietan. Bereziki, ospitaleko solairu bat ixtea aipatzen da, eta horrek zerbitzuen eskuragarritasuna mugatzen du. Hori bereziki kezkarria da, adin nagusiko pertsonak udan urduri jartzen baitira beren seme-alabak joan egiten direlako, eta eguneroko bizitzan gertatzen ez zaizkien egoerak jasaten dituztelako. Gainera, anbulatorioa (EAG zerbitzua) itxi egin zuten pandemiak iraun zuen bitartean, eta oraindik ez diote jarduerari ekin.

Ondorio gisa, badirudi Zumarragako osasun-zerbitzuak osoak direla eta ondo koordinatuta daudela, batez ere, herritarrei osoko arreta emateari begira, ospitalearen eta Gizarte Zerbitzuen arteko lankidetzaren bidez. Hala ere, baliabide horiei buruz ezjakintasuna orokorra da oraindik, eta pertsonak behar dituztenean baino ez da egoera hori gainditzen. Gainera, udan zerbitzuak murrizteak, hala nola, ospitaleetako solairuak ixteak, bereziki adin nagusiko pertsonen eragiten die, familiaren laguntza txikiagoa den garaian kezka sortuz.

4. LAGUNKOITASUN PLANA

ARLOA	ALDERDI POSITIBOAK	ALDERDI NEGATIBOAK	HOBETZEKO PROPOSAMENAK
Aire zabaleko guneak eta eraikinak	- Udalerrian parke ugari daude (20 guztira), baita haurrentzako jolastokiak ere. - Aire zabalean kirola egiteko guneak daude, eta parke bioosasungarriak ere bai, haurrentzako guneekin batera. - Udala eta Zelai Arizti kultur etxea ondo mantenduta daude eta irisgarriak dira. - Ertzaintzaren eta Udaltzaingoaren patruilek segurtasun-sentsazioa ematen dute, eta delitu-kopuruak behera egiteari esker, lasaitasuna, oro har, areagotu egiten da.	- Parke asko egoera txarrean daude: zikinkeria, itzal falta eta irisgarritasun mugatua. - Espaloi askotan desnibelak eta oztopoak daude, eta horrek zaildu egiten du adin nagusiko pertsonen eta aniztasun funtzionala dutenen mugikortasuna. - Plazek, esate baterako, Lubaki Plazak, ez dute ekipamendu egokirik, ezta itzal eta altzari funtzionalik ere. - Esnaola kaleak, Artiz auzoak eta udalerriko zenbait puntuk, hala nola, lurrazpiko pasabide batzuk (adibidez, kiroldegitik	- Itzalguneak sortzea (adibidez, Lubakiko parkean), eta irisgarritasuna sustatzea banku, arrapala eta altzari egokiekin. - Iturrien eta baterako eremuen garbiketa eta desinfekzioa. - Udalerriko kaleen, espaloien, seinaleen eta abarren egoera eta irisgarritasuna aztertzea, zebrabideetan mantenu-lanak egitea eta eremu arriskutsuetan barandak jartzea. - Jai Alai kalean oinezkoentzako pasabidea zabaltzea. - Leturiatarren plazan eta Esteban Orbegozo pasealekuan anbulantzientzako sarbidea irekitzea. - Eremu publikoetan zakurrak zaintzeko ordenantza argiak ezartzea, zakurrak lotuta eramateko eta haien gorozkiak biltzeko

		Orbegozo auzorako lurpeko pasabidea), Mendizabal industrialdeak, Eitzaga eta hiriguneak segurtasun falta dute, argiztapen txarra eta egoera txarra dutelako. • Animalien gaineko kontrol eskasak eta behar bezalako garbitasunik ezak kalte egiten diote hiri-ingurunearen kalitateari. • Kiroldegiak itoginak eta irisgarritasun arazoak ditu, erabilera mugatuz. • Osasun Zentroko itxarote-eremua txikia da, eta igogailuak dardara egiten du, eta horrek deserosotasuna sortzen du. • Zelai Ariztiko zinemako komunen irisgarritasun falta.	betebeharra barne. Gogoratu arau horiek ez betetzeak zigorra ekarriko lukeela. • Panelak dagokien araudiarekin bat etorritz instalatzea. • Parkeekiko eta higie-nearekiko errespetuari buruzko hezkuntza zibikoa eta sentsibilizazioa sustatzea. • Argiztapen-gabeziak eta segurtasun-gabeziak dituzten eremuei buruzko diagnosia egitea. • Igogailuak edo bestelako osagarriak jartzea, eraikin publikoetan (ospitalera, futbol-zelaira eta Argixao foru-zentrora, adibidez) sarbidea errazteko. • Haurrentzako gun e itxi eta belaunaldi arteko gun e irisgarriak sortzea. • Denda eta saltokiei harremanetarako telefonoak jartzeko aukera eskaintzea, adin txikikoak beren familiekin harremanetan jar daitez en. • Aisialdirako gun eetarako sarbidea erraztea, adibidez, Matxaingo parkerako, Antiguako eremurako eta Belokiko ibilbiderako.
--	--	---	---

		• Argixao Foru Zentrorako irisgarritasuna mugatua da. • Gizarte Zerbitzuek ez dute pribatutasunik sarreran, eta horrek arretaren kalitateari eragiten dio. • Gure Txokoko eskailerak ez dira seguruak, ez labaintzeko markarik ez dagoelako. • Gure Txokoak ez du irakurketa-gelarik edo kafe-makinarik. • Urola kalean espaloirik ez egoteak mugikortasuna zailtzen du, eta segurtasunik ezaren sentipena sortzen du. • Zenbait puntutan argirik ez egoteak eta espaloirik ez egoteak segurtasunik eza areagotzen dute. • Animalien ganako errespetu eta elkarbizitzari buruzko	• Ikastetxeekin lankidetzan aritzea, haietara sartzeko eta irteteko orduetan ibilbide irisgarriak eta seguruak ezar ditzaten; adibidez, UZ Ikastola. • Eremu giltzarrietan paperontzi gehiago jartzea. • Ordenantza betetzen dela bermatzea, aparkalekuak eta terrazak ez betetzearekin lotuta. • Leku estrategikoetan (plaza berrian eta Soraluze kalean) eserleku irisgarriak jartzea. • Espazio publiko eta udal-eraikin guztietako sarbidea eta segurtasuna hobetzen jarraitzea (osasun-zentroak eta kiroldegia, adibidez) eta arreta berezia jartzea aldagelak berritzeari, kiroldegiko harrerari eta futbol-zelai nagusirako eta aniztasun funtzionala duten pertsonentzako artxiborako irisgarritasunari. • Adin nagusikoen, Haurren eta udal-arduradunen parte-hartzea indartzen jarraitzea prozesu parte-hartzaileetan, hala nola, kaleen eta obren egoera berrikusteari so. • Gure Txokoko eskaileretan irristagaitzak gehiago markatu.
--	--	--	---

		ordenantzarik ez dagoenez, eremu batzuetan giroa ez da osasuntsua. • Berdeguneak falta dira.	• Gure Txokoko irakurketa-gelan kafetegi-zerbitzua erraztea. Bidegorria eta bizikletaren erabilera • Leturiasetik Caminperako fabrikara doan bidegorriaren egoeraren jarraipena egitea. • Bidegorriak hobetu eta zabaltzeko beharra Aldundiari helaraztea, txirrindulari eta oinezkoen segurtasuna bermatuz. • Txirrindularien, gidarien eta oinezkoen arteko bizikidetza-araudi bat ezartzea, txirrindulariek txirrinak eta argiak nahitaez erabiltzea jasotzen duena, oinezkoak ohartarazteko eta bide-segurtasuna hobetzeko.
--	--	---	---

ARLOA	ALDERDI POSITIBOAK	ALDERDI NEGATIBOAK	HOBETZEKO PROPOSAMENAK
Garraioa	• Garraiobide ugari daude, besteak beste, hiriko eta hiriarteko autobusak, aldiriko eta distantzia luzeko trenak. • Konexio ona Donostiarekin eta inguruko beste udalerri batzuekin. • Udalerrak irisgarritasunari eta garraio publikoari mesede egiten dien mugikortasun-plana du.	• Tren eta autobus batzuetan arrapalarik ez egoteak eta gurpil-aulkian doazen pertsonentzat ibilbide luzeko zenbait trenetara sartzeko mugak egoteak, aniztasun funtzionala duten pertsonen mugikortasuna mugatzen dute. • Lineako txartelen salmenta eskusiboak autonomia eta erosteko aukerak murrizten ditu. • Zenbait gunetako seinaleztapenean gabeziak daude, zebrabideak eta zuhaitzak barne (Piedad kalea). Gabezia horiek ikusgarritasuna oztopatzen dute, eta horren ondorioz	Trafikoa eta seinaleak • Indarrean dagoen Irisgarritasun Plana (orokorra) berrikustea eta eguneratzea. Proposamen zehatz batzuk: ○ Zebrabideetan eta beste eremu kritiko batzuetan seinaleztapena hobetzea, ikuspena eta oinezkoen segurtasuna bermatuz; horretarako, zebrabideen zoruan argiak jarriko dira. ○ Kaleak, auzoak eta baserriak behar bezala seinaleztatzea, anbulantziak azkar irits daitezen. ○ Maldak eta eskailerak dauden eremuetan arrapalak eta igogailuak jartzea, Etxeberri eta Eitza aldeak lotuz. ○ Seinaleztapena berrikustea zenbait eremutan, hala nola, elizan, izan ere, zuhaitzek ikuspena blokeatzen dute zebrabideetan.

		oinezkoen arriskua handitu egiten da. • Kale batzuetan ez dago sakangunerik, eta horrek zaildu egiten du bertatik pasatzea, eta abiadura handiagoan gidatzen da. • Hiriarteko garraio-konexio eskasak, bereziki goiko auzoetan, horietan geraleku eta konexio falta baitago; eta, oro har, Iruñea, Araba eta inguruko beste udalerri batzuekiko konexioa eskasa da. • Hiri-autobus eraginkorrik ez dago, eta hainbat auzotan ditu geltokiak. • Autobusek irisgarritasun urria dute, edo ez dute, eta dibertsitate funtzionala duten	○ Jai Alai kaleko zebrabidea birkokatzea, eta oinezkoen lehentasuna pinturarekin nabarmentzea. Garraio publikoa • Renferi eskatu: ○ Arrapalak jartzea tren guztietan, irisgarritasuna hobetzeko. ○ Mugikortasun urriko pertsonentzako tren-txartelak erosteko erraztasunak ematea, bai linean, bai txarteldegietan. • Lurraldebusi eskatu: ○ Kanpoaldeko auzoetako geralekuak gaitzea. ○ Hiriarteko loturen koordinazioa hobetzea eta Gasteiz, Bilbo eta Iruñerako geraleku kopurua areagotzea, helmuga garrantzitsuak baitira. ○ Garraio publikoaren azpiegitura hobetzea, geltokietako markesinak jartzea eta autobusen ordutegiak eguneratzea.
--	--	---	---

		pertsonek egunero erabiltzea zailtzen du egoera horrek. • Desnibel eta eskailera gune asko ditu herriak, eta horrek joan-etorria zailtzen du. • Taxi zerbitzua mugatua da, eta ezin da gauez erabili: horrek zaildu egiten du larrialdi egoeretan edo ohiko ordutegitik kanpo mugitzeko aukera.	• Taxi irisgarri gehiago erabiltzeko lizentziak ugaritzea komeni den aztertzea, batez ere, gaueko orduetan.
--	--	---	---

ARLOA	ALDERDI POSITIBOAK	ALDERDI NEGATIBOAK	HOBETZEKO PROPOSAMENAK
Etxebizitza	• Etxebizitza batzuek igogailurik jartzeko aukerarik ematen ez badute ere, badaude egokitze saiakerak, Jai Alain kanpotik instalatutako igogailua da horren adibide. • Oro har, Zumarragako etxebizitzak handiak dira, eta hori mesedegarria da adin nagusikoen erosotasunerako, nahiz eta batzuetan gelak edo igogailua txikiak izan. • Ipar Haizea bezalako etxebizitza sozialak eraikitzea, irisgarritasunean mugak baditu ere, ekimen garrantzitsua da oraindik.	• Etxebizitza asko 60ko hamarkadakoak dira, eta zailtasunak dituzte premia berrietara egokitze, adibidez, igogailuak jartzeko. • Zenbait eremutan igogailurik ez dagoenez, eta aldaketak egiteko inbertsio handia egin behar denez, zaila da etxebizitzak egokitzea, adostasun falta duten auzo-komunitate batzuek ez dutelako nahi. • Azken urtean etxebizitzaren prezioak gora egin du, alokatzeko aukera eta eskaintza gutxi daude, eta horrek etxebizitza eskuratzea zailtzen du, batez ere, gazteentzat eta	• Hutsik dauden etxebizitzak birgaitzea sustatzea, alokairu-programen bidez. • Etxeko egokitze penetarako dauden laguntzak eta diru-laguntzak ezagutaraztea, hala nola, dutsak edo heldulekuak jartzeko direnak. • Etxebizitzaren energia-eraginkortasuna hobetzeko diru-laguntzak daudela jakinaraztea, berokuntzako gastua murriztuz eta jasangarritasuna sustatuz.

	• Alokabidek etxebizitza errentan uzteko programa bat du, herritarrek igogailua eta irisgarritasuna dituen beste etxebizitza batera aldatzeko aukera izan dezaten.	migratzaileentzat, eta horrek gazteak beren kabuz bizitzea eragozten du. • Alokabidek etxebizitza errentan uzteko programak pertsona batzuentzat bere ingurunetik ateratzea dakar, eta, beraz, lekuz kanpo sentitu daitezke.	
--	--	---	--

ARLOA	ALDERDI POSITIBOAK	ALDERDI NEGATIBOAK	HOBETZEKO PROPOSAMENAK
Parte-hartzea eta sare soziala	- Familiaren elkartasunak zutabe izaten jarraitzen du Zumarragako gizartean. - Ekimen batzuek, esate baterako, "Ttipi-Etapa" ekimenak, eta mugikortasun urriko pertsonentzako jarduerak gizarteratzea sustatzen dute. - Kultur eta aisialdi eskaintza zabala prezio eskuragarrietan, "Berrikusi" aplikazioan erakusten diren bezalako ekimenekin, eta herritarren parte-hartzea sustatzen duten doako ekitaldiekin. - Auzo bizikidetza berreskuratzeko Tau	- Talde desberdinen arteko integrazio falta da (atzerritarrak, adin nagusikoak edo gazteak), batez ere, hizkuntza oztopoengatik eta egoiliarren errotazioagatik. - Elkarte - eta boluntariotza-jardueretan parte-hartze eskasa da, belaunaldi-erreleborik gabe. - Saltoki handiekin duen lehiak eta tokiko negozioen itxierak Zumarragako merkataritzari eragiten dio. - Tau Taupadak proiektua baloratzen bada ere, auzo harremanak ahuldu egin direla sumatzen da.	- Herritarren arteko harreman komunitarioak eta elkarrekiko laguntza indartuko dituzten auzo-topaguneak sustatzea, boluntariotza eta parte-hartzea sustatuko duten gizarte-jardueren bidez. - Boluntariotza sustatzeko estrategiak zabaltzen jarraitzea, formatu berritzaileen bidez, lehendik dauden esperientziak ikusaraziz, komunitate-narratiba berriak sortuz, askotariko profilak ahalbidetuz eta erakarriz, eta, hala, konpromisoaren eta elkartasunaren kultura indartuz. "Berrikusi" aplikazioan herritarren iradokizunetarako gune bat sartzea, funtzionaltasuna hobetzeko eta tokiko beharretara egokitze. - Tokiko jarduera ekonomikorako udal-kanpainak indartzea. - Agenda komunitarioetan belaunaldien arteko jarduerak finkatzea, eta jarduera horiek jarraipena izango dutela eta topaketa inklusiboak eta

	Taupada Proiektuaren aldeko apustu sendoa. • Haur Kontseiluak eta Adineko Pertsonen Kontseiluak, parte-hartze bateratua bilatzen dute. • Elkarte osatutako elkartasun sare interaktiboa dago.	• Herritarren inplikazio falta da parte-hartze guneetan. • Ospakizun publikoak herriaren behealdean antolatzen dira fisikoki, eta inguru horretara sarbiderik ez duten pertsonak kanpoan geratzen dira.	esanguratsuak sustatuko dituzten askotariko guneetara zabalduko direla ziurtatzea.
--	---	--	---

ARLOA	ALDERDI POSITIBOAK	ALDERDI NEGATIBOAK	HOBETZEKO PROPOSAMENAK
Errespetua eta gizarteratzea	• Badira ekimen batzuk, hala nola Elkarteen Azoka, kultura-trukea eta gizarte-erakundeen ikusgarritasuna sustatzen dutenak. • Hezkuntza-dinamika inklusiboak ikastetxeetan, belaunaldien arteko ulermena errazten dutenak. • Adinekoen Kontseiluak Haurren Kontseiluarekin eta belaunaldien arteko integratzearako proposamenekin egindako lana. • Interneten doan sartzeko, KZgunea eta liburutegia egotea, inklusio digitala sustatuz.	• Denboraren poderioz balioak galdu izanaren pertzepzioa. • Arlo burokratikoetako tratuari buruzko pertzepzio negatiboa, kudeaketa eta izapideen konplexutasunagatik, inklusibitate faltagatik eta horri lotutako arrakala digitalagatik. • Ezintasun intelektuala edo fisikoa duten pertsonenganako ezagutza faltak eraginda estigmatizazio sozialak jarraitu egiten du. • Oztopoa harremanetan, eta atzerriarren presentzia falta parte-hartze guneetan.	• "Argixao Lamourous" zentro gerontologikoan bizi diren adin nagusikoen Adinekoen Kontseiluak eta/edo beste parte-hartze talde batzuek bultzatutako ekimenetan parte hartzeko guneak irekitzea, haien ahotsa ziurtatuz. • Gailu elektroniko publikoak dituzten guneak eta prestakuntza-eskaintza ikusaraztea, KZgunea barne, izapide administratibo eta sozialetan digitalki sartzeko bermatzeko. • Sailen arteko komunikazioa sustatzea, udal-ekimenak ezagutarazteko eta horietan laguntzeko, gizarteratzea helburutzat hartuz.

ARLOA	ALDERDI POSITIBOAK	ALDERDI NEGATIBOAK	HOBETZEKO PROPOSAMENAK
Herritarren parte-hartzea eta enplegua	• Bigarren mailako, lanbide-heziketako eta goi-mailako ikasketak dituztenen kopurua handitzea, lan-aukerak hobetuz eta langabezia murriztuz. • Langabezia-tasa pixkanaka murriztea. • Udalak eta beste erakunde batzuek eskaintzen dituzten profesionaltasun-ziurtagiriak eta pertsonen enplegarritasun-maila hobetzeko laguntzak. • Udal-ekimenek tokiko ekonomiari laguntzea sustatzen dute. • Sare Solidario Interaktiboak herritarren lankidetza eta babesa sustatzen ditu.	• Prestakuntza-maila apaleko langabeen ehuneko jakin batek haien lan-aukerak mugatzen ditu. • Emakumeek okupazio-tasa txikiagoak eta errenta txikiagoa dituzte. • Gaitasun faltak eta laneko mugikortasunari aurre egiteak lana hobetzea zailtzen dute. • Belaunaldien arteko erreleboa falta da zenbait lanbidetan. • Boluntarioen gainbehera, batez ere, sektore sozialean. • Genero desberdinen parte-hartzea, batez ere, kirol-jardueretan.	Enplegua eta erretiroa • Herritarrek eskura dituzten diru-laguntzetan gardentasuna eta aholkularitza eskaintzen jarraitzea. • Zumarragako lan-mugikortasunari buruzko azterketa zehatza egitea, biztanleen bizilekua eta herritarren lantokiak kontuan hartuta, lan-fluxuak eta garraio-beharrak hobeto ulertzeko. • Gizarte- eta lan-eremuan eskuragarri dauden baliabideei eta zerbitzuei buruzko informazioa ematea, enplegua bilatzeko eskuragarri dauden baliabideak barne, hala nola, UGGASako, Zu Mas Zainduzeko eta Lanbideko lan-orientazioko zerbitzuak. Boluntariotza eta asoziazionismoa • Boluntariotzaren ikusgarritasuna bultzatzea, bereziki lidergo-posizioetan dauden emakumeena, eta haien profilari lotutako estereotipoak desagerrarazten laguntzea.

	• Hirugarren gizarte-sektoreko erakunde ugari, herri eta eskualde mailan. • Borondatezko lanetan eta kirol arloko gizarte jardueretan parte-hartze handia izatea.	• Hiriburuetakozko gizarte-erakundearen asoziazionismoa zentralizatzea.	
--	--	---	--

ARLOA	ALDERDI POSITIBOAK	ALDERDI NEGATIBOAK	HOBETZEKO PROPOSAMENAK
Komunikazioa eta informazioa	• Zumarragak bitarteko ugari erabiltzen ditu, hala nola, gizarte-sareak, WhatsApp, web-orrialdea, tokiko prentsa eta kartelak, eta horrek publiko anitzarengana iristeko aukera ematen du. • Zumarragako web-orrialdeak jakinarazpen pertsonalizatuko zerbitzua eskaintzen du, herritarrek interesatzen zaizkien gaiak aukera ditzaten, hala nola, albisteak, ekitaldiak eta tokiko deialdiak, eta aldizka eguneratzeak jaso ditzaten. • Eduki elebidunak eta entzumen arazoak dituzten pertsonentzako begizta	• Informazioa zatituta zabaltzen da hainbat arloren artean, eta horrek nahasmena sortzen du herritarrengan. • Adinaren araberako eten digitala agerian geratzen da kanalen erabileran dagoen desberdintasunean, eta horren ondorioz adin nagusiko pertsonak kanpoan geratu daitezke. • Parte-hartze orokorrarekiko mesfidantza nabari da. Herritarrek ez dute interes handirik udalarekin harremanetan jartzeko, edo osoko bilkuren jarraipena egiteko, eta horrek herritarren	• Aldian-albian, enpresaren betetze-mailaren segimendua egitea, udalerriko informazio-panelen garbitasuna eta mantenu-lanak hobetzeko, eta araudia panelean bertan adieraztea. • Komunikazioa hobetzea arloen arteko koordinazio-mahai baten bidez, herritarrei zabaldu eta argitaratu beharreko komunikazioa hobetzeko, antolaketa eta aurreikuspena hobetzeko (banakako dinamikan integratzea). • Informazioaren hedapena eta transmisioa optimizatzea, zeharkako komunikazio-sistema bat sortuz. Sistema horrek baterako irakurgarritasun- eta irisgarritasun-irizpideak izango ditu, informazioa bateratuko du, eta ziurtatuko du herritar guztiak behar bezala informatuta daudela, belaunaldi guztiei eta haien lehentasun teknologikoei erreparatuz. • Udalaren informazio-kanal bat sortzea WhatsApp bidez, komunikazioa zentralizatuko duena eta

	magnetikoa ezartzeko ekimenek informazioaren eskuragarritasuna nabarmentzen dute. • Udalerriak herritarren proposamenak entzuteko eta komunikazioa hobetzeko jarrera du.	arteko elkarreragina mugatzen du.	herritarrekiko zuzeneko interakzioa erraztuko duena, eta udalerriko jardueren eta ekitaldien eguneratze azkar eta garrantzitsuak jasotzeko aukera emango duena.
--	---	--	--

ARLOA	ALDERDI POSITIBOAK	ALDERDI NEGATIBOAK	HOBETZEKO PROPOSAMENAK
Gizarte- eta osasun-zerbitzuak	- Pertsonarengan oinarritutako osoko arreta eskaintzen duten baliabide, zerbitzu eta prestazioen irisgarritasuna eta aniztasuna. - Diziplinarteko koordinazioa eta lankidetzak. Gizarte eta osasun zerbitzuetako profesionalen arteko hileroko bilerek osoko arreta errazten dute, adibidez, mendekotasunaren balorazioan. - Adin nagusikoei eta dibertsitate funtzionala dutenei arreta emateko zentro espezializatuak	Gizarte zerbitzuak - Biztanleriaren zati batek ez du barneratu gizarte-zerbitzuak eskubide bat direla. - Izapideak atzeratzea: zerbitzuak eta/edo prestazioak lortzeko itxaronaldiak luzeak dira, batez ere laguntzak izapidetzean. - Argixao foru eskumeneko zentroak herritarrei eskaintzen dizkien baliabideak ez ezagutzea: dibertsitate funtzionaleko unitatea, eguneko zentroa, egoitza-plazak eta unitate soziosanitarioa.	Gizarte zerbitzuak - Baliabideak eta izapidetze-irizpideak ezagutarazteko kanpainak indartzen jarraitzea, Gizarte Zerbitzuei eta haien administrazio-prozesuei buruzko informazioaren eskuragarritasuna handitzeko, batez ere, adin nagusikoentzat eta baliabide erabilgarriak ezagutzen ez dituztenentzat. - Gizarte-baliabideen ikusgarritasun positiboa sustatzen jarraitzea, autonomia eta gizarteratzea eskubide gisa indartzeko kanpainen bidez. - Sailaren antolamenduaren diagnosia egitea, biztanleria-ratioetan oinarrituta, taldea gizarte-profesional gehiagorekin indartzeko premia egon daitekeela identifikatzeko. - Erkidegoko jardueren komunikazio soziosanitarioa indartzea

	egotea, arreta espezializatua ematen dutenak.	Osasun-zerbitzuak • Psikologoek eta psikiatren eskasiak eta langileen txandakatze handiak zerbitzuen kalitatea zailtzen dute. • Udan zerbitzuak murrizteak, hala nola, ospitaleko solairu bat ixteak, eragina du arreta medikoaren eskuragarritasunean, batez, ere adin nagusiko herritarrentzat.	Osasun-zerbitzuak • Komunitateari zuzendutako prebentzio eta/edo esku-hartze tailerrak bultzatzea; bero-aterpeak, erorketak, desfibriladoreak • Osoko ongizatea sustatzen duten osasun- eta gizarte-eragileen arteko koordinazioarekin jarraitzea.
--	---	---	--

BIBLIOGRAFIA

Zumarragako Udala (2023). *Gizarte zerbitzuak eta berdintasuna. Memoria 2023*. Zumarragako Udala.

Zumarragako Udala (2025eko martxoaren 24a). Zumarragako enpleguarekin eta prestakuntzarekin duen konpromisoa berretsi du, osoko enplegu proiektuen diplomak emanez. *Berriak*. Hemendik berreskuratua: <https://www.zumarraga.eus/es/-/zumarragako-enpleguarekin-eta-prestakuntzarekin-duen-konpromisoa-berretsi-du-enplegu-proiektu-integralaren-diploma-banaketarekin>

Zumarragako Udala (2022ko azaroaren 5a). *Zumarragako Udalak kontziliazio-zerbitzu berri bat jarri du martxan, udalerriko langabeek enplegua edo prestakuntza kualifikatzailea errazago eskura dezaten*. Zumarragako Udala. Hemendik berreskuratua: <https://www.zumarraga.eus/es/-/zumarragako-udalak-kontziliazio-zerbitzu-berri-bat-jarri-du-abian-udalerriko-langabeei-enplegua-edo-prestakuntza-kualifikatzailea-lortzen-laguntzeko>

Zumarragako Udala (2024ko irailaren 6a). Zumarragako Udalak, Zumarragako Elkartasun Mahai Interaktiboarekin batera, elkarte 2. azokaren programazioa eta elkarte 1. gida aurkeztu ditu. Prentsa oharra. Hemendik berreskuratua: <https://www.zumarraga.eus/es/-/el-ayuntamiento-de-zumarraga-junto-a-la-mesa-solidaria-interactiva-de-zumarraga-presenta-la-programaci%C3%93n-de-la-2%C2%AAferia-de-asociaciones-y-la-1a-gu%C3%8Da-de-asociaciones>

Zumarragako Udala (d.g.). *Zumarragako historia*. Hemendik berreskuratua: <https://www.zumarraga.eus/es/zumarraga/economia/historia>

Zumarragako Udala (d.g.). *Herria*. Hemendik berreskuratua: <https://www.zumarraga.eus/es/zumarraga/economia/historia>

Zumarragako Udala (d.g.). *Gizarte zerbitzuen gida*. Hemendik berreskuratua: <https://www.zumarraga.eus/es/gizarte-zerbitzuetako-gida>

Zumarragako Udala (d.g.). *Osasun-zentroetako instalazioak*. Hemendik berreskuratua: <https://www.zumarraga.eus/es/ayuntamiento/instalaciones/centros-sanitarios>

BOEren 280. zk., 2024/11/20koa. 1155/2024 Errege Dekretua, azaroaren 19koa, Atzeritarrek Espainian dituzten eskubide eta askatasunei eta haien gizarteratzeari

buruzko urtarilaren 11ko 4/2000 Lege Organikoaren Erregelamendua onartzen duena. Hemendik berreskuratua: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2024-24099>

Esku-hartze Sozialeko Etika Batzordea, CEIS Gipuzkoa (2023). *Jakin dezazun nahi dut... Nire bizitza modu partekatuan zaintzeko gida*. Gipuzkoako Foru Aldundia.

Zumarragako Komunikazio Saila (2025). *Facebook eta Instagram* gizarte-sareen erabiltzaileen kontsumoari buruzko datuak. Zumarragako Udala.

El Diario Vasco (2025eko martxoak 26). Eitzako ibarraren eraldaketan aterpe klimatikoa sartuko da. *El Diario Vasco*. Hemendik berreskuratua: <https://www.diariovasco.com/alto-urola/zumarraga/transformacion-vaguada-eitza-incluire-refugio-climatico-20250327202307-nt.html?ref=https%3A%2F%2Fwww.diariovasco.com%2Falto-urola%2Fzumarraga%2Ftransformacion-vaguada-eitza-incluire-refugio-climatico-20250327202307-nt.html>

Euskadi Lagunkoia (2024). *zer da Euskadi Lagunkoia? Euskadi Lagunkoia* [Online]. Hemendik berreskuratua: <https://euskadilagunkoia.euskadi.eus/web/gk00-quees/es/>.

Eustat (2024ko abenduaren 16a). 2024an, 217.489 atzerritar bizi dira EAEn. Eukadin, kopuru osoaren %9,9. *Berriak*. Hemendik berreskuratua: https://www.eustat.eus/elementos/ele0022700/en-2024-residen-217489-personas-de-nacionalidad-extranjera-en-la-ca/not0022778_c.html

EUSTAT (2023). *Zumarragako datu estatistikoak*. [egindako azken kontsulta: 2024/04/08]. Hemendik berreskuratua: https://es.eustat.eus/municipal/datos_estadisticos/zumarraga.html

Eustat (2024). *EAEko 16 urteko eta gehiagoko biztanleen okupazio-tasa euskal Autonomia Erkidegoa, udalerriak, denboraren arabera (%) (1)(2). 2022-2024*. Taula estatistikoak. Hemendik berreskuratua: https://www.eustat.eus/elementos/ele0023500/tasa-de-ocupacion-de-la-poblacion-de-16-y-mas-anos-de-la-ca-de-euskadi-por-municipio-segun-periodo-12/tbl0023618_c.html

Gea 21 eta Zumarragako Udala (2015). ZUMARRAGAKO HIRI-MUGIKORTASUN IRAUNKORREKO PLANAREN DIAGNOSIA.

Eusko Jaurlaritza (2024). *"Genero-indarkeriaren biktima diren seme-alaben aurrean osasun-arloko profesionalek jarduteko gida"*. Osakidetza. Hemendik berreskuratua:

https://www.osakidetza.euskadi.eus/contenidos/informacion/osk_meinte_informacion_sobre/es_def/adjuntos/VG_hijos_as_profes_salud_web_es.pdf

Eusko Jaurlaritza (d.g.). *Ibilbide osasungarriak. Ttipi-ttapa*. Hemendik berreskuratua: <https://www.euskadi.eus/rutas-saludables-ttipi-ttapa/web01-a3osakom/es/>

Eusko Jaurlaritza (d.g.). *TicketBAI*. Hemendik berreskuratua: <https://www.euskadi.eus/ticketbai/>

INE (2019). *Unibertsitateko Tituludunen Laneratze Inkesta 2019 (EILU)*. Estatistikako Institutu Nazionala.

INE (2022). *Osatutako ikasketa-maila: 15 urteko eta gehiagoko biztanleria, sexuaren, jaioterriaren (Espainia/atzerria) eta ikasketa-mailaren (xehetasuna) arabera (500 biztanle edo gehiagoko udalerriak)*. Hemendik berreskuratua: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=66621&L=0>

INE (2022). *Biztanleria sexuaren, udalerrien, nazionalitatearen (espainiarra/atzerritarra) eta adinaren arabera (talde handiak)*. Hemendik berreskuratua: <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=33571&L=0>

Lanbide (2025). *Datu estatistikoak, udalerriak: Zumarraga*. [Azken kontsulta: 2025/04/08]. Hemendik berreskuratua: https://web.lanbide.eus/apps/TM_MUNICIPIO?LG=C&ML=ESTMEN2&MS=Na&PROV=20&MUNI=20080#tab-market

Lanbide (2025). *Udalerriko langabeen profila, ikasketa-mailaren arabera*. Lanbide.

Lanbide (2025eko martxoaren 24a). 800 pertsona baino gehiago izan dira Eusko Jaurlaritzaren Lehenagoko Arretako kolektiboentzako Enplegu Proiektu Integralaren onuradunak. *Berriak*. Hemendik berreskuratua: <https://www.lanbide.euskadi.eus/noticia/2025/mas-de-800-personas-se-han-beneficiado-del-proyecto-integral-de-empleo-para-colectivos-de-atencion-prioritaria-del-gobierno-vasco/weblan00-content/es/>

Lanbide Heziketa eta Kirol Ministerioa (2025). *Gobernuak argi berdea eman die Lanbide Heziketaren sistemako elementu berriei, herritarrengana hurbiltzeko*. Hemendik berreskuratua: https://todofp.es/comunes/noticias/2025/gobierno-luz-verde-nuevos-elementos.html?utm_source=chatgpt.com

ELGE (2023), *Education at a Glance 2023: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>.

Prada, A. (2019). *Zumarraga XVI. mendean*. Zumarragan: Zumarragako Udala.

Renfe. (2025). Renfe. [\(6. URLa\)](#)

The Adecco Group e Infoempleo (2023). *Infoempleo Adecco 2023 txostena*. The Adecco Group eta Infoempleo.

Tomasena, A., Elortza, G., eta Indart, A. (2014). *Zumarraga Lagunkoia. 1. fasea: diagnostikoa*. Matia Fundazioa.

Euskal Turismoa (2024). *Zumarraga, zer ikusi eta zer egin Urola Garaiko herri enblematikoenetako batean*. Hemendik berreskuratua: <https://turismovasco.com/gipuzkoa/que-ver-gipuzkoa/zumarraga/>

Udalmap (2025). *Adierazleak, udalerrika. Zumarraga*. Ekonomia eta Ogasun Saila. Hemendik berreskuratua: <https://www.euskadi.eus/web01-apudalma/es/t64amVisorWar/t64aIndicadores.jsp?language=0>

Zumarragako Udala (2025). *Análisis de la gente de la Zumarraga. Zumarragan hutsik dauden etxebizitzak azterketa*. Zumarragako Udala.

Zumarragako udala (d.g.). *Zumarragako gizarte zerbitzuak. Prestazio eta zerbitzuen gida*. Zumarragako udala.

I. ERANSKINA

1. taula. 65 urtetik gorako biztanleen banaketa, auzoka.

KALEA	65 urtetik gorako biztanleen kopurua
AGINAGA AUZOA	11
ANGEL CRUZ JAKA AUZU	3
ANTONINO ORAA KALEA	59
ANTXIÑE HIRIBIDEA	47
ARGIXAO AUZOA	37
ARTIZ AUZOA	75
BELOKI HIRIBIDEA	34
BIDAURRETA AUZUNEA	3
BIDEZAR KALEA	117
BUSKA SAGASTIZABAL	117
EITZA BERRI	5
ELGARRESTAMENDI KALEA	56
ELIZKALEA	166
ESTEBAN ORBEGOZO IBI	102
ETXEBERRI AUZOA	36
EUSKADI ENPARANTZA	9
EUSKALERRIA HIRIBIDEA	27
GELTOKIEN ENPARANTZA	2
CIUDAD LORATEGIA	23
IÑAKI LINAZASORO AUZOA	4
IÑIGO LOIOLA KALEA	14
IPAR HAIZEA AUZOA	42
IPARRAGIRRE HIRIBIDEA	82
FILIPINAK KALEA	12
IZAZPI AUZOA	64
JAI-ALAI KALEA	21
JOSE M. ISUSI BILA DABIL	28
JOXE M. BARANDIARAN	14
KALEBARREN	25
LEGAZPI AUZUNEA	37
LEGAZPI KALEA	71
LETURIATARREN ENPARA	154
NAFARROA ENPARANTZA	29

OKENDO KALEA	35
PIEDAD KALEA	107
SAKABANATUAK	65
SAN GREGORIO KALEA	132
SAN ISIDRO KALEA	67
SEKUNDINO ESNAOLA	163
SORALUZE KALEA	25
TXURRUKA KALEA	76
URDANETA HIRIBIDEA	109
UROLA KALEA	58
URTUBI AUZOA	11
ZELAI-ARIZTI PARKEA	5

Iturria: Zumarragako Udala (2024)

bizipoz

Nagusi izatearen **poztasuna** | La **alegría** de envejecer